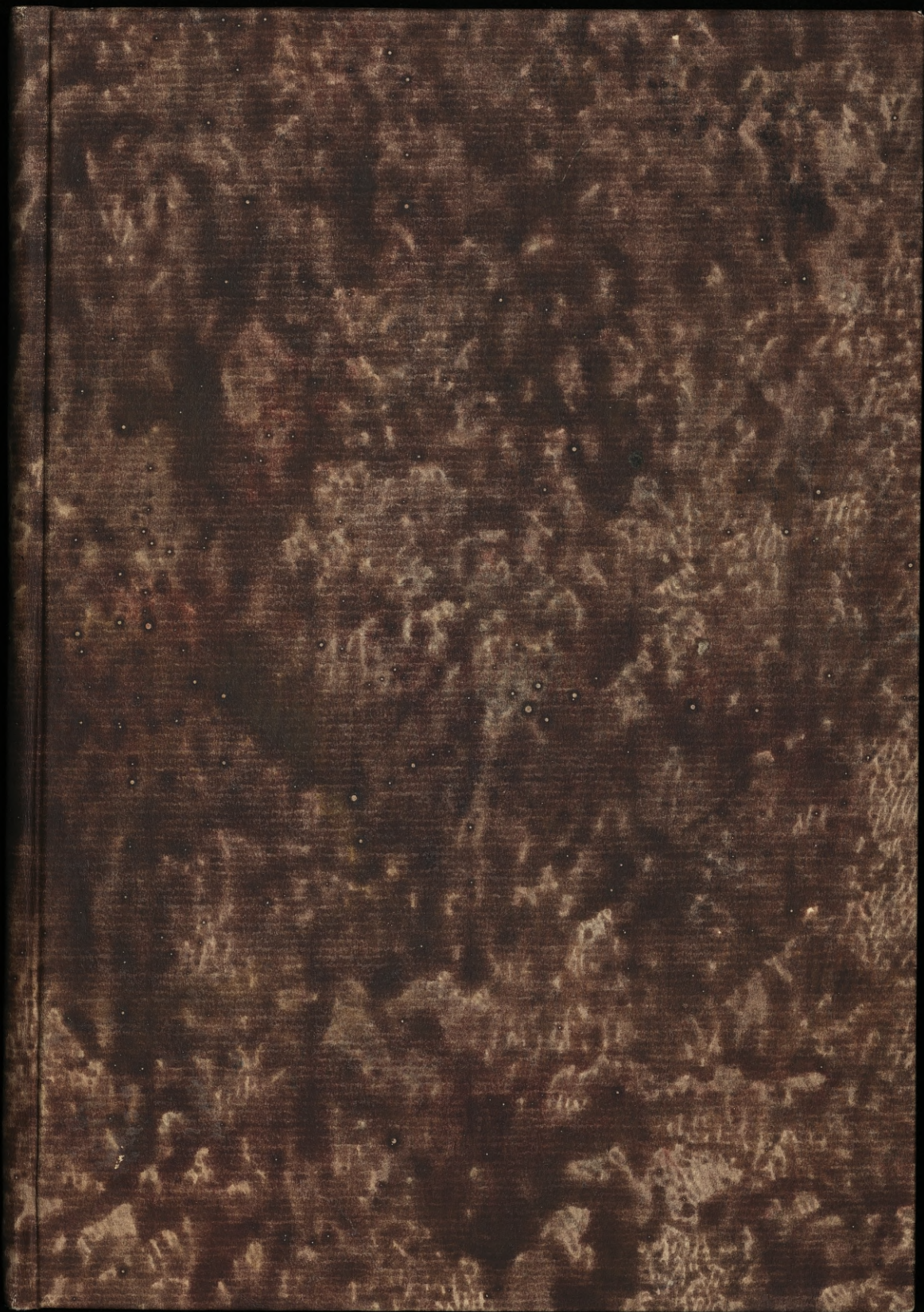
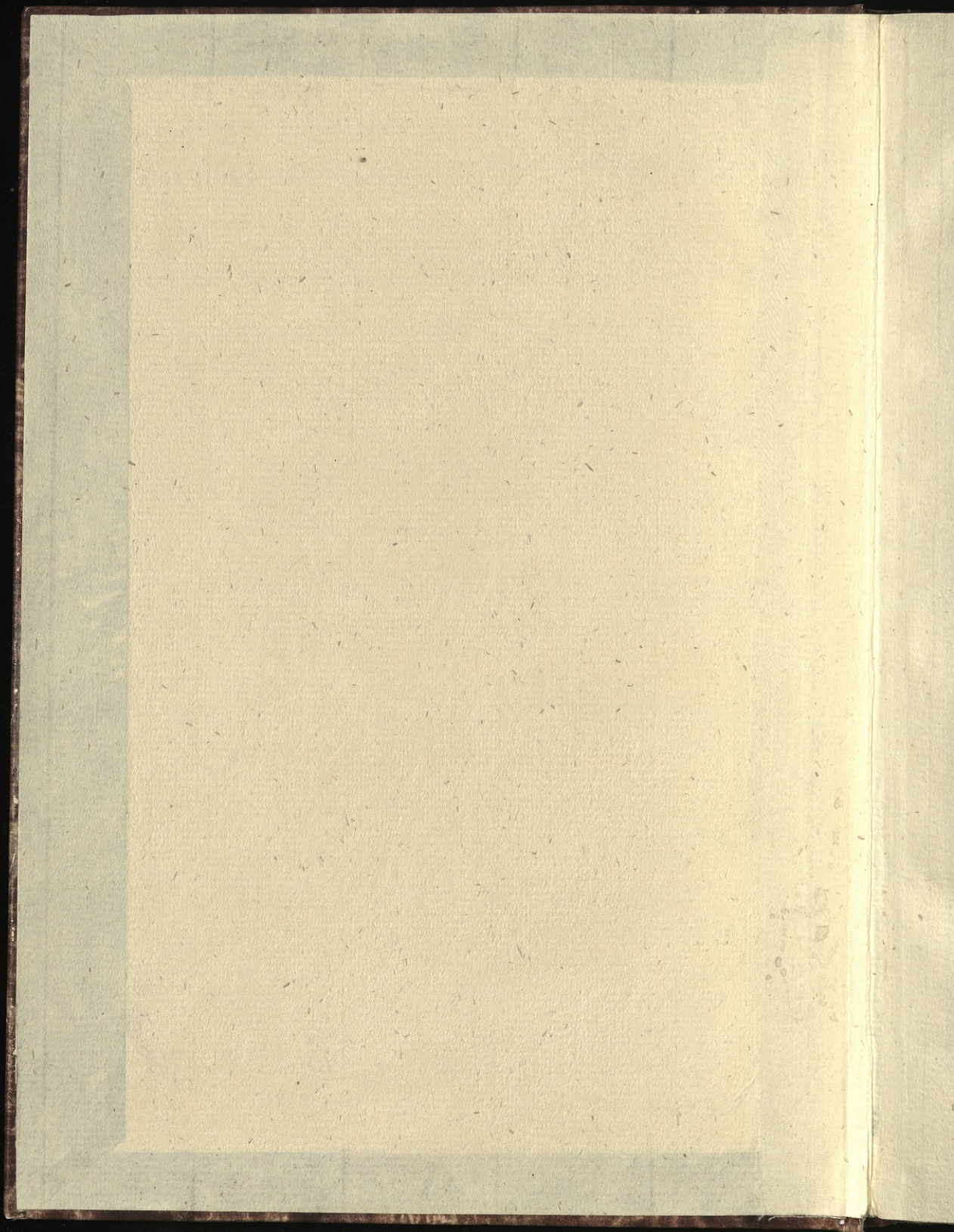
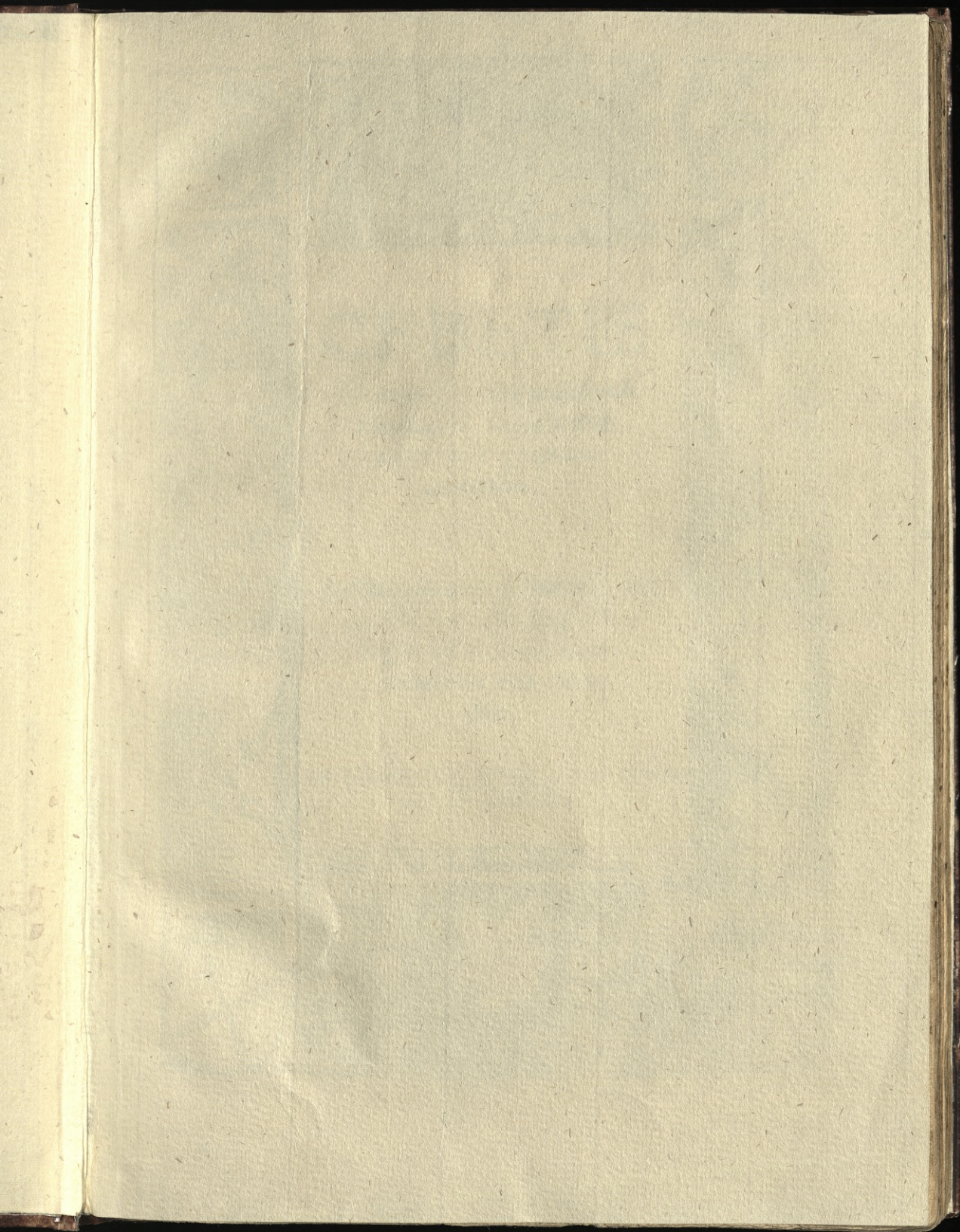
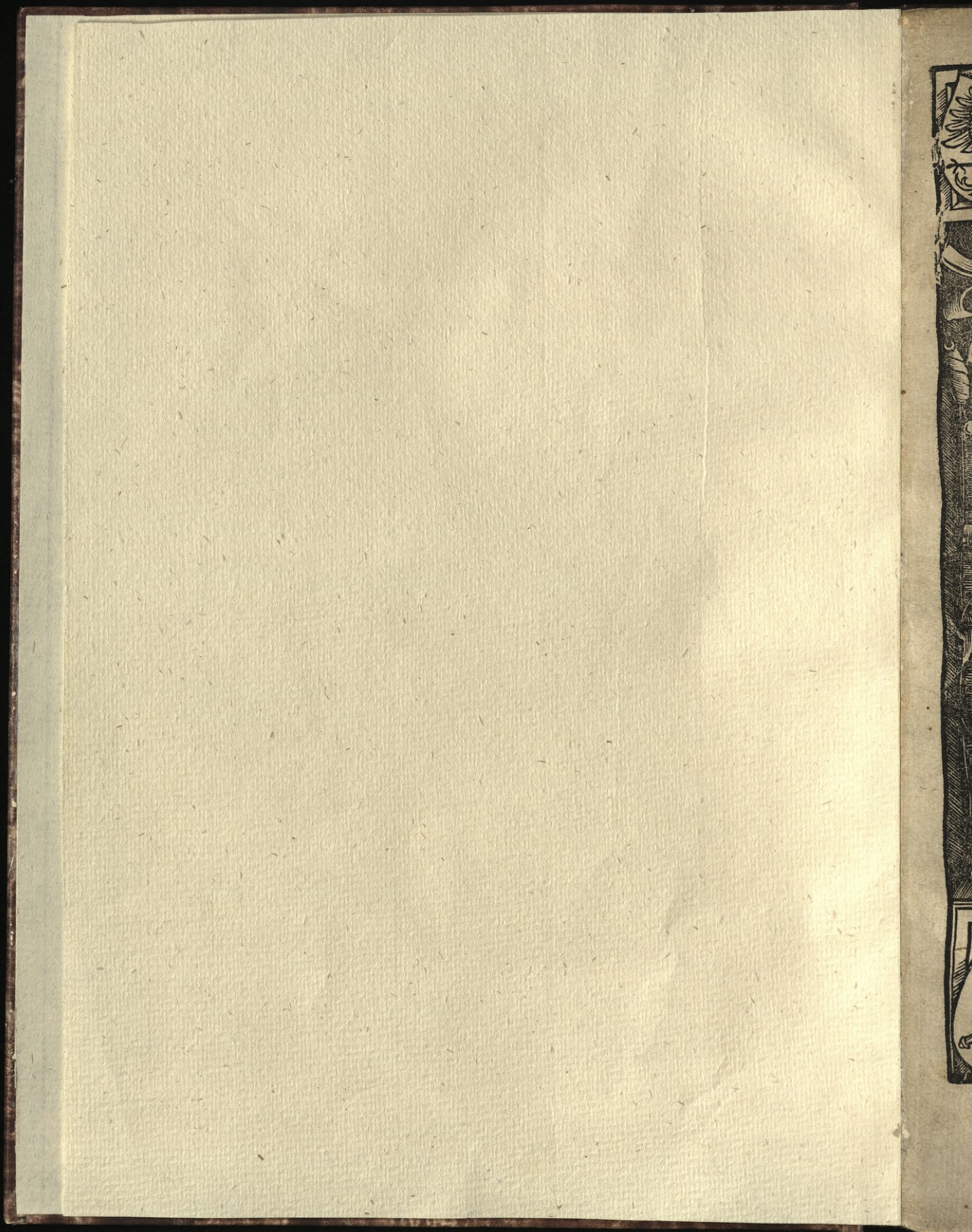
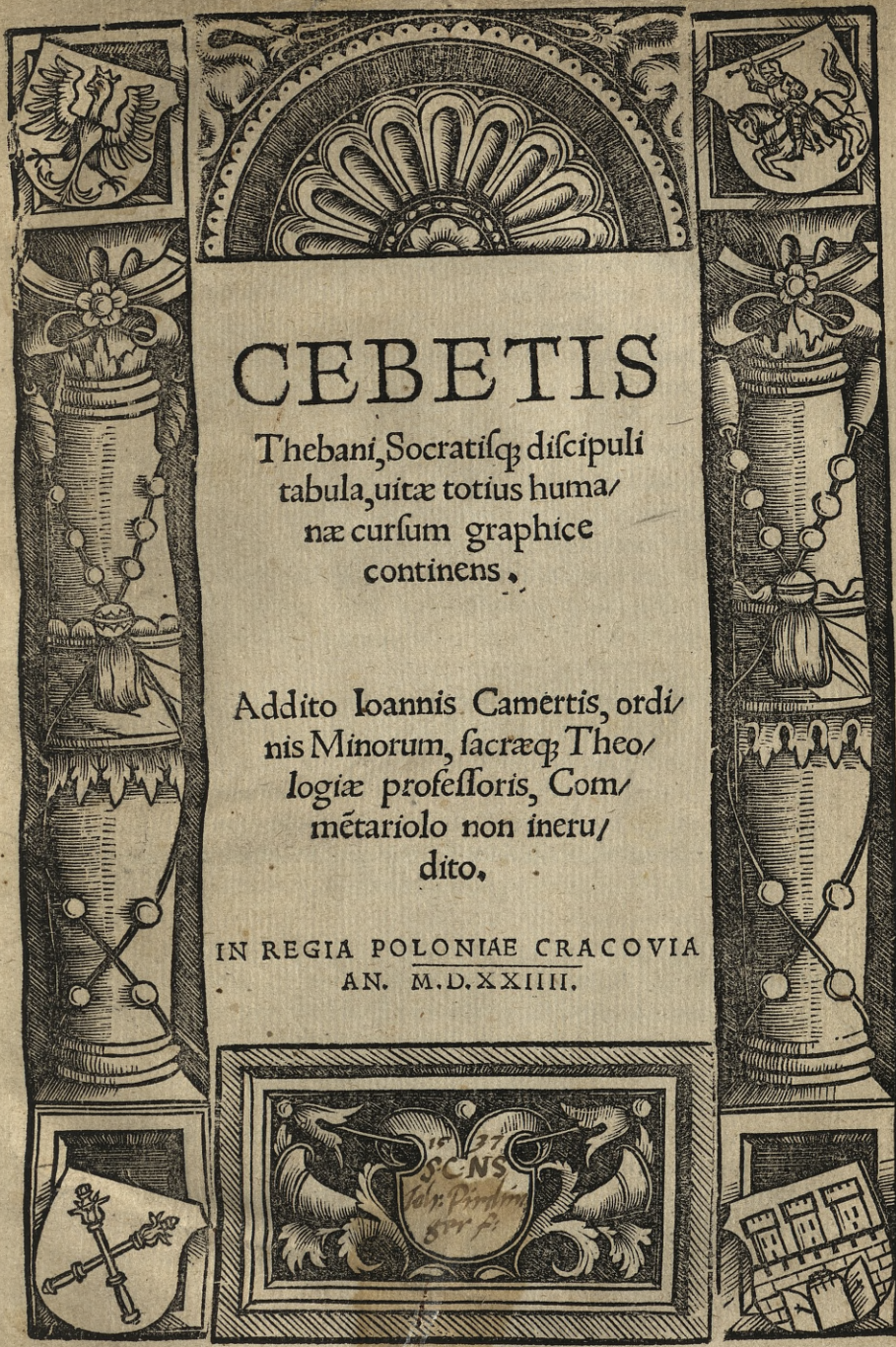

The book cover features a highly decorative border. At the top center is a semi-circular medallion with a fan-like pattern. The left and right sides are framed by vertical panels containing two large, ornate vases or columns. Each vase is decorated with a chain of beads and a tassel. The top corners of the border contain small square medallions: the top-left shows a griffin, the top-right shows a knight on horseback, the bottom-left shows a cross with a key, and the bottom-right shows a building. At the bottom center is a rectangular medallion with a coat of arms featuring a crown and the letters 'SCNS'.

CEBETIS

Thebani, Socratisq; discipuli
tabula, uitæ totius huma/
næ cursum graphice
continens.

Addito Ioannis Camertis, ordi/
nis Minorum, sacræq; Theo/
logiæ professoris, Com/
mētariolo non ineru/
dito.

IN REGIA POLONIAE CRACOVIA
AN. M.D.XXIII.

Cim. qu. 3187

504 a 2018

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI, ET DOMINO
D, THEODORICO Camer, Noue ciuitatis Episcopo q̄optime merito, IO-
ANNES Camers ordinis Minorum Sacrae Theologiae Doctor. S. P. D.

Vperioribus diebus Praesul Reuerendissime uisendi amia cuiusdā gratia,
Vienna digressus sum, ratus post biduū, aut triduū illuc, unde discesserā,
rediturū me. Verum multo aliter euenit, q̄ putarā. Nam mense serē medio
abesse sum coactus. Querebā subinde ab ijs, quibuscum erā, corporis sala-
tem, tedijq; uitandi causa, boni cuiusuis authoris copiā mihi fieri. Fuerunt, qui loco magni-
maneris quatuor Alexandri Grammatā partes in mediū attulerint. Alij Chrysippean
eorū congeriem, quos sermo ciuitas uocant, praemissa longa satis logorum serie. Et ap-
portarūt simul, et iisdē uia uelim, rem gratā se mihi facturos existimantes, quodāmodo
compulerūt. Eorum ipse affectū repugnans, egi uerbis, uultu, ac gestu corporis, pares gra-
tias. Causabar interim uaria, ut horū scriptorum possem sine praesentū offensa, fugere
lectionē. Satisfabar post hoc anxie, adesset ne ecclesiasticus aliquis scriptor nobilis. Vel
gentiliū saltem philosophus aliquis, uel orator. An rursus poetarū quisquis Argolicus,
uel Latinus. Mouit (ueluti male sanus, aquam ē punice postulasset) nō parum eorū sto-
machū inaudita ijs forsan aliā, mea isthac percōtatio. Dum haec haud placita gererētur,
Scholaris qui sp̄ia ex eorū numero, qui ex more ostiatum uictum quērūt, eū locū ingredi-
tur. Data prius sibi à me stipe quapiā. Et quid inquam ego saculo gestas isthoc tuo? Pro-
tulit actutum ante me sarāculā omnem suam. Aderat cū scrutis reliquis, perunctā si-
mul, ac lacera fermē tota Ceбетis philosophi πῖνξ. Eā nummis pauculis ante mercatus,
relicto coetu comitū, solus horis fermē tribus auidissime perlegi. Vix eius legendo finem
attigerā, quom uenisset in mentē mihi in eo libello, tunc feriato penitus, pauca nō passim
nota, ad fugā saltem otij, subnotare. Malui enim eo tunc loco haec scribere, q̄ nihil scribe-
re. Affuit et alia commentarioli huius scribēdi causa, ne salicet corpusculū hoc aptissimis
lineamētis, gratissimiq; coloribus decoratū, tam lacero, pannofo, deformiq; amictu, con-
spectū inuideret peritorū. Condamuimus etiā nominatim ex primae classis authoribus
Ceбетicū hoc Commentariolū, quod mos sit plerūq; noster ex limpidis, fertilibusq; fonta-
bus, dulces haurire liquores. Nec enim eos debita laude fraudare solemus, per quos pro-
fecimus in scribendo. Quis per deū immortalē non aspernetur eos, q̄ transcriptis ad uer-
bū pene aliorū repertis, praeteritis etiānum reperientū nominibus, plusq; impudenter
ex surreptis flosculis, multifloriā, uel si malis dicere, multifurtiam sibi coronā contexunt.
Hi si saperent, uel essent cōscientie suae memores, hoc digno eis diademate coronati, La-
uernae in foro Furino noctu frequēter sacra psoluerent. Opinor cecū genus hoc hoīm,
cecos cūctos alios reputare. Siquis fuerit moris huius, amice monēdus est, ut hāc tandē
erubescendā deferat consuetudinē. Ne si forte suas repetitū uenerit olim Grex auiū plu-
mas moueat cornicula risum Furtiuīs nudata coloribus. Tritissimus uulgo hodie hic se-
nariū. Indutus alienis mox exiit. Huius farinae libros uel Philomide rudiores effuta-
rent etiā atra puluere. Has igitur qualescunq; paucarū noctū uigilias paternitate ue-
stra Reuerendissime, quae largientis nō munus reputas, sed affectū, dicare tunc libuit, ut

quibusdam

CAUSABAR

Inf. b. g. m. l.
1.

saliet inualidā forsan ouiculā, et si non domini, boni saltem pastoris, ab instantibus lupis, aut feris alijs, uigil solertia, tutaretur. Vale.

CEBETIS uita per Ioannem Camertem.

CEBES Thebanus philosophiæ professor, ac Socratis quondā auditor, magistri sui mores, ac disciplinā sectatus, ad excolendos mortaliū animos, nouo scribēdi genere à se reperto, sese penitus manāpauit. Hic iā Cebes (ut cap. 18. sedī Noctium Atticū Gellius author est) Phædonē seruū, forma atq; ingenio liberali, et ut quādā scripserunt, à Lenone domino ad merendum coactum, hortante Socrate, emisse dicitur, habuisseq; eū in philosophiæ disciplinis. Scripsisse Cebetē ingenij sui monumētā dialogos treis, q. inscribitur *τιναξ, ἐβδόμεν, φεβνίχως*, authores sunt Laertius in scdō, et post eū Suidas in Collectaneis. Inuria tēporis, aut hominū inaria potius, factū est, ut præter *τιναξ* perierint duo reliqui. Floruit autē circa Socratis etatē ultimā, hoc est circa Olympiadem. 93. Hanc ipsā tabulā Lodo- uicus Odaxius Patavinus Latīnā fecit. Vir ingenio, moribus, ac multi iuga eruditōe præcellens, et ob hoc Guidonis Vrbini Ducis gratissimū quondam præceptor. Hunc ipsum Odaxiū, cū iuuenis Vrbini literis operā dare noui, atq; eo, prout etas tunc ipsa mea patiebatur, sum sepe numero cōuersatus. Fuerunt alij, qui tū Cebetis *τιναξ* Latinitate donarūt. Sed Odaxij nostri tralatio quod fidelior, elegatiorq; sit, arripet magis.

Libelli argumentum per eundem Camertem.

RATIONALIS anima absq; ullis uitiorum maculis, in celo à parente Deo pro- genita, corpusq; corruptibile inhabitare iussa, tum corporis eiusdem bonis, tum aducis mundi huius illecebris persuasa, suæq; salutis facta immemor, contra Genij sui præceptum, uarijs, ac inutilibus negocijs se deuouit. Verum fictorum poenitentia ad cor- tandē rediens, ac purgatorijs uirtutibus emundata, hincq; ueræ disciplinæ contēplatione collecta, suppressæ felicitatis amore flagrans ad summū rerū omnium bonū, totis uiribus conatur ascendere. Sicq; de immanibus hostibus suis. i. seuisimis animi sceleribus, parta ui- ctoria, beatitudinis diademate, ab optimo, sumoq; coeli prināpe, meruit coronari. Quod si cui mortalium torpenti otio delectato conatus is defuerit quouis modo, hic ipse infau- stam felicitatis passus repulsam, iure tandem mercede negata, absq; uictrix corona, pro- priam miseriam deplorans, chaos repetit consuetum. CIRCA libelli finem, ad supra dis- citorum notitiā clariorem, natu senior explicat, quid hanc labentem uitam colere incō- pientibus, Genius seruandū imperet. DEMVM docet, quonam pacto mathematicas, ac nonnullas disciplinas alias absq; insigni iactura sui discere quisq; possit. POSTREMO differt corporis, aut fortune cōmoda, ut puta uitam, sanitatē, opes, honores, et huius ge- neris extera, nec ueluti suapte natura bona expetēda esse, nec tanq; ex se mala penitus fu- genda. Identidē de corporis, fortuneq; incōmodis tenendū tradit, non esse saliet malū mortē, aut diuitiarū carentiam, uel honorū. In uniuersum hac tabula Cebes, humane na- turæ arsum mira quadā insinuatione ad amussim (quod dicitur) exprimit ferme totū. Sūt qui tradant hūc huane naturæ arsum, non primū à Cebete excogitatū, sed eū ex sacris literis desumpsisse. Id quod ex diu Ambrosij cap. 4. primi de Cain, Abel patere dicunt.

IOANNIS CAMERTIS ORDINIS MINORVM, SACRAE
Theologiae Doctoris eximij, in tabulam Cebetis Thebani Philosophi
Commentariolum.

CASU euenerat.) Explicat unde scribēdi opusculi huius fuerit occasio sibi data. Ea ca-
su euenire philosophi dicūt, q̄ prāter agentū propōitū cōtingere solent. Qua de
re multa ex Alexandri Aphrodisi sentētia scribūt. Eusebius ca. 7. 6. prāparationis, & Plu-
tarchus in fine primi lib. eius opis, quod de placitis phōrū inscripsit. M. Ciaro. 2. de Di-
uinatione. Quid est aliud (inqt) fors, quid fortuna, quid casus, quid euentus, nisi cū sic ali-
quid accidit, sic
euenit, ut uel nō
cadere, atq; eue-
nire, uel aliter
cadere, atq; eue-
nire potuerit?

CEBETIS THEBANI TABVLA
ē Græco in Latinum conuersa per Lodo-
uicum Odaxium Patauinum.

CASV EVenerat, ut in ^b Saturni facello
deambularem, Vbi cum plerasq; alias
b In Satur. sa.)
Veri Dei, pio-
rumq; sanctorū
aedes contēplati

onis, orationisq; prāptus locus. Saturnus quē Græci κρόνον appellant, nihil aliud est
(inquit. 2. de natura deorum M. Ciaro) q̄ spatū temporis. Dictus autē Saturnus (ut idē
Ciaro author est) quod Satiretur annis. Ex se enim natos comēdisse fingitur, q̄ cōsumit
etate temporū spatia, annisq; prāteritis insaturabiliter expletur. Alij Saturnū a satu dis-
ctum uolunt, cuius causa de celo est. Veteres Saturno, ut ex Philonis Biblij scriptis ap-
ultimo primi prāparationis refert Eusebius, quatuor oculos tribuebant, quorū duos in
anterioribus, duos in posterioribus partibus corporis collocabant, qui uicissim contracti
quiescebant. Alas quoq; in humeris quatuor fixerunt, duas pertensas, quasi uolaret, dua-
as remissas quasi staret. Significabant autē ipsum dormientem uigilare, & uigilantem
dormire. Pariter per alas quiescentem uolare, & uolantem quiescere. Hinc introductum,
ut nonnulli autumant, ut in Saturni aede, ut puta oculatissimi dei, thesauri, resq; pretiosae
aliae reponerentur. Alij causas alias assignant, quoniam tempore, quo Saturnus Italiam
incoluit, fertur in eius finibus nullum esse furtum cōmissum. Aut quia sub illo nihil erat
cuiusq; priuatum. Veteres Saturnum Deorū prināpem dicitabāt, eiq; fana extra pome-
riū, Aegyptij prāsertim, ponebāt, ne salicet urbana. templa pecudū morte polluerētur.
Author Macrobius Saturnaliorū lib. primo. Propter miras Saturni, dum in terris age-
ret, res gestas, maximo in honore habitus est apud omnes, ideo usq; ad posteriora tem-
pora & a Romanis, Carthaginiensibusq; ac alijs proximis gentibus & rimoniae, sacra q;
prācipua fiebant. Author Dio. Sualus lib. 6. Non desunt qui scribant Solymos Lydiorū
uicinos, Saturnū maxime ueneratos fuisse. Vide Eusebiū cap. 4. lib. 5. prāparationis Euan-
gelicæ. Et si in orbe ferme toto stulta gentilitas Saturnū summo honore coluerit, eū tamē
uulgē maxime ad occidentem colunt, author. 3. de natura deorū. M. Ciaro. Philochorus

Saturno primū in Attica statuisse aram Cecropem diāt, eumq; deū pro Ioue coluisse etc.
lege Macrobiū eodē lib. I. plura Lactātus lib. I. de Saturno refert. Libuit ex plurimis
hæc pauca in hunc locū cōgerere, quoniā ad rē præsentē aliquantū facere uisa sunt.

C SACELLO. De Sacellis. M. Varro librum edidit, temporis iniuria amissum pe-
nitus. De eo lib. lege Aureliū Augustinū c. 3. sexti de Ciuitate dei. Non approbat Aulus
Gellius oīa quæ de Sacelli nomine a Caio Trebatio. 2. de Religionibus libro tradita sunt.
Festus Pom. de uerborū ueterum significatione lib. 17. Sacella (inquit) dicuntur loca Dijs
sacrata sine tecto. Hinc cōsequens est, ut non idem sit Sacellū & ædícula, quā hodie uulgo
Capellam uocatamus, quod non sit de huius ædiculæ ratione, aut forma, sine tecto esse. Au-
gustinus, ac theologi seum plures, in ijs, quæ ad religionem, ac ueri dei, sanctorūq; cultū
maxime pertinent, non solum in rebus, sed nec in rerum earundem nominibus, quantū
fieri potuit, cum gentilibus ipsis cōuenire uoluerunt. Qui nostro seculo Capellam pro
ædícula, sacellūue usurpant, nedū non inepte, sed ne friuole quidē loqui existimandi sunt,
quod ea uox præter ceteros, Clemens doctrina, & sanctitate præcipuus, qui. s. secundus
post Petrum Romanæ ecclesiæ episcopus præfuit, quem uic Paulus Apostolus cap. 4. ad
Philippēses adiutorē suū nominat, usus fuerit. Clemētis huius uerba referūtur. 3. Decre-
taliū lib. de iure patronatus. L. Non fuit. Gregorius præterea papa nonus in prologo
Decretalium Raymundū, per quem Decretales in unū redegit uolumen, Capellanum
suū nūciat. De Capellis præterea totam fermē causam, 16. Decretorū scriptam con-
stat. Titulus item. 37. tertij Decretaliū, de Capellis Monachorū, et aliorū religiosorū,
inscriptus est. Prætereo ueterum plures, qui Capellæ nomen in hac significatione, usur-
parunt. Est ne pudendum eos, aut ijdem ipsi frigide, inepteq; loqui credendi sunt, totaq;
erroris Odysseam synære latinitati inferre, aut crasse Mineruæ hominēs extimādi, qui
iuris pontificij authoribus plusq; familiares uoces usurpant? Cui præterea Christianorū
prināpum non familiarissimū Capellæ, Capellaniq; uocabulū Dicunt forsan, Canonica
hæc iura, ueluti scriptis sacris contraria, exurenda penitus. Sed igne digni dictantes
talia, Præsertim cum non Philopluti solū, sed Diosphili, immo Peniaphili, immo Areta-
phili, immo uero Theophiles, Capellæ uocabulo in hac significatione utātur hodie, usiq;
fuerint a primitiua catholice ecclesiæ institutione, ad quorum arte farinas pertinent hæc
maxime. Non puto turpius totam erroris Odysseam synære Latinitati intulisse eos, qui
capellæ uocabulo usi sunt, q̄ intulerint ij, qui Canthus Afra, uel Hispana uox, Ploxenum
circa padum nacti. Casnar, Rheda, Petoritum, Gallica, Mastruga, Sarda, Mappa, Gurdi,
quæ poeni sibi uendicant. Barbaris tamē ijs uoābus, ac sexcentis alijs generis eiusdem usi
sunt, Persius, Catullus, Labienus, Cornelius Gallus, Flaccus Horatius, Marcus Cicerō.
Legge. M. Fabium lib. primo. Sunt, quibus uerisimilis ea interpretatio uideatur, quæ asse-
rit a capio Latino uerbo, & λαός. i. populo, Græca uox Capellam appellatam fuisse,
quod populum salicet capiat illuc fluentem. Nunquid. M. Tullius noue, ac præter usum
penitus, Capsis pro cape si uis, usus est? Author eodem lib. chā. M. Fabius, Extant hodie
tum Romæ, tū locis inclitis multis alijs, ueteres ualuæ, parietes, columnæ, arcus, sacra-
ria, in quibus fabrefactis literis chā nominatum, propriæ Capellarū inscriptiones præ-

notantur. Quot sunt in arte qualibet noua nunc uocabula, quæ nec somniaſſe quidẽ tati-
nos ueteres, uel mediocriter eruditis plus, q̃ notũ: Innumera præterea sunt extere uocẽs,
quas cõſuetudo, lōgusq; uſus latinitate donauit. Cõſuetudo uero, ut Quintilianus author
eſt, artiſſima loquendi magiſtra eſt. Quis inſuper Neotericorũ medicorũ (ut artiſciẽs
interim reliquos miſſos ſcãã) Antonij Muſæ, Cor. Celli, C. Plinij, ſeſe unq̃ rerũ uocabulis
alligauit? Elac. Hor. ne aſpernẽtur noua uerba, cõpatione nouorũ foliorũ docet ingens,
Vt ſyluæ folijs pronos mutantur in annos,

Prima cadunt, ita uerborum uetus interit ætas.

Et iuuenum ritu florent modo nata, uigentq;.

Multo prudẽtius eſt in re, quam non exacte calleamus aut ignorantia noſtrã fateri, aut ſa-
tius diſſimulare q̃ temere, non probandã forſan peritioribus ferre ſententiã. Scribunt ni-
mirũ primæ claffis authores quidã, in ſacris præſertim literis, orantis mentẽ potius, q̃ ſci-
endiã requirendã eſſe. Quidẽ quod. M. Tullius Romanæ faciãdiæ parens unicus, eloquẽ-
tiã neutiq̃ in philoſopho requirit, ſed quod is recte ſentiat, & cõplectatur uerbis, quod
uult, & dicat planẽ quod intelligatur. Huc accedit triſtiſſimũ prouerbiũ apud Græcos,
& γοῖκε μὴ καταφρονεῖς ἥττορος Hoc eſt Agreſtem ne contemnas oratorẽ. Præterea,
quæ à cõmuni eccleſiæ uſu capiuntur, à Grãmaticis coargui non oportuit. Sãtu dignũ
Apellis illud. Ne ſupra crepidam ſutor. Et Horatianũ alterũ epiſt. 2. Abrotanum ægro
Non audet, niſi qui didiciſt dare, quod medicorum eſt.

Promittunt mediã, tractant fabrilia fabri.

Sunt & ſexcenta dicta alia ijs affinia. Quid ruruſ de Philocydis quibuſdam cenſen-
dum eſt: qui nedum Capellæ nomen ridicule cachinantur, ſed inſignes doctores, ſan-
ctosq; ipſos ſacris capellis religioſe ab eccleſia ex more coli ſolitos, Theonino, immo
uiperino dente potius, frigide, inepte, ac impie ſubſanent paſſim. Hæc non aliam ob cau-
ſam libuit ſubnotare, niſi, ut communem, ueteremq; eccleſiæ catholicæ uſum ab ineptis
frigidisq; calumnijs uere ſunul, ac pie uindicaremus. Iura, prinãpumq; ſanctiões uel
præcipiunt, uel ſuadent ſaltem, ſeruata tamen regula, odioſis conuiſijs, ac maledictis ho-
minum, reſpondere. Quod niſi fiat, quẽ hic fraternæ charitatis hoſtis auſus reciperet
unq̃ ſinem? In prouerbiũ abiit Laberianũ illud. Veterẽ ferẽdo iniuriã, inuitas nouam.

4 oblationes, a tũ tabulam quandã pro
templo poſitã intuebamur, in qua pi-
ctura quãdã erat peregrina, & quæ

a Oblationes,) Id eſt, mu-
nera, quæ tum prinãpes, tum
præpotentes urbes in ſacris
ædibus offerre conſueuerint.
Conſtat præterea, nobiles ar-
tiſciẽs, in artis ſuæ euidentis teſti-
moniũ, præcellens opus aliquod, in deorum delubris dicere fuiſſe ſolitos. Inſuper qui ab
artiſcijs ſuis ceſſare iam decreuerant, artis ſuæ instrumenta templorũ parietibus ſiſſe
gebant. Conſuetudinis huius meminit inter ceteros Horatius Ode 26. 3. carminum.
& epiſtola prima primi epiſtolarum ſuarum. Nunc hæ oblationes, dicatãq;
Deo murerã, & templis ſurripere, nullus timor.

^a Peculiares.)Hoc est, non passim notas, sed à communi usu abhorrentes penitus.
^b Neq; enim ciuitas) Scribit Gellius cap. 7 li. 18. Noct. Attica ciuitatem interdum accipi
pro loco, et oppido, nonnunquam pro iure oïum, aliquando pro hominum multitudine.
Ciuitas cum à ciuibus nomen habeat, uerissime ciuitas illa dicitur, quæ unanimes ciues con-
tinere monstratur. Lege Casiodorum in commentarijs psalmi. 121. Cicer. 1 li. de somno
Sapionis. Conalia, coetusq; ho-

minum iure sociatorum, ciuitates ^apeculiares fabulas cōtineret Quas
elegantiter appellat. SVnt qui conicere nō poteramus, quænam &
ciuitatē ab urbe separent, quod quales essent. ^bNeq; enī ciuitas, neq;
ciuitas proprie ciues sunt, urbs uallū, pictura illa nobis esse uidebat.
uero moenia, atq; ædificia ijs
cōtenta. ^cNeq; uallum) Me ^d Cæterum muri ambitus erat, qui
diū quiddam (inquit) inter a- duos alios ambitus complectebatur,
ciuitatem, uallumq; præfere- alterum maiorem, minorem alterū.
bat, quod ea nobis pictura mō
strabatur. Ex eo ciuitatē à ual-

lo discerni dicunt, quod ciuitatē muro tum lapideo, tū lateritio, tum solidis lignis, Vallum
uero. i. castrorum munitionem, ex palis, qui et ualli dicuntur, angere moris erat. Am-
bitus, quo uita hæc mortalis continetur, quoniā nec constans sit, nec mox ex ea egressuri,
qui cam ingressi semel fuerint, neq; ciuitas, neq; uallū diū iure potest. Paulus ad Hebræ-
os cap. ultimo. Non enim (inquit) habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquiri-
mus. Et. 2. ad Corin. cap. 5. Dum sumus in hoc corpore, peregrinamur à domino.

^d Cæterū muri ambitus) Tres ambitus icarco esse dicit, quoniā post primū hominū in
uitā hāc ingressum, alij uitiorum, alij uirtutū ambitu continentur. Horū exiguius nume-
rus, illorū ingens. Multi enim sunt uocati, pauca uero electi Matthæi ca. 20. Et Ecclesiastes
ca. 1. Peruersi difficile corriguntur, et stultorū infinitus est numerus. Hesiodus. 1. Georg.

Quam facile innumeras uitiorum amplectimur artes
Haud procul illa habitant, breuis est uia, qua sit eundum.

Est uia uirtutis contraria, sudor anhelus

Hanc sequitur, quæ se scopulosis ardua cliuis

In longum prorumpit iter, riget aspera primo

Ingressu, leuis est postq̃ alta caamina tanges.

Huc tendit Maronianum illud Aene. lib. 6.

Facilis descensus Auerni,

Noctes, atq; dies patet atri ianua ditis,

Sed reuocare gradum, superasq; euadere ad auras

Hoc opus, hic labor est, pauca quos æquus amauit

Iuppiter, aut ardens euexit ad æthera uirtus.

Horrendū Dauidicum assertum illud. Non est qui faciat bonum, non est usq; ad unum.

Psalm. 13.

Porta etiam

a **C**Porta etiam erat.) Per portam, primi ambitus in hac, quā degimus uitā, designatur ingressus. Per insistentē portā ingentem turbam, nascentiū prurum innoctāam. Per multitudine mulierū, quæ intra ambitū uisebatur morū corruptelā debemus acapere. Constat enī a fœmina inithū sumpsisse peccatū. Genesis cap. 3. **b** **C**Primū uestibulū.) Longa disputatio apud Gellium cap. 5. de cānisepti. suarum noctiū. Rursus apud Macro-

Porta^a etiā erat in primo ambitu, ubi no bis turba igens insistere uidebatur. Intra uero ambitū multitudo quædam mulierum uisebatur. Primū autē^b uestibuli, & ambitus ingressum senex^c quidā occupabat, qui turbæ ingrediēti quasi imperare aliqd uidebatur, cuius fabulæ rationē nobis inuicem addubitantibus, quidā natu grandior assistens. NEquaquē (inquit) ho spites absurde facitis, q de^d pictura hac addubitetis. Non multi enim indigenæ qd huius fabulæ ratio ualeat intelligūt.

biū. 6. Saturnal. quidnā uestibulū significat. Sūt qui uestibulum ab eo quod ianuam uestiat, dēctū uelint. Alij a Vesta per inuicationē dictum putant. Nam Vesta limen cōsecratū est. Sūt, qui ex eo dictum extiment, quod nullus illic stet. In limine enī solus est transitus, sed quomodo Vesanus dicitur nō sanus, sic Vēstibulū, nō stabulum. Lege Ouidium. 6. Fastorum lib. At focus a flammis etc.

- Et Seruiū. 6. Aene. super illud. Vestibulum ante ipsum. Varro autumat. Vestibulū non habere Etymologiæ proprietatē, sed fieri pro capiti ingenij. **c** **C**Senex quidam.) Id est Genius uitam hāc mortalem ingredientū (ut stulta gentilitas credidit) author. Sed de **II** Genio parū infra locus aptior disputādi. **d** **C**Qui de pictura &c.) Ingenij morbus est de nullo dubitare, aut de singulis. Eos tantum ratione præditos credi par est, qui de ijs tantūmodo addubitare solent, qui nō passim notā sortiuntur naturā. Quādo, de quibus & quam ob rem fuerit dubitandū, docet Arist. 3. Metha. uoluntie. Querentē enī scire, (inquit) sine dubitatione, similes ijs sunt, qui ignorant, quorsum pergere oporteat. Ignare ergo sint necesse est, qui eos ridet, q dubitādo scire satagunt ueritatē. Est enī operæ pretiū (inquit idē Arist.) bene eos dubitare, q consequi capiunt facultatē. Posterior enim facultas, solutio est eorū, quæ prius dubitātur. **e** **C**Quid huius fabule r.) Epicurei, quorū tota factio æquo semper errore a uero deuiat, existimant, indignū esse grauem phūm scriptis suis fabulas immiscere, quod saliet, falsi professionē indiat nomen fabule. Ergo relictis fabulis, inquit, par est, quoties aut de coelestibus, aut animorū qualitate, aut huius genus alijs, philosophus cōmentatur, sumptia, absolutaq; insinuationē, ut eū debuisse, cōmendūt. Eusebius ca. 7. sexti præparatiōis dicit turpissimū esse phis. poetarū uti testimonio, magis, q ratione. Mutassent isti (credo) sententiā si uariū esse fabularū, poetarūq; genus, ad aduersissent. Qui ueterū, prudentūq; authorū scripta diligenter rimantur, discūt

B

a quibus

à quibus debeat philosophus fabulis abstinere, quibusue prudenter simul, ac cōmode uti possit. Eorundē præterea lectonibus palam sit, Pythagorā, Empedoclem, Parmenidē, Eraclitū, Platonem, Timæū, Numenium, ac clāsis primæ phōs antiū alios, scriptis suis fabulas inseruisse frequenter. Qui hac de re plura nosse cupiunt, adeant Strabonē in. 1. Quātiamū in. 5. Apthonijs Sophistæ exeratāmētā, Seruū in cōmentarijs. 6. Virgilianæ Eclogæ, Philostratū de imaginibus, Macrobiū 1. de som. Scipi. uolunt mine, & Eusebiū ca. ultimo. 1. præpar. euang. Non ergo mirū sit, Cebetem nostrū insignem phūm huius picturæ fabulā tam accurate posteris tradidisse. a

¶ Quippe, quam nō.)

Laudat picturæ authorē,

uel eius dedicatōrē potius, ut sit exponendæ fabulæ fides maior. Color Rhetoricus benignos, attentosq; præparans auditores. Simul admonens rem præsentē, excellentē licet, usu, & frequentia, uilem reddi. Vnde est. Minuit præsentia famā. Rursus admonet, quibus sciendi cupidus uti debeat, præprioribus ne discēdo operā cum oleo pariter amittamus. Quam prudenter, apteq; sibi consulunt, q Pythagoræ, aut Parmenidis uitā fuerint æmulati. Eorū inq; uitā, qui tū singulari doctrinā, tū moribus inculpatis animū bene institutū, reddere satagunt cultiorem. Nec caret mysterio, quod tabulam, tēporalem humanæ uitæ huius cursum graphice continentē, tēporis Deo Saturno dicatā dicit. Fuisse Pythagoras sermonis abstinentissimus ex eo maxime depræhenditur, quod (ut cap. 9. primi refert Gellius) ijs, qui eius esse asperem sectatores, quinquēnale silentiū, indicabat. Neq; uero pauciores sexcentis erant, qui noctu ad illum audiendū consuebant. Ac siqui præsentia illius frui meruissent, scribebant suis tanq; magnum quiddam, ac præclarum se adeptos. Præterea sermone plerunq; symbolico. & per similitudinē, utebatur. Pythagoras tantæ abstinentiæ fuisse narratur, ut solo plerunq; melle, siue fauo, aut pane tantū contentus uixerit. Solitus præterea est neutiq; uinū gustare. Obsonium illi erat ut plurimum cruda olera, uel elixa. Marinis q; rarissime utebatur. Ob hæc aliq; q plurima admiratione digna, Metapontini uel (ut placet alijs) Crotoniatæ, illius domū Cereris delubrum uocabāt, uicūq; sacratum Musis, inq; ea domo & Dea in hominis memoria, & homo in Deæ religione cultus est. Authores Laertius, & Valerius Maximus, uterq; libro octauo. PARMENIDIS phi patriā refert Strabo in priāpio. lib. 6. Item Suidas in Collectaneis. Fuit autem Xenophanis, atq; Anaximandri (ut Laertius refert lib. 9.) auditor. Hic cum & genere, & opibus illustis esset, quietam tamen uitam nobilitati, atq; diuitijs præposuit. Parmenides (ut epistola. 88. scribit Seneca) opinatus est ex ijs quæ uidentur, nihil esse

esse in uita. Hic si plius fuerit, de Dijs tamē ut. I. de Som. Scpi scribit Macrobius
fabulatus est. Scribit. M. Cic. I. de natura deorum, Parmenidē bellū, discordiā, cupidita-
tē, ceteraq; ge ueris eiusdē, ad deli reuocare, quae uel morbo, uel somno, uel obliuione,
uel ueniunt, delentur. Tam Pythagoras, q̄ Parmenides nona quēdē, atq; inaudita prius
excogitasse dicuntur. Non ab re igitur picturae huius interpretē utriusq; uelut summorum

multo tpe sum admiratus. Siquidē adu-
lescens adhuc, & cōplura studiose dispu-
tabat. Et ego huiusce fabulae rationē ex
hoc differente sapius audierā. ^aPER Iouē
inquā ego nisi quēdā maior occupatio te
14 detinet, expone nobis, ^bAudire em̄ ma-
gnope cōcupiscimus, q̄nam hoc fabulae
sit. PER libet o hospites inqt. Atqui hoc
prius admonēdi estis periculi quippiam
iēsse huic expositioni. QVodnā inq̄ ego?
QVoniam (inquit) si quae dicuntur, atten-

quid si, abūde ostēdit Philēphus epist. I. de am̄ septimi. & epist. 5. 33. eplārū suarū lib.
Extat apud Aulum Gellū cap. 6. unde am̄ Noct. Att. lib. quo docet, per quos Deos tam
uiris, q̄ mulieribus iurare licbat. Quam inuiolate, sancteq; apud Romanos iusiurā-
dū habitum, seruatumq; fuerit, docet idem Gel. cap. 18. septimi. earundē Noct. Sed de ijs
15 plenius locis alijs. ^bPER Audire magnopere concupis. Audiendi, sciendiq; ueri cu-
piditas à natura cuiq; inserta est. Nullus enim suauior animo abus est (inquit Lactantius
cap. 1. primi) q̄ cognitio ueritatis. Omnes enim (ut. I. offiāorū ait Cicero) trahimur, &
duamur ad cognitionis scientiae cupiditatē, in qua excellere pulchrū putamus. Labi autē,
& errare, nescire, deāpi, & malū. & turpe duāmus. Turpe nimirū est, ab alijs nolle do-
ari, quae per nos ipsos scire non possumus. Huc tendunt Hesiodia uersus primo Georgi.
Optimus hic, sese qui nouit cuncta magistro. & c.

Philosophi tradunt non minus differre ab erudito scientiarū ignarum, q̄ morbosum cor-
pus à ualido, atq; salubri, à pulchro turpe, lucē à tenebris, à coecitate uisum. Ceanthes
dicere solitus est, ineruditos solum forma à bestijs differre. Circa finē opusculi, tā Ari-
stippi, q̄ Aristotelis de hac re sententiam referemus. Quae mala sequuntur ignorantiam,
subnectit author mox dicens. Sin minus, insipientiam, infortunū, calamitatē, atq; igno-
rantiam consecuti, male uitā degetis. Per haec monemur omnes, ut honestis artibus incū-
bentes debere nos totos earundē artū studio manāpare. Melius enim est non ināper-
opus bonū, q̄ ab eo uel turpius desicere, uel idipsum opus frigide, ac segniter exarare

B ij Sphingis.

¶ Sphingis enigmati.) Aiunt fabulæ Sphinga Thebano Oedipode huiusmodi eni- 16
gma proposuisse. Quod esset id animal, quod prius quatuor pedibus, mox duobus, po-
stremo tribus, incederet? Homo, inquit Oedipus, quod is post ortū manibus duabus, ac
duobus pedibus incedat, postea pedibus tantū, in senectū aut duobus pedibus, ac sapio-
ne tertio. De hac re non pauca congestimus ap. 40. apud Solinū. Rursus in Hecatoſtichis
noſtris, in proverbio.

Oedipo opus est con-
iectore, quo loco pro-
uerbiū retulimus uer-
bis Græcis saliet.

τετράπους, δὲ πούς,
καὶ πάλιν τετράπους
ἰδὲστ, quadrupes, bipes
et iterum tripes. b

¶ Sphinx est hō. i. in.
Non secus (inqt) per-
pessum reddit hominē
insipientia, q̄ suis que-
ſtionibus olim Sphinx
Thebana. Circūfertur
paſſim Ariſtoteleū illd,

Ignorantis, uinculum non est soluere. 3. Metaph. C. 3. Tusa. q. Neq; insipientia (inqt)
ullum maius malū. Socrates dicebat, et unicū esse bonū scientiā, malū econtrario unicū
inſitiā. Idem duo esse stultitiæ genera affirmabat, alterū dementiam, et furorē, alterū ue-
ro imperitiā, ac ruditatem. Peregrini, et aduenæ in uijs, indocti, et rudes in rebus er-
rant. Idē Socrates conspecto diuite, et inerudito. Ecce (inqt) aureum m. nāpiū. Dementi-
tiam felicitatis impedimentū Bion esse dicebat. Interrogatus Stilpon quid esset statua for-
tius? Homo animo stupidus inqt. Inter cætera mala, authore Seneca epist. 13. Hoc quoq;
habet stultitia propriū, quod semper inapit uiuere. Quam grande malū sit stultitia, pau-
cis epist. prima primi insinuat Flac. Hora. dicens. Sapientia prima, Stultitia caruisse.

Extat apud M. Tullii nobilis. πρῶτος οὗτος, ὅτι μόνος ὁ σοφὸς ἐλευτρός, καὶ πάν-
τες οἱ μᾶλλον δὲ λόγοι. Solus (inqt) sapiens liber est, stulti autē serui omnes. Quem locū
late exequitur Diuus Ambrosius prima, sed i uolumis eplā. Idē C. 4. Tusa. q. lib. asse-
rit nunq; letitia affiā insipientem posse. Solius insipientis est, negare deum esse. c 17.

¶ Quid bonū, quid malū.) Tangit tria rerū genera, bonarū, malarū indifferentium,
de qbus ex Epicteti Stoiā sententiā differit Gellius ca. 2. primi uolumis suarū Noct. Idē
ca. 7. secundi. tria rerū genera esse diāt, honestarum, turpiū, indifferentiū. Et M. Cic. 3.
de finibus bonorū et malorū. Eorum quæ sunt (inqt Plato) quedā diāmus mala, bo-
na alia, alia neutra. Ex ijs mala esse, quæ semper nocere possunt, ut iudicij, rationisq; pri-
uatio, dementia, iniquitas, et huiusmodi cætera. Bona, quæ ijs contraria sunt, Media, quæ
neutrāma

neutram partem tuerentur, de ambulatione, sessio, abiq; perceptio. Idē Plato quatuor dicit esse bonorum genera. Sic ediuerso quatuor genera malorum esse dicit. Vide Laertium lib. 3. & 7. & Apuleium in lib. de phia. Aduertendum sanē, ex usu res medias fieri bonas, aut malas. Quorum enim usus malus est, ipsa quoq; mala esse necesse est. Vide Apuleiū ante medium lib. de phia. Simili modo de malo usu dicendum est. Et ut secundo Tristium ait Naso.

quid neq; malum in uita sit. Quæ si quis minus intellexerit, ab ea interimis. ^a Neq; id semel, sicut is qui depastus a Sphinge moriebatur, sed per omnē uitā paulatim absumetur, quemadmodū hi, qui perperuis supplicijs addicti sunt. Cōtra uero si quis agnouerit, ^b occisa demū insipientia, salutē ipse consequitur. Et beatus, felixq; per omnem uitam euadit. Quamobrem

Nil prodest, quod non ledere possit. Idē

Ignē quid uilius: si quis tamen urere tecta

Comparat, audaces instruit igne manus.

Eripit interdum modo dat medicina salutem,

Quæq; iuuat mon- strat, quæq; sit her- ba nocens.

Et latro, et cautus præ- cingitur ense uiator,

Ille sed insidias, hic sibi portat opem.

Disatur innocuas, ut agat sciendia causas, Protegit hæc fontes, immeritosq; præmit.

- 18 ^a ¶ Neq; id semel.) Quanto res nobilior est, tanto grauior eius lesio. Quæ corpus ad mortē ledunt diutaxat semel obsunt. At uitia pestes animi, sepius mentē perimunt. Monet Christus Lucæ cap. 12. non multum timendos eos, qui corpus occidunt, sed timenda eū maxime qui habet potestatem mittendi animā in gehēnam, quod sine grauibz uitijs fieri nequit. ^b ¶ Occisa demū insipientia, s. a. i. c.) sic insipientia mors animæ est, ut sapientia uita. Harū una in existente, altera inesse non potest. Rursus, cum una non inierit, consequens est, ut altera insit, quoniā insipientia uel est sapientiæ priuatio, aut contrarius, & immediatus habitus. Huc accedit Augustini sentētia. Non potuit (inqt) mors mori, nisi in uita. Non moritur amaritudo nisi in dulcedine. Non moritur frigus nisi in calore. Nō est mortua mors nisi in uita. Hucusq; ille. Hostis interitus, salus est eius, cui peremptus hostis, infestus fuerat. De duplici morte, ac cōtraria uita duplici, lege Lactantiū ca. 13. secūdi, & ap. 10. septimi Diui. insiti. Annotat idē Lactan, ap. 10. mox citato, uitia cōmotiones, & perturbationes esse animi. Virtutē e contrario, lenitudinē ac tranquillitē eiusdē. Is autē, cui inest animi lenitudo, atq; tranquillitas, euadat per omnem uitā beatus, felixq; necesse est. Hæc autē de huius præsentis uitæ beatitudine intelligenda sunt, non de ea felicitate, q̄ recte, sancteq; uiuentibus post mortē promittitur. Quæ de re lege ap. 4. de amononi ciuitatis dei Au. August. Lactan. ap. 7. terciij Diui. insiti. diuersas refert philo- sophorū sentētiās de supræma beatitudine. Seneca epist. 16. scribit neminē posse beate, ne tollerabiliter qdē, sine sapiētiæ studio. Et beatam uitā perfectā sapientia dicit effici. Theolo- gū de beatitudine sequitur definitionē Boetij prosa. 2. terciij de Cōso. phiæ. Aduertendū

B iij philosophiæ

philosophia munus esse nedū insipientiā sed uitia quæq; alia fulgenti ense funditus iugulare. Nedū enī insipientiæ sed cæterorum uitiorū, peccatorūq; nostrorum omnis à phia petenda correctio est: Hoc animaduertens: M. Cic. sic s. Tuscu. q. inqt. O uita philosophia dux. o uirtutis indagatrix, expultrixq; uitiorū. Quid non modo nos, sed omnino uita hominū sine te esse potuisset? Tu urbes peperisti, tu dissipatos homines in societate uitæ cōuocasti. Tu eos inter se primo domicilijs, dein de cōiugijs. Tū literarū, & uocū communiore iunxisti. Tu inuentrix legū. Tu magistra morū, & disciplinæ fuisti. **a** **C** O Heraules Grandiorem natu, qui se picturam expositorū placide pollicatur, Heraulem uocat, quod scilicet rem cognitu difficillimam exponere sit aggressus. Herauli enī peculiare, ac proprium fuit, ardua, atq; factu difficillima, tum ingenio, tū immanibus uiribus animose aggredi, ac felicius superare. Heraulis audacia, strenuitasq; (ut Tarræas ex Clearcho ait) abijt ueteribus in prouerbiū, quoties scilicet intrepidum hominē, ac summis uiribus predictum significare libuerit, eum οὐτοπὶ ἑρακλέα. i. hunc aliū Heraulem, prouerbio uocamus. **b** **C** Quā magnū nos in desy. con.) Si omnes homines authore Aristotele, natura scire desyderant, consequens est, ut maxime scibilia maxime desyderemus cognoscere, quoniā maximarum rerum cognitio, maxime cognoscentis perficiat rationē. Risi certe digni, q̄ spreto nobiliū rerū studio, summū conatum adhibēt, in discēdis uilibus, atq; iacētibus. Sed bene cū ijs actum, quod uno inaniq; labore, operā dissipant, atq; oleū. **c** **C** Nobis attente auditis.) Spondet Cebes summā curam adhibiturū se, ut attentus docentis dictata diligenter ediscat. Tepidus nimirū doctor: reddi tur, quoties aut inaccratos, aut desides cōspexerit auditores. **d** **C** Sumpta uirga.) Mos est eorum, qui picturā, aut quarūuis Geometricarum figurarū notitiā tradunt uirga, quam Radium Latinū uocāt, ad sensum eas ostendere. Virgilius Ecloga. 3. descripsit. Radio totum qui gentibus orbem. **e** **C** Videtis ne ambitū hunc.) Ināpit natu senior picturā ut promiserat explanare. **f** **C** Locum istum uitā uocari.) Vita, si Seruio credimus, nihil aliud est, nisi reāprocus spiritus. Vnde Iuppiter (inquit) quo constant omnia, uocatur Ζεύς, ἄπο τῆς ζωῆς. i. uita. Aristoteles uitā de finit, mansionē uegetatiue animæ in calido. Author de causis, quisq; is fuerit, sic finit uitam. Vita est proæssio quedā proædens ex ente primo, quieto, sempiterno. Sunt qui uitā esse dicāt, corporis animæq; coniū-

uos attendite, ac diligenter audite. **a** O Hercules **b** q̄ magnū nos in desiderū conieciſti, si hæc ita se habent. A T qui ita habent inqt. NEqua q̄ igitur nos oratio tua præueniet, siquidē nobis **c** attente auditis, nō ab re preciū huiusmodi præponitur. Sumpta **d** itaq; uirga quadā, & ad picturā ducta. Videtis **e** ne (inquit) ambitū hūc? Videmus. Hoc in primis animaduertere uos oportet, **f** locum scilicet istū

25 re,
hu
est
dia
po
re
ad
er
in
Vr

etiam, quod contraria uite mors sit, corporis, animæq; seductio. Lege Ambrosiū ap. 2. de bono mortis. Aristonē dicere solitū accepimus, uitam similem theatro esse, in quo pessimi commodissimū locū sepe optinent, optimi contra oīno incōmodū. Hinc exit Horatianum illud Satyrā 6. primi Sermo, Notante
Iudic, quo nosti, populo, qui stultus honores
Sæpe dat indignis, et famæ seruit ineptus.

uitā uocari. Turba porro illa igens, quæ portæ insistit, hi sunt omnes in uitā aliquā do ingressuri. Senex ^a autē ille superior,

Pythagoras, ut Laertius etiā annotauit, præsentē uitam celebritate simulimā esse dicebat. Quemadmodum enim (inquit) alij certaturi, alij negociaturi, alij op-

timi futuri spectatores ueniunt. Ita et in uitam alij quidem gloriæ māapia nasci, et cupiditatis aucupes, alios uero ueritatis studiosos. VITAM uocari, propterea dicit, quoniam, ut de somnio Sāpionis inquit Tullius, ij uiuunt, qui ē corporum uinulis, tanq̃ ē carere euo lauerunt, nostra uero, quæ dicitur uita, mors est. Ciceronis asserto subscribit Gregorius Homelia. 37. Temporalis uita æternæ uitæ cōparata, mors est (inquit) potius dicenda, q̃ uita. Ipse enim cotidianus defectus corruptionis qd est aliud, q̃ quedā prolixitas mortis ē. Seruius Honoratus exponens Virgilianum illud. 4. Aene.

Vixi, et quem dederat aursum fortuna peregi.

Scribit tribus humanā uitam cōtineri. Natura, cui ultra centū et uiginti solstitiales annos concessum non est. Fato, cui nonaginta anni, hoc est, tres Saturni aursum, exitū creant, nisi forte aliarum stellarū benignitas etiā tertium eius superet aursum. Fortuna. i. casu, q̃ ad omnia pertinet, q̃ extrinsecus sunt, ut ad ruinā, incandia, naufragia, uenena. Non aliena ab ijs, quæ refert a. primo I. 13. suarū Noct. Au. Gel. Extat ca. 48. septimi C. Plinii de spatijs uitæ longissimis. Iureperiti hoc uitæ spatium statuūt centū annorū titulo. I. septimi Digestorū. l. 62. Aduertendū ambitū primum ex eo maiore dici, quoniam uitā hominis continet qualemciq; ut puta etatē omnem, sexum quēlibet, ac morū omnium diuersitatem.

Appositæ igitur huius primi ambitus portæ, ingentē turbam insistere. i. astare atq; urge re, dicit. a. ¶ Senex ille superior.) Genuū intelligit, cui ueluti superiori præsidī uitæ huius tribuitur ingressus. Genius (ut ad Q. Cereiliū Censoriū scribit) a gignēdo dictus est, quod mox ut generamur aurā nostri suscipiat, tueaturq; siue quod unā nobiscū gigni dicatur. August. cap. 13. septimi Ciuit. ex Varronis snia. Genius est Deus (inquit) qui præpositus est, ac uim habet omnū rerum gignendarum. Libuit hoc loco Seruij Honorati referre sententiam. Cum nascimur (inquit) duos Genios sortimur, quorum unus orator ad bona, alter, qui deprauat ad mala. Dicuntur autē Genij, quia cum unusquisq; genitus fuerit, ei statim obseruatores deputantur. Quibus assistentibus post mortē aut asserimur in meliorem uitam, aut condemnatur in deteriore. Genij alio nomine manes dicuntur. Vnde à Vergilio dictum est. Quisq; suos patimur manes. In Collectaneis nostris Po-

starū ferme in unū redeamus, quicquid de Genijs à veteribus proditū est. a ¶ Manu 26
altera paginā quandā tenet.) Genius natorū, nascentium, nascentorumq; omnium paginā
quandā nomina continere putatur. Sumptum uideri potest à militiæ duar, q. militū suorū
omniū, quibus imperat, libro inscripta nomina habere consuevit. Non penitus dissimilia
sunt, quæ de libro uitæ Theologi prodiderunt. Lege August. c. 14. uiginti Cuiusmodi dei.

b ¶ Nescio quid de
monstrat.) Constat pi
cturam non ita, ut uo
cem aut scripturam pi
ctoris intētionē aperte
monstrare. c ¶ Im
perat.) Quid Genius
introducibus imperet,
circa finem descriptio
nis tabule à Cebete lati
us explicatur. d ¶ In
troducibus.) Maiorē
salicet uitæ ambitū. i.
uiuere ināpiētibus. Sic
autē Genius imperat,
ut nequaquā eos cōpellat
penitus, aut cogat. Si
milem imperandi mo
dum Theologi Deo tribuūt.

Quod humana uoluntas ui cogi non possit. e ¶ Ut salu 27
tem in uitā consequantur.) Philosophi, quibus futura uitæ nulla fuit, aut exigua omni
no cognitio, plerumq; in hac præsentī, quam de genus uitam, humanam salutem, posue
runt. Hanc ipsam præsentem salutem, sine perfectā uirtute haberi non posse, pluribus
abstruere sunt conati. Theologi uitam hanc mortalem, quod instabilis, ac pluribus, ma
ximisq; repleta malis sit, securam homini salutem, præstare non posse constanter affir
mant. Laudatur, nec iniuria, Solonis illud. Dico tunc (inquit) beatam uitam, cum perfectā
facta sint. Quæ de re in prouerbio. Vltima semper expectanda dies homini est, ex uarijs
non pauca congestimus authoribus. f ¶ Solium.) Sedem regiam. Insinuat latenter, 28
nō esse omnium, quod libuerit, alijs suadere. Nam (ut inquit Ennius) cū opulenti loquun
tur pariter, atq; ignobiles. Eadem dicta, eademq; oratio, non æque ualeat. Cicerō primo
Tuscul. q. Vt enim (inquit) rationem nullā Plato afferret (uide quanti homini tribuā) ipsa
authoritate me frangeret. Res ardua (inquit in proemio operis sui C. Plinius) uetustis no
uitatem dare, nouis authoritatem, absoletis nitorem, obscuratis lucem, fastiditis gratiam,
dubijs fidem, omnibus uero naturam, et naturæ suæ omnia. g ¶ Suadela uocatur.) 29
Suadela est oratio, quæ uerbis aptis, et accommodis quæpiā in nostram sententiā cona
mur inducere. Vnde à suadendo dicta est Græcā eā πειθώ nuncupant. Per Suadelam
autē intelligit

autem intelligit mundi uarietatem, quæ suis illæbris, hominū partem maximā ad se allidit. Sappho πεινά .i. suadelam Veneris filiā esse tradidit. Nihil enim tam ad persuadendū efficax, q̄ oratio, Venus, atq; peauia. Hinc exit Horatianū illud epistola. 6. primi.

Bene nummatum decorat Suadela, Venusq; . De blandæ orōis uiribus idē Horatius in arte poetica. Syluestres homines sacæ &c. Veneris potentia passim nota. Quam

quæ^a mortales omnes seducit. Quid tū
postea hæc agit? INGredientes ad uitam

Græc πεινά νικῶνται
.i. deam dicendi præsi-
dem, Emīus Suadam.
Quintilianus persuas-
dendi deam, Suadelam

Horatius. Cicero lepōrem uocat. Sunt qui eam Flexanimē, quod hominis animū flectat, nominauerint. Græcis quibusdā psychagogos appellatur, quasi ductrix & oblectatrix animæ. Docte plurima de Suadela congescit Budæus. L. prima de seruo corrupto, hoc est, titlo. 3. de cōmi digesto. Ad hunc locū faciunt, quæ scribit Cælius Rhodiginus c. 48. sexti Antiquariū lectionū. Quo loco refert, interpretaturq; Græcū prouerbium. οὐκ ἐστὶ πεί-
θῃς ἱερὸν ἄλλο πλὴν λόγος. i. non est suasionis templum aliud præter orationē. Non pauca recolligit Beroaldus super nonū de asino aureo L. Apu. Et 10 Cataneus epist. 20. primi eplarum Plinij Iunioris. Quā facile id persuadere hominibus, ad quod uel natura, uel malitia, uel longa consuetudine, prom sunt. Nullus labor impijs dei aut sanctorū, sua-
dere cōtem ptum. Auaris spolia, aut depositi abnegationē. Luxuriā prædulce malum, ade-
dictis Veneri. Tyrannis senitiā. Opipera conuiuia uentri natis. Sunt & huius genus homines mille alij. Hinc factum est, ut Epicuri disciplina (quod & Lactantius retulit c. 17. lib. tertij) multo celebrior semper fuerit, q̄ ceterorū, non quia ueri aliquid asserat, sed quia multos ad populare nomen uoluptatis inuitat. Nemo enim non in uita promus est. Præterea ut ad se multitudinē contrahat, appositā singulis quibusq; moribus loquitur. Desidiosum uetat literas discere. Auarum populari largitione liberat. Ignauū prohibet accedere ad rempublicam. Pigrum exerare. Timidum militare. Irreligiosus audit deos nil curare. Inhumanus, & suis cōmodis seruiēs, iubetur nihil unq̄ tribuere. Omnia enim sui causa facere sapientē. Fugienti turbam, solitudo laudatur. Qui nimīū parcus est, disāt aqua & polenta uitam posse tollerare. Qui odit uxorem, huic enumerantur coelibatus bona. Habēt malos liberos, orbitas prædicatur. Aduersus ipios parētēs nullū esse uinculū naturæ. Impatienti, ac delicato, dolorē esse omnū malorum maximum diātur. Forti etiā in tormentis beatum esse sapientem. Qui claritati, ac potentie studet, huic præcipitur reges colere. Qui molestum ferre non potest, huic regiā fugere. Ita homo astutus ex uarijs diuersisq; modis aruulū cogit, & dum studet placere omnibus, maiore discordia secū ipse pugnavit, q̄ inter se uiuierit. Sunt nebulones interdū, qui Epicuri hunc astum, ad cō-
tam multitudinē seducendam penitus emulentur. Hac una ratione infime fecis homines: tot ad se trahunt, quot litus arenas, quotq; fretum pisces, quāq; piscis habet. a

30 ¶ Quæ mortales omnes seducat. Cum suadela ex ijs sit, quæ ἀδολόγητα νικῶνται
à Græcis, non uidetur ea mortales omnes seducere, præsertim cū Suadela frequēter com-
moueat ad.

monēat ad honesta. Verū Cebes ad consuetos mores hominū respexisse uidetur, quod sen-
sus, & cogitatio hūani cordis in malū prona sunt ab adolescētia sua. Genes. 8. 8. Et Na-
soms illud. Nitimur in uetium semper, cupimusq; negata. Rursus & illud

In uinum credula turba sumus.

Item.

Quod licet ingratum est, quod non licet, acrius urit.

Cauendū nobis maxime

ne contortis suasio-

nibus credulā turbam,

Præsertim adolescētū,

ad turpia deslectamus.

a C Biberē cōpellit.)

Metaphora à Medicis

sumpta, qui ad sulubrē potionem sumendam, ægrotos interdū cogunt. Potest & à magna

tibus similitudo transumpta esse, q̄ uenenata pocula porrigentes, eadē præbentes cōpel-

lunt tandē bibere. Aut, quod placet magis, ab ijs accepta, qui frequētibz potionibus eos

mebriant, imponere quibus astute cupiunt. Suadela isthæc potio, letali ueneno confecta,

quotquot biberint, ad mortem duat. b C Error atq; ignorātia.) Due sunt præcipue

interioris hominis diræ pestes. Error, & huius genitrix ignorantia. Ille à recto tramite

proficiētes submouet, hæc nequis rectū iter ingrediatur, repagula obijāt prærobusta.

Tam hæc, q̄ ille ad præfixū nobis finem, obstaculū, plus q̄ effiax. Error est uel alterius

pro alio, uel falsi pro uero existimatio. Errare, unde error deducitur, si Cloathio Verrio

credimus, dictū est & πὸ τῷ ἐγγύῳ, hoc est à pereundo. Tā erroris, q̄ ignorātiæ, & ho-

rū ferē germanæ stultitiæ, causæ præsertim sunt. Primo quia non fortiter hæc repellimus,

nec toto ad salutem impetu nitimur. Deinde q̄ illa, quæ à sapientibus uiris reperta sunt,

non satis credimus, nec apertis pectoribus haurimus, leuiterq; tā magne rei insistimus.

Quæadmodū autē aliq̄s q̄tum satis sit aduersus uitā discere, qui q̄tum à uitis uacat, non

disiāt? Nemo nostrū in altum descēdit, summa tantū decerpimus, exiguūq; temporis im-

pendisse phæ satis, abundeq; occupatis fuit. Hæc, & huius generis plura reperies apd'

Senecā epist. 3. uoluminis 8. Annotat idem Seneca eplā penultima lib. ultimi. Frequētus

nos sequi, & recti apud nos errorē locum tenere, ubi publicus factus est. Admonet idē

de beneficijs lib. 4. errori non esse fidē præstandam. Demens (inqt) est, qui errori fidem

præstat. Error, ac ignorantia, alia demū uitā ex sese generant. Putandū est igitur (inqt

de phia. L. Apuleius) eū, qui sit ignarus bonorum, cupidum quoq; eiusmodi rebus esse

Hæc duo uita tā late radices suas exerunt, ut uix reperiās nō consitum istis locū. Radices

has ē mentibus extirpare, opus diuinū potius, q̄ humanū. Quā uerissimū Innocentij illud.

Error (inqt) qui nō resistitur, approbatur, & ueritas cū minime defenditur, opprimi-

tur, distinct. 83. c. Error. Tam diuinū, q̄ humanū ius abunde, erroris, ac ignorātiæ ex-

plicant rationes. c C Vbi hanc ebiberunt.) Cognosabiliū ignorantiam saliaet. Vnde

aut homines in uitā hanc ingressuri errorē, ignorantiamq; contrahant, diuersa ueteres

philosophi tradiderunt. Plato causatur corpus carceri cupiā non absimile. Anima enim

inqt

31

32

34

35

(inquit) ante eius in corpus ingressum, sabilia ferme omnia cognoscebat, sed corpus ingre-
dies, eorum omnium obliuione contrahit. Ad hæc eni terrena corpora anima ipsa de-
ducta, mori creditur, quod in caducam regionem, et in sedem mortalitatis includatur. Lege
Macrobiū de Som. Sapi. lib. I. Quo loco docet ex Platonis sententia, quid ex planetis,
quidue ex cæteris corporibus è cælo descendens anima contrahat. Cum uero anima cor-

diuntur. NVnquid omnes eum errorem
bibūt, nec ne? OMnes ^a (inqt) bibunt,
sed plus alij, alij minus, Non uidēs prate
rea intra portam mulierū ^b meretricum
multitudinem quandā diuerfos aspectus,
multifariosq; præferētium? VIdeo. Istæ

pus ingressa est, suc-
cessu temporis, sensuū
corporeorum ministe-
rio, rursus reminiscatur
oblitorum. Aristoteles,
et Themistius. 3. de a-
nima uolamine, asserūt
hominis intellectum in
sue creationis prin-
cipio æu nudam tabulā

esse, i. tam habituum, q̄ actuum cognoscendi penitus expertem esse. Vsu autē, ac doctorū
beneficio, corporum dispositione plurimū conferente, ex frequentatis actibus, scientias ua-
rias adipiscit. Theologi tradunt hanc ignorantā, mentisq; errorem, ex primorū parentū
peccato, originem habuisse. Idem ipsi Theologi docent quæ, quot, quātq; hominū mala
id ipsum peccatum, fuerint consecuta. Verum locus hic non patitur pro rei amplitudine
34 aucta prosequi. ^a ¶ Omnes bibūt, sed plus alij, alij minus. A potatoribus sumpta
translatio, quorum quidam modicæ, plures multum, intra modū tamen, Nonnulli crate-
ratum, amphoratumq; in uentrem uinum fundunt. i. qui nec solcant ueteris poala Masi-
a. Nec partem solido demere de die, hoc est qui ad poala se extingunt tantū natos. Plus
alij, alij minus icarco diat, quoniam nec error, nec insatia pari modo cunctis hominibus
insunt. Sunt enim, qui ex ijs, quæ scire possunt, pauca ignorēt. Sunt qui plurima.
Sunt tandem, qui non plus sapiunt, q̄ lapis. Et ut (inquit Terentius) tota errant uia. Non
discrepant ab ijs penitus, quæ de tribus hominū generibus, de operis, et diebus Hesi-
odus refert, cuius uersus retulimus locis alijs. Plurimum refert, quales à principio nacti
educatores fuerimus, qua de re i prouerbio. Polliæ mores ducere i Heætoſtichis nostris,
diximus satis multa. Fuerunt qui putauerint ab homine omnia sciri posse. Fuerunt qui ni-
hil sciri posse crediderint. Illi plus, q̄ par est homini tribuerunt, iij, minus. Scire omnia,
non hominis, sed dei est. Nihil scire peudis potius, q̄ hominis propriū. Est ergo aliquid
mediū, quod sit hominis, hoc est scientia, cum ignoratone coniuncta, temperata. Scientia
in nobis ab anima est, quæ oritur è cælo, ignoratio à corpore, quod est è terra. Vnde no-
bis et cum Deo, et cum animantibus est aliqua cōmunitas. Hæc ultima ex ap. 6. tertij
35 Lactantiij decerpſimus. ^b ¶ Meretricum multitudinē. Refert Aulus Gellius ca. 5.
noni lib. Taurū philosophū, quoties facta mentio Epicuri esset, in ore, atq; in lingua ha-
buisse uerba hæc Hierocles Stoici uiri sancti, et grauis ἡδονῆς τέλος πόρνης δόγμα,
ἀπέσω πόρνης οὐδ' ἐπὶ πόρνης δόγμα. i. Voluptatis finis meretricis decretum est,
tolle

tollere Venerem, nullum meretricis erit decretum. Mali animi affectus, aptissime meretrici-
 bus cōp. irantur, qua de re amplissime diximus locis alijs. a ¶ **Opiniones.** Boethius 36
 philosophiæ vestem graphica depingens, hunc Ceбетis locum imitatus uideri potest. Est
 aut opinio arca uerum, uel falsum habitus contingēs aliter se habere. Vel sic. Opinio est
 acceptio, existimatioq; immediate propositionis non necessariae. Vel aliter. Opinio est,
 quod incertū est, & natura hu-
 iusmodi est. Lege Aristotele arca
 finem primi Posteriorū. Primo
 Magnorum moralium diāt opi-
 nionem esse, qua ad utrāq; partē
 declinamus, puta ad hoc ita esse, & non esse. Tertio autem Ethicorum ait. Opinio arca
 omnia uidetur esse, nec minus arca aeterna, & impossibiliaquam, arca ea, quae in nobis
 sunt. Ibidē ait opinari quosdā melius, propter prauitatē tamen, deteriora sequi. Secun-
 dum Ciceronem. 2. Tuscul. q. opinio est quaedam effeminata, leuissq; turbatio, nec in do-
 lore magis, q̄ eadem in uoluptate, qua cū liqueſimus, fluimusq; mollior, ap̄is aacū sine
 clamore ferre non possumus. Et lib. 4. diāt esse imbecillē aſensionē. Primo aut de legi-
 bus exponens opinionis naturā. Ipsum enim bonū (inquit) non est in opinionibus, sed na-
 tura. Nam ni ita esset, beati quoq; opinione essent. Quo quid diā potest stultius? Lactan-
 cap. 3. lib. tertij ostendit opinionē in philosophia, solā esse. Nam unde (inquit) abest ſa-
 entia, id totū possidet opinio. Id autē opinatur quisq; quod nescit. Illi aut, qui de rebus
 naturalibus disputant, opinantur ita esse, ut disputant. Nesciunt igitur ueritatē, quoniam
 ſcientia certū est, opinio incertū. Siquis diligenter philosophorū dogmata, ceterorūq; ri-
 metur sententias, nihil, uel certe, pauca praeter opiniones reperiet. b ¶ **Concupiscentia.** 37
 Stoici concupiscentiam irrationalem appetitum esse dicunt, cui & ista subiacent. Indigen-
 tia, odium, contentio, ira, amor, iracundia, exandescētia. Ex Laertio lib. 7. Epicurus diuer-
 sas diāt concupiscentiæ species, partim salicet naturales, partim inanes. Atq; naturalium
 alias quidem necessarias, alias uero tantū esse naturales. Necessariae uero quae sunt, par-
 tim ad felicitatem, partim ad corporis tranquillitatē, partim ad uitam ipsam esse neces-
 sarias. Horum quippe sine errore speculatio est, ut nouerimus quid eligendū, quidue fugi-
 endum sit ad bonam corporis tuendā ualitudinē, corporisq; quietem. Hic enim finis est
 bene beatq; uiuendi. Hec & plura Laertius lib. 10. & Cicerō 5. Tuscul. q. Pythagoras
 ea partē animae, quae in corde est concupiscentiā esse diāt. c ¶ **Voluptates.** 38
 (inquit. 4. Tuscul. q. M. Cicerō) est, quae, quid cum ratione desiderat. Quae aut aduersus
 rationem inātata est uehementius, ea libido est, uel cupiditas effrenata, quae in omnibus
 stultis inuenitur. Stoici (ut Laertius refert lib. 7) sic uoluptatē definiūt. Voluptas est ir-
 rationabilis eius rei appetitus, quae uideatur expetenda. Eius partes sunt, delectatio, gau-
 diū, in malis oblectatio, effusio. Cicerō 4. Tuscul. q. noluptati tribuit maliuolentia, letans
 malo alieno, iactatio, & similia. Aristō 7. Ethicorū scribit uoluptates quasdam uehemē-
 tius amplectendas esse, ut puta illas, quae sunt honestae, sed nō corporeae, & arca quas in-
 temperans est. Inaſcitur nec iniuria Xerxes Persarū rex, qui premiū posuit, qui inue-
 niſſet nouam

nisset nouam uoluptatem, quā ipse inuenta nō fuit contentus. Neq; enim unq; finem huius
 niret libido. Cicerō v. Tuscu. q. lib. Sunt qui ad uoluptatem corporis, tanq; ad summū bo-
 num, cuncta alia, etiam uirtutem ipsam ordinent. Sed q; miser uirtutis famulatus (ut iij.
 offiaorū inqt Tullius) seruentis uoluptati? Ad omnē officij pertinet quæstione (ut cuius-
 dā uoluntis lib. i. scribit idē) semper in promptu habere quā natura hoīs peaudibus
 turba^a ingrediente statim profiliunt, & reliquisq; bestijs ante
 unumquēq; amplectūtur, ac deinde ab/
^bducunt, ET quonā eos abducunt? ALiæ
^c(inquit) ut saluent, aliæ ut per deceptio-
 nem interimant. O Inquā admirande uir-
 per aliquid aut inquirat, aut agat, uidendiq; etiā delectatione duatur. Quis etiā si quis est
 paulo ad uoluptates propensior, modo caueat, ne sit ex peaudum genere. Sunt enim quidā
 homines non re, sed nomine, sed si quis est paulo erectior, quis uoluptate capiatur, oculis
 et dissimulat appetitum uoluptatis propter uerecandiam. Ex quo intelligitur, corporis
 uoluptatē, non satis esse dignam hominis præstantia, eamq; contēni, et reijci oportere.
 Sin sit quispiam, qui aliquid tribuat uoluptati, diligenter ei tenendum esse modū eius frus-
 endæ. Itaq; uictus cultusq; corporis ad ualitudinē referantur, et ad uires, nō ad uolupta-
 tem. De ijs animi affectibus, lege Seruium sexto Aene. super illud Hinc metuant, capi-
 unt, dolent, gaudentq;. Seneca in libro de uita beata scribit tria esse genera uitæ. Vnum
 uoluptati uacans, alterū contemplationi, tertium actioni. Siquis eū librū adeat, non pauca
 de hac ipsa reperiet uoluptate. Veterum phōrum de uoluptate sententias, refert Gellius
 ca. 5. noni. Quid Platonid de uoluptate tradiderint, paucis recolligit Landinius in Com-
 mētarijs eple ij, et vi. primi epistolarū Horatij. Non pauca nos de uoluptate cōgessimus
 in proverbio. Voluptas est malorū esca. Longe plura in poetarum collectaneis. Hunc de
 uoluptatibus locū, exornāt, q; scribit Ambro. ca. 4. primi de Cain, et Abel. a ¶ Turba
 ingrediente statim profiliunt.) Turpiū uoluptatū propriū est, suis illecebris uulgares. i.
 uirtutū omnū expertes hoīes, ad se alliacre, inescare allectos, et tandē funditus perdere
 Quippe nec ira Deum tantum, nec tela, nec hostes,
 Quantum sola nox animis illapsa uoluptas.
 Ebrietas tibi sola comes, tibi luxus, et atris
 Circum te semper uoluitans, infamia pennis. Syllius bellorū Punicorū lib. xv.
 40 b ¶ Abducunt.) A recto uirtutū tramite subducunt, amouentq; longissime. c ¶ Aliæ ut
 saluent, aliæ, ut per deceptionē interimāt. Tangit duplicē uoluptatis differentia, uolupta-
 tis bonæ saluet, atq; malæ. Zeno (ut .9. lib. Gellius amotaunt) consui uoluptatē esse in-
 differens. i. neutrum, neq; bonū, neq; malum, quod ipse Græco uocabulo ἀδιάφορον
 appellauit. Voluptatem ueros (inquit lib. de phia Apuleius) neq; bonū esse absolute, neq;
 simpliciter malū, sed ea quæ fit honesta, nec pudēdis rebus, sed gloriosis artibus ueniat,
 non esse fugiendam. Illam uero quā aspernatur natura ipsa turpi delectatione quæ sitā,
 C uitari Plato

uitari Plato oportere censebat. Macrobius vij. Saturnaliorū. Ergo (inquit) uoluptas non
 max nomine ipso infamis est, sed sit modo uel honesta, uel argueda. M. Cic. I. de legibus,
 mutatrice boni, malorūq; omniū matrem uoluptatē diat. A re ergo arca quā est, uolu-
 ptas bona diatur, aut mala. Sicut enim turpis rei uoluptas mala, ita ediuerso, honesta bo-
 na. Ita de opinione, ac cōcupiscentia, ut de uoluptate, diendū. Nec mirū opiniones concu-
 piscētias, uoluptatesq;
 idest, meretrices, ijs,
 quos amplexatur ob
 ducūtq; optima polli-
 cēri, seq; eos ad felicē,
 atq; conducibile uitā
 esse pducturas. Quā-
 doquidem mala, atq;
 contēnenda alias, et
 prosint interdum, et bona, sinistre quīs, suadeant, et honesta. Nemo quisq; (ut Gellianis
 uerbis utar) itā effēris est moribus, quin faciat, aut dicat nonnunq; aliquid, quod laudari
 non queat. Vnde hic antiquissimus uersiculus uia prowerbij celebratus est.

Πολλὰ καὶ κατὰ φύσιν μάλα καίριον εἶπεν

Hoc est

Sæpius est olitor non contemenda locutus. Sed enim qui omni in re, atq; om-
 ni tēpore, laude omni uacat, is illaudatus est, isq; omniū pessimus, deterrimusq; est. Con-
 stat identidē, sanctissimū illud à nebulone quopiā dictū olim. Nil sine magno uita labore
 dedit mortalibus. Id ipsum actitāt sepe demones, quō irretiant facilius male cautos. De-
 testanda quorundā peruersitas, qui cum quippiā suapte natura et d'ia φύσιν sit, imbibita
 quadā maliciā, idipsum in peiorem partē interpretari soleant. Ea; tū opinari, tum cō-
 cupiscere, tum deniq; uoluptuose exposcere, quæ detriora existimantur, et sunt. Procli-
 uior usus (inquit Claudianus)
 In peiora datur, suadetq; licentia luxum,
 Illecebrisq; effrena fauet.

Et Nasonis illud iij. Pastorum

Consilia mens recti famæ mendacā ridet,

Sed nos in uitum credula turba sumus

Et Hesiodus primo Geor.

Quā facile innumeras uitiorum amplectimur artes. Haud procul illa habitant etc.
 Nemo enī (ut ex Lactatio supra quoq; retulimus) nō in uita pronus est, Qui de hominis
 productione cōmentantur, tradūt sensus, cæteraq; corporis mēbra, genitalia præsertim,
 ad usus decētissimos, ab optimo opificæ Deo fuisse procul dubio procreata. Summa nobis
 prudentia opus est, quoties huiusmodi affectus animi sese insinuauerint blande numis.
 a ¶ Quā acerbā, tristēmq; potionem dicis.) Non minus Stygiæ paludis aqua perni-
 tiōsa corporibus, q̄ imbibita sepe uita, animabus. b ¶ Conducibilem uitam.) Aptam,
 idoneā, utilē, et ad felicitatē sese seruātem, recto tramite conducentē. Sed apud prudē-
 tes, Multa fidem promissa leuant. c ¶ Per ignorantiam et errorem.) Explicat quid
 eadem mali, aut incōmodi error, et ignorantia afferant possessori. d ¶ Quenam
 uera uia sit in uita, nō inueniunt.) Qui de transitoria hominis uita cōmentantur, Pytha-

goras

peram secuti, uite huius duss esse uias prodiderunt. Virtutum saliet, & alicorum illa re-
gram uocant, hanc seruilem, atq; brutalem. Prima ad uitam, altera ad mortem, ueluti in
præfixum iisdē uis terminū, dirigit uiatorē. Via regia proficiēti iubet, non esse neq;
ad dexterā, neq; ad sinistram penitus declinandū. At scrullis, brutalisq; uia altera, mediū
perosa, continuo dextera graditur, uel sinistra Prima uia incedentibus Christus ducatum

inconsulto errāt, ut uidere licet ex his, qui
prius ingredientibus eo circūuagantur, quo
ipsæ cōmonstrauerint. Vnde inq; hoc. Sed
mulier illa quænam est, quæ ueluti cæca,
atq; insana sup lapide quodā rotūdo cōsi-
stere uidet. Fortuna^b inq; uocat. Ea uero

præstat. Secunda pro-
ficiantibus, Christi
aduersarius Caco-
mon. Prima uia sim-
plex, secunda uarijs
illecbris complicata.
Simplicis ergo uie dux
est Deus, ille per unā
ire iubet mortale ge-

nus, quā dirigit ipse Sublimē dextro celsā ad fastigia cliui. Prima uie fides inculca, sub-
horrida, tristis, Difficilis sine sui pulcherrima, & amplis Prædita diuitijs, & abundans
luce perenni. Et qui præteritos possit pensare labores. Multiplicā dæmon sed adest, q mor-
te sinister Centisidum cōfundit iter, trahit inde Sophistas Barbatos, trahit hinc opibus,
uel honore potentes. De ijs duabus uis ex Hesiodo, Vergilio, Persio, Prudentio, Prospe-
ro, M. Tullio, Eusebio, Lactantio, Seruio ac reliquis, in nostris Collectaneis congestimus

42. haud pauca. a ¶ Que ueluti cæca, atq; insana, sup lapide quodā &c.) Vix est genti-
lium Deorū alter, de quo tot, tantaq; scripta sunt, quot, quantaq; de Fortuna à ueteribus
prodita sunt. Ergo in præsentia breuiatū studens, Pauij poetæ uersiculis Fortunæ pote-
statē, naturāq; reliq; duximus explicandā. Pauij uersus sunt, quos in Rhetorijs retulit
M. Tul. Fortunam insanā esse, & cæcam, brutā perhibent phī, Saxiq; adinstar globosi
prædicant esse uolubile. Quia, quo saxum impulerit fors, eo cadere Fortuna in autumat.
Cæcam ob eā rem esse uocat, quia nihil ærnat, quo sese applicet. Insanam aut diuin, quia
atrox, incerta, instabilisq; sit. Brutam quia dignum, aut indignū nequeat internoscere.
Hucusq; Pauius. Ausonius. Fortuna nunq; sistit in eodē statu. Semper mouetur, uariat &
mutat uices, Et summa in inum uertit, ac uersa erigit. Fere omnia fortune tributa,
Vergilius eleganti Epigrammate complexus est.

Fortuna potens, tantum uiris atrox quæ possides, Euerisq; bonos &c.

Compendio de Fortuna plurima refert cap. vii. secūdi C. Plinius. Alia fere omnia in

43. Collectaneis nostris collegimus de Fortuna. b ¶ Fortuna uocatur.) Fortuna à ferendo
dictum uolunt, quod temere ferat, auferatq; ea bona, quæ in eius potestate esse creduntur.
Alijs placet (ut August. cap. xviij. quartū de ciui. dei refert) Fortunam à fortuitis nuncupa-
tam. Cæca fortuna icarco dicitur, quod non discernat, cui largitur, uel quod cæcos eos effi-
at, quibus bona tribuit. Querit Aristoteles Sectiōe xxix. Problemātū. Cur diuitie ma-
gna ex parte ab hominibus prauis potius, q̄ bonis habeantur? An (inquit) quia Fortuna
cæca est, discernere sibi, atq; seligere, quod melius, nō potest. Apuleius vij. de Asino au-

C ij rco

reo. Subibatq; (inquit) me nō de nihilo ueteris, priscæq; doctrina uiros finxisse, ac pro-
nūciasse, cæcam, & prorsus exoculatam esse Fortunā, quæ semper suas opes ad malos,
& indignos conferat &c. a **C** Insana.) Sine ratione, sua distribuens, ac sine ratione
repetens distributa. b **C** Surda.) Surda ex eo dicitur, quod non audiat uota se inuocanti-
um. c **C** Partes.) Officia. Magnum nimirum Fortunæ imperium, ueloxq; inaccessus,
quocūq; gentium ob-

ambulantis. Ouidius

9. v. Tristium.

Passibus ambiguis for-
tuna uolubilis errat,

Et manet in nullo

certa, tenaxq; loco.

Sed modo læta manet,

uultus modo sumit

aerobos

Et tantum constans

in leuitate sua est.

Marcellinus li. ultimo. Quis beatus uersa rota Fortunæ
ante uesperum potest esse miserrimus. d **C** Alijs facultates eripit, alijs tradit.) Quidē

quod tā uitæ, q̄ mortis, tam breuis, q̄ longæ ui Fortunæ tribuit potestatem. Oui. ad Linū,

Fortuna arbitrijs tempus dispensat ubiq;

Illa rapit iuuenes, sustulit illa senes.

Quaq; ruit, furibunda ruit, totumq; per orbem

Fulminat, & cæcis cæca triumphat equis.

Plura de Fortunæ natura arca finē tabulæ refert tandē Cebes. Id leuium hominū exco-

gitauit insania. Stulta gentilitas simulacrū fortunæ cū copia, & gubernaculo iungit, tanq̄

hæc opes tribuat, & humanarum rerum regimen obtineat. Cui opinioni & Vergilius

assensit, qui. viij. Aene. Fortunam omnipotentem uocat. Verius Seneca epla. 98. Errant

(inquit) qui aut boni aliquid nobis, aut mali iudicant tribuere Fortunam &c. Verissima

Iuuenalis fortunam alloquentis sententia.

Nullum numen habes, si sit prudentia, sed nos

Te facimus fortuna deam, cæloq; locamus.

Valentior omnium fortuna (inquit ibidē Seneca) animus est. In utraq; partem ipse res suas

duat, beatq; ac misere uitæ sibi causa est. Malus animus omnia in malum uertit, etiam

quæ cū spe de optimi uenerant. Rectus, ac integer corrigit praua Fortunæ, & dura, atq;

aspera ferendi scientia mollit. Idēq; & secunda grate exapit, modesteq; & aduersa, con-

stanter, atq; fortiter. Huicq; Seneca. Natus pauper semper pauper sit necesse est, qui se-

gni otio torpens, ut se ditet. Fortunā preæbus prouocat usq; suis. Flaccus Hora. Saty. ij.

secūdi Sermo. eleganter ut cætera indicat cui rerū datio, aut oblatio eorundē tribuēda sit.

Nam proprie telluris hærum natura neq; illum,

Nec me, nec quenq; statuit. Nos expulit ille,

illum atq;

illum aut nequities, aut uasri infatigabile.
 Postremum expellet certo uiuator heres.
 Nunc ager Umbreni sub nomine, nuper Ofelli
 Dicitur, erit nulli propius, sed ædet in usum
 Nunc mihi, nunc alijs. Quo circa uiuite fortes,
 Fortiaq; aduersis opponite pectora rebus.

to, ipsius^a ingenium facile indicatur. **Q**Vale
 nam hoc est inq; ego? **Q**Voniam in rotundo
^b lapide consistit. **Q**Uid tunc ex re significa
 tur? **Q**Uod parum certa atq; instabilia sunt
 eius munera. Calamitates enim^c magnæ,
 ac difficiles oriuntur, ubi quis in ea fidem
 collocarit. **T**Vrba hæc ingens, quæ eam cir
 cūstat, quid sibi uult, & quoniam? **V**Ocan

Idem ep̃la. ij. secundū
 refellit eorū senten
 tiam, qui dijudicant
 tanquam
 sit proprium quicq;
 puncto quod mobi
 lis horæ.
 Nunc præ, nunc præ
 aio, nunc ui, nunc
 morte suprema
 Permutat dominos, et
 ædat in altera iura.

Sic quia perpetuus nulli datur usus, & heres
 Heredem alterius, uelut unda superuenit undam.

- 45 **a** **C** Ingenium.) Natura, quæ est, ut sit tantum constans in leuitate sua. Boetius prosa pri
 ma secundi de Conso. philæ. Tu si fortunam putas erga te mutatam, erras. Hi semper eius
 mores sunt, ista natura. Seruauit circa te propriam potius, in ipsa sua mutabilitate cōstan
 tiam. Talis erat cum blandiebatur, cum tibi falsæ illecebris felicitatis alluderet. Depræ
 hendisti cæci numinis ambiguos uultus, quæ se adhuc uelut alijs, tota tibi prorsus inno
 tuit. **b** **C** In rotundo lapide consistit.) Variæ fortune simulacrū ueteres effinxerunt.
 Xenophon & Callistonicus (ut in Beotia Pausanias autor est) Fortune simulacrū sic
 effinxerunt, ut Platon. i. Diuitiarū decem puerū ferret, quod fortunā ipsam diuitiarū aut
 matrem, aut nutricem esse inuere uidetur. Bupalus, qui primus omnium fortune Si
 mulacrū sculpsisse dicitur, fortunam in capite polum gestantem, manuumq; altera
 Amalthææ cornu sustinentem fecit. Vnde Pindarus eam Περσηπλοῦ nunapauit. Lactan
 tius ca. xix. terciū ut parum ante retulimus, Fortune simulacrum cum copia, & gubere
 nauis ueteres unxisse dicit. Prudentius lib. i. contra Symmachum,
 Fortunatum fortune habitum cum diuite cornu, Sacratumq; domi lapidē &c:
 47 **c** **C** Calamitates magnæ, ac diffiales oriuntur.) Qui rerū gestarū monumenta leccitant,
 abunde disant, q̃ magnæ quæ diffiales calamitates oriuntur, ubi q̃s nunā in fortuna fidē
 collocat, quōt uic hæc ē uulgari fecit ad summū euexerit usq; cæli. Rem hanc cōpendio
 retulit Marollinus rerū gestarū uolumine. I q. Eius uerba qd̃ elegātia sint, atq; cōanna,
 libuit subscribere hoc loco. Hæc Fortuna mutabilis (inqt) atq; incōstans, fecit Agathoclē
 C iij Sialum

Siculum ex figulo regem, & Dionysium quondā gentiū terrorē Corinthi literario ludo præfēat. Hæc Adramitēni Andricum in fullonia natum ab Pseudo Philippi nomē cucxit, Persei legitimū filium, artem ferrariā ob querendū doauit uictum. Eadē Mananum populi imperio Numantinis emissum, summa atrocitate Veturium & Claudium Corsis subtrahit. Quid feritati Carthaginis Regulum istius iniquitate. Pompeius post quæsitū ex rerū gestarum amplitudine cognomen tum, ad Spadonum libidinem in Aegypto trahatur. Et Eunus

quidā Ergastularius seruus ductauit in Sicilia fugitiuos. Quā splēdido loco multi nati, eadē rerum domina commiūte, Viriathi genua sunt amplexi, uel Spartā. Quot capita, quæ horruere gentes, finestū carnifices absiderunt? Alter in uincula duatur, alter insperatē præfatur potestati. Alius à summo culmine dignitatis exaltatur. Quæ omnia, si scire quisq̃ uelit, q̃ uaria sunt, & assidua, arenarum numerum idem iam despicens, & montium pondera, scrutari poterit. Hactenus Marcellinus. Huic sententiæ subscribit Iuuenalis Satyra secunda ad generum.

Cereris sine cæde, & uulnere pauā

Descendunt reges, & sicca morte tyranni.

a (Inconsulti.) Iure inconsulti dicuntur, & sunt, qui neglectis animi constantibus bonis, fluxa, actutumq̃; percuntia, situunt neruis omnibus. Celebratur Aristoteliam iure illud. Multi (inquit) perierunt propter diuitias. Idem Aristoteles, & eius ceteri sectatores dicunt fortune bona, ut puta diuitias, neminem ledere, ut (inquiunt) sua noæt auig; stultitia, aut aliena nequitia, Quemadmodum enim gladius neminem occidit, & occidentis telis est, simili modo non diuitiæ tibi noant, quis propter diuitias tibi noatur. Possidonius ait diuitias esse causam malorum, non quia ipse faciunt aliquid, sed quia facturos irritant. Alia est enim causa efficiens, quæ protinus necesse est, noæt, alia præcedens. Hanc præcedentē causam diuitiæ habent. Inflammannt enim animos, superbiam pariant, inuidiam contrahunt, & usq; eò mentem alienant, ut fama pecunie nos etiam noatura delectet. Bona autem omnia culpa carere decet, pura sunt, non corrumpunt animos, non sollicitant, extollunt quidem, & dilatant. Sed sine timore quæ bona sunt fiducia faciunt, diuitiæ audaciam. Quæ bona sunt magnitudinem animi dant, diuitiæ, insolentiam. Hæc & plura ijs cognita leges apud Senecam epistola secunda xiiij. epistolarum uolumine **b**

c (Dilapidet.) Mira quorundam hominum imprudentia, qui summo labore, uiteq̃; discrimine diuitias querunt, sed cum ex sententia amulauerint, eas breui mora temporis dissipant, dilapidant, rediguntq̃; in nihilum partas opes. Ea res non omnino Censore digna, modo adsit regula, ac decens usus. Constantis hominis est, adeptum cum suadore finem placatum, cum ipsum finem quoad fieri poterit, uel mordicus retinere diutius, DILAPIDET, dissipet, ac instar lapidum abijciat à se procul. Ab ijs sumptum forsant, qui sterilibus lapidibus agrum purgant

c Gaudere,

30 a ¶ Gaudere, ac ridere uidentur.) Sicut diuitiarum quæuis adeptio, cupidis affert gau-
dium, sic earundem amissio inasperata, luctum atq; moerorem. Contrariarū enim causa-
rum, cōtrarij sine effectus necesse est. Quot sunt, qui obmissas opes uel præcipites se de-
derunt, uel ferro se peremerunt, aut laqueis uoluntarijs finiuerunt uitā. Sunt, quibus at-
tulit, mortem gaudium. Digni laude sunt, qui tam superfluum rerum adeptionem, q̄ mol-

sed eorum, alij^a gaudere, alij sublati ma-
nibus tristiari uidentur. ¶ Vicūq; (inquit)
eorum gaudere, ac ridere uidetur, hi sunt,
qui a Fortuna quippiā acceperunt, a qui-
bus esse bona Fortuna nuncupatur. Qui
uero flere, ac manus protendere uidentur,
hi sunt, a qbus abstulit, quæ tradiderat an-
tea, a qbus Fortuna^c mala nominatur. ET
quænā sunt, quæ illis elargitur, p quæ tan-
topere cū accipiūt, lætātur, quū amittūt,
lugent. ¶ HAec (inquit) ea sunt, quæ a ple-
risq; homibus bona existimant. ET quæ-
nā sunt ea? Diuitiæ scilicet, & gloria, & no-
bilitas, & liberi, & tyrānides, & regna, &

lerabile amissionem
earum, susq; deq; fe-
rūt. Diuitias, & pau-
pertatem (inquit sa-
piens) ne dederis mi-
hi, sed uictui tantum
meo tribue necessa-
ria. Refert Tarræus
in prouerbiorū Col-
lectaneis Risum cōca-
tientē. i. inelegantem,
atq; ineptum, abiisse
ueteribus in prouera-
biū, quod nō pauā sic
ridere soleant, ut ma-
nus tunc conuāant,
atq; pedes. b ¶ A
qbus esse bona For-
tuna nuncupatur. ¶ For-
tuna suscipit natura

nec bona, nec mala putanda est, cū nullū numen habeat quo prospera tribuat aut ad-
uersa. Iure ergo ab ijs bona dicitur, quibus ea summo fauore putatur. E diuerso mala ab
ijs, quibus concessa bona prius, aufert quouis modo. Mathematici, qui uel nostra omnia,
in coelestes causas referunt, tradunt bonā fortunam in quinto ab Horoscopo signo sitam
esse, quē locum ☿ esse uolunt. Malam in sexto ab eodē Horoscopo signo, quem aiūt ♄
esse. Adeas Firmicū Maternū cap. xx lib. Matheos secundi. Qui in bonam fortunā tem-
poralium felicitatem redigunt, dispercū, si non dignissimi sunt felicitate carere perpetua,
quod deum optimū maximū execrabili afficiunt contumelia. i. quæ dei solius sunt infami
fortunæ, impie tribuūt c ¶ Fortuna mala nominatur.) A Romanis (ut Ply. ca. vij. sed i
author est) Fortunæ malæ sanum in Esquilijis dictum est. Quo loco Ply. ca. vii. sed i
et mala fortuna ex stulta uulgarium opinione eleganter refert. d ¶ Quæ a plerisq;
hominibus bona existimantur.) Ingens inter phōs de bonorum differentijs disputatio,
sed pro loci angustia libuit ex q̄ plurimis rem in archum redigere in præsentia. Id non cō-
modius fieri posse uisum est, q̄ si Marci Tullij. v. Tusculanarū. q. sententiā referamus. Sūt
(inquit) cæ de finibus ut opinor, retētæ, defenſeq; sententiæ. Primum simplices quattuor.

C iij Nihil bo

Nihil bonum, nisi honestum, ut Stoid. Nihil bonum, nisi uoluptatem, ut Epicurus. Nihil
 bonū, nisi uacuitatem doloris, ut Hieronymus. Nihil bonum nisi naturæ primis bonis,
 aut omnibus, aut maximis frui, ut Carneades contra Stoicos differebat. Hæc igitur sum-
 pliā, illa mixta, tria genera bonorum, maximā animi, secunda corporis, externa tertia,
 ut Peripatetia. Nec multo uetres Academia secus, uoluptatē cū honestate Clitomachus,
 & Callipho copulauit. Indolentiam autē honestati Peripateticus Diodorus adiunxit. Hæ
 sunt sententiæ, quæ stabilitatis aliquid habeant. Nam Ariston, Pyrrhonis, Herilli, non
 nullorumq; aliorū euauerunt. Idem pluribus prosequitur de finibus bonorū & ma-
 lorum libro quinto. Plato (in libro de phiā Apuleius refert) bonorum quidem sui gratia
 offerit appetenda, ut beatitudinem, ut bonum gaudium. Alia non sui gratia, ut mediā.
 Alia sui, & alterius, ut prouidentiam, ceterasq; uirtutes, quas in sui causa expetimus, ut
 præstantiam per se, & honestas, & alterius. i. beatitudinis, quæ est uirtutum exoptatissi-
 mus fructus. Hoc pacto etiā mala quædā sui causa fugenda sunt, alia ceterorum, plerāq;
 & sui, & aliorū, ut stultitia, & huiusmodi uita, quæ & sui causa uitāda sunt, & eorū,
 quæ accidere ex ijs possunt. i. miserie, atq; infelicitates. Eorū, quæ appetenda sunt, quædā
 absolute bona diāmus, quæ semper, atq; omnibus cum adsunt, inuehunt cōmoda, ut uir-
 tutes, quarū beatitudinitas fructus est. Alia quibusdā nec auctis, uel perpetuo bona, ut ui-
 res, ualido, diuitiæ, & quæcūq; corporis, ac fortune sunt. Pari pacto & eorū, quæ de-
 clinanda sunt, quædam omnibus, ac semper uideri mala, quoniam nocent, atq; obsunt, ut
 sunt, uita, & infortunia, quædā alijs, nec ea semper nocere, ut egritudine, egestatem, &
 similia. Sed uirtutē liberam, & in nobis sitam, & nobis uoluntate appetendam. Peccata
 uero esse non minus libera, & in nobis sita, non tam ea suscipi uoluntate. In ea quæ suas
 pte natura bona sunt fortuna nullam habet penitus potestatem. Libuit hoc loco ex eo li-
 bro, quo docet in Sapientem non cadere iniuriam, Senecæ uerba subnectere. Megaram
 (inquit) Demetrius cœperat, cui cognomen Polycrates fuit. Ab hoc Stilpon philosophus
 interrogatus Nunquid aliquid perdidisset? Nihil (inquit) Omnia nāq; mea mecum sunt.
 Atqui & patrimonium eius in prædam cesserat, filios rapuerat hostis, & patriam uio-
 lauerat. Ille illi uictoriam exauisit, & se urbe capta, non uictum tantum, sed indemnem
 esse testatus. Habebat ergo natura secum bona, in quæ nō est manus interiectio. At ea,
 quæ dissipata, & direpta ferebantur, non iudicabat sua, sed aduentitia, & nutum fortune
 sequentia, ideo non propria dilexerat. Omnium enim extrinsecus affluentium, lubrica, &
 inæta possessio est. Idem respondisse Biantē phūm in Paradoxis memorat M. Cicero,
 Apuleius in lib. de phiā ex Platonis sententia ait. Corporū sanitatē, uires, indolentia cæ-
 teraq; eiusmodi bona extraria. Itē diuitias, & cætera, quæ fortune commoda diāmus, ea
 non simpliater bona nuncupanda esse. Nam si quis ea possidens usu se abdicat, ea sibi in-
 utilia erunt. Siquis autē eorum usum conuerterit ad malas artes, ea illi etiā noxia uidebū-
 tur. Vnde colligitur, bona hæc simpliater diā nō oportere, nec etiā ea, quæ sunt morbo-
 sa, ut pauperiem, ceteraq; existimari mala oportet. Nam qui tenuis est, si modificatur,
 nullam noxam ex eo sentiet. Etiā qui recte pauperie sua utitur, non solum nihil capiet in-
 cōmodi, uerū ad tollerāda cætera, melior, atq; præstantior erit. Si ergo nec habere pau-
 periem, neq;

53. periem, neq; eam ratione regere contrarium est, paupertas malum non est. a. **H**æc aut, nunq̃ bona nō sunt? Euclides, unū esse bonū de finuit, multis nominibus celebre. Aliquādo enim hoc diā prudentiā, aliquando Deum, aliās mentē appellari. Plato tripliāter humana bona distribuebat. Alia quippe in anima, alia in corpore, alia extrinsecus constare asseuerans, puta iustitiam, prudentiā, fortitudinem, frugalitātē, & cetera id genus in animo ponebat. Pulchritudinem, & habitum præclarū, sanitatē, & fortitudinem, in corpore. Amicos aut, & patriæ feliātatē, atq; diuitias, inter exteriora numerabat. Idem ferme

quæcūq; id genus. Hæc aut nūquid bona non sunt? DE his (inquit) alias disputabimus, NVnc circa fabulæ narrationē uersemur. ITa (inquit) sit. VIDES igitur ubi portam hanc præterieris, ambitum^b alterum superiore, mulieresq; extra ambitum

de ijs bonorū generibus tradidit Aristote. Addit tamen Aristoteles feliātatē plenitudinē ex tribus maxime bonis constantē esse. Si libet adeas Laertii lib. v. Marcus Ci. de finibus bonorū, & malorū uolumine, scribit duo esse genera propter se expetendorū. Vnū, quod est in ijs, in quibus completur, quæ sunt aut animi, aut corporis. Hæc aut, quæ sunt extrinsecus. i. quæ neq; in animis sunt, neq; in corpore, ut amī, ut parentes, ut liberi, ut propinqui, ut ipsa patria, sunt illa quidē sua sponte chara, sed eodem in genere, quo illa non sunt. Nec uero quisq; summū bonū assequi unq̃ posset, si omnia illa, quæ sunt extra, quā expetenda summū bono, continerentur & c. Idē Cicero. lib. mox citato, tam corporis, q̃ externa bona bonorū accessiones nuncupat, easq; complere quidē beatissimā uitam, sed ita, ut sine illis possit beata uita existere. Ita enim (inquit) parue & exigue sunt istæ accessiones bonorum, ut quemadmodū stellæ in radio solis, sic istæ in uirtutum splendore aruantur quidē & c. Pythagoras animi bona ueras possessiones esse persuadere nitēbatur, cetera fortune esse instabilia, & inæta. Diuitiæ enī fortune temeritatē subiaccēt, uirtus stabilis, immobilisq; habetur. Theologi dicunt tam bona corporis, q̃ extraria, a

54. summo bono propter hominē facta esse, hominem aut tantummodo propter deum b. **C** De ijs alias. Versus finē libelli saliet. c. **A**mbitū alterū. Ināpit natu grādiōr, quæ in secundo picturæ ambitu continebantur, exponere. Tres humane uitæ gradus, sapientes faciunt. Ingressum. Progressum. Digressum. Ingressum ex Scriuij Tullij Ro. regis, instituto, pueritiæ tribuunt, à partu ad. xvij. saliet usq; annū. Iuuentuti progressum, à. xvij. ætatis anno, ad quadagesimū usq; sextum. Digressum senectuti, quæ reliquam omnem huius amplectitur uitæ partem. Ingressus integer uitæ, scelerisq; purus. Progressus, ut plurimum diffuens ac moribus dissolutus. Digressus præteritarum illecebrarum memor, & ex hac uita non multū post sibi exeuatū consāus. Longo sese attingit itineri. Lenior, & melior sit accedente senectā.

Monstro simile quoties in sene cum annis augentur & uita.
Qua de re in prouerbijs. Bis pueri senes, diximus satis multa.

Et (ut inquit Hor.)

a Meretricio ornatu insignes. Descripturus fluxū, ac dissolutū medię etatis aorsum
 hominum, a meretriciis inapit non iniuria. Hoc enim detestandum genus hominū, ad
 sese, corrumpendā ingentem turbam conatur pellicere. b Incontinentia nuncupatur.
 Incontinentia est rectę rationis uiolabilis affectio. Aut ut alijs uisum est, habitus uolū-
 ptatibus uiolabilis. Hęc aut incontinentia (ut. vij. Ethicorū Aristoteles testis est) nō solū
 fugendorū est, sed ui
 superabilium quoq;. collocatas meretricio a ornatu insignes.
 Libro dñt. 2. Magno ET ualde (inquam.) EX his, hęc inconti-
 rū Moralium ait. In- b nentia nuncupatur. Quid hic potissimū
 continentiam esse bo-
 norum scientiam, ea-
 bona minime operan-
 tem. Augustinus lib.
 .2. contra Iulianū Pe-
 lagianū. Incontinentia
 (inquit) omnū uitę-
 orū mater est, quę uel
 liata uertit in uitium. Ex continentia contrario habitu. Incontinentia dinoscitur, q̄ sit mala.
 Continentia aut scandū Stoicos est inuiolabilis rectę rationis affectio. Vel aliter. Contis-
 nentia est habitus prauis uoluptatibus insuperabilis. Socrates ait Continentiā esse corpo-
 ris uoluptates fugere. Lactan cap. xxij. sexti Diui. Inphi. Continētię genus (inquit) quasi
 fastigium est, omniumq; consumatio uirtutum, ad quā si quis enit, atq; eluctari potuerit,
 hunc seruū dominus, hūc discipulum magister, agnoscat, hic terram triumphabit, hic erit
 consimilis Deo, qui uirtutem dei ceperit. Tradit Aristoteles. vij. Ethicorū. Constantiā in
 resistendo. Continentiam uero in superando consistere. c Eos obseruam, qui a fortu-
 na quippiam acceperūt.) Meretricium consuetudinis perelegans, uerissimāq; descriptio.
 Nam nisi huiusmodi eis astus affuerint, omnes earū non secus ac aspidum cōmertia de-
 uitarent. Optima pauperies aduersus Meretricies Antidotus. Non se aus pauperiē fugiunt
 Meretricies, q̄ feles mures, columbę accipitrem, lupam agnē. Nulla meretriciis inuictę
 cura, nulla pulchritudinis, uirium nulla corporis, constantis fortitudinis nulla, prudentē
 spernunt, rident elegantiam. His, dummodo sit diues barbarus ipse placet. Plautinus Pe-
 nialus in Menechmis. Meretrix (inquit) tantisper blanditur, dum illud, quod rapiat, ui-
 det. Rursus Dinarchus apud eundem Plautū in Truacento de meretriciis loquens. In
 melle sunt lingue sitę uestre, atq; orationes. Corda in felle sunt sita, atq; acerbo aceto.
 Linguis dicta dulcia datis, corde amara, factis amantis. Siquid non danūt. Elegantē me-
 reticū detestationem, leges apud Salomonem prouerbiorum cap. v. Antistenes dicere so-
 litus est, sicut meretrices bona pręter mentem, et prudentiā amatoribus precantur, et
 optant, sic et adulatores ijs, cū quibus uersantur. Cynicus Diogenes scorta pulchra, re-
 ginas uocabat, quod non secus ac reginę in ueneratione sint, et multi quę iubent, faciūt.
 Idē Diogenes Cynicus (ut refert Lactantius li. vi. Formosa scorta, letali mulso similia esse
 dicebat,

56

57

55

58

59

diebat. Idem Olympionican intuens, in scortum frequenter intendente. En (inquit) caries
Martius à puella vulgari per collū captus abduatur. Refert Lactan. cap. xvij. lib. primi.
Venere primū artē meretriciā instituisse, authorēq; mulieribus in Cypro fuisse, ut i uul
go corporū quæstum facerent. Quā sancta apud Scres ex lege nata consuetudo, apud quos
nulla mulier meretrix, nulla adultera. Lege Eusebiū cap. viij. sexti præparati. Euang. Itidē
præcipitur in lege do
mini, Deuteron. c. xxij.

illis affore promittentes. Si quis^a itaq; p/
56 suasus earū blanditijs eo se contulerit, tan
tis per illi suavis uidetur ea cōuersatio, q̄ad
hominem titillauerit, deliniueritq; postea
secus. Vbi enim^b resipiscere coeperit, tum
demū ab ea se nō tam oblectatū, q̄ absum
ptum, & cōtumelijs^c affectum intelligit.
Quo fit, ut cū omnia pdegerit, quæ a For
tuna fuerat consecutus, tunc illis mulieri/
bus^d inseruire, atq; inhonesta omnia susti
nere, & turpia quæq; ac pernitiōsa illarū
57 gratia, cogitur admittere, Veluti furtū, sa
crilegium, periuriū, proditiōē, depræda
tionem, & quæcūq; his similia. Vbi^e uero
eos defecerint, punitiōis addicuntur. ET

pio resipiscendū, uel, qd' tutius est multo, totis ueruis auendū, ne ijs Adamatinis laqueis
apiamur. c. ¶ Contumelijs affectum intelligit. Post tam ingentem iacturā sui, facile
58 isthanc perāpere contumeliā. Sed (ut inquit Satyricus) furor est post omnia perdere
nauilū. d. ¶ Inseruire. Hoc mulierū genus, ab amatoribus opes exposulat, uel seruitiū.
Consequēs igitur, ut dilapidatis iā cunctis opibus, ij tandē mulieribus illis inseruire co
gantur. Sed quid turpius, q̄ fieri meretricum manapiū? Rursus, uita turpitudinis incre
mentum sortiuntur à sine. Ergo furtum, sacrilegiū, periuriū, proditiō, deprædatiō, & quæ
cūq; ijs similia, turpissima sint necesse est, quæ meretricū causa, facta noscantur. Vitorum
quedā lucri causa committuntur, quedā lucro iacturā afferunt haud modicā. e. ¶ Vbi
59 nero eos defecerint. Legendū uidetur. Vbi igitur eis omnia defecerint. Græc enim sic ha
betur ὅταν οὐκ ἔσται αὐτοῖς ἀπολείπει. Huc accedit famosum Iuuenalis carmen.
Vnde habeas querit nemo, sed oportet habere.
f. ¶ Punitiōis addicuntur. Sunt qui τῇ τιμωρίᾳ, supplicio interpretentur. Sed punitiō,
& supplicium aut nihil inter se differunt, aut parum. Est aut punitiō, animaduersio, ex
stigmatiōq;

castigatioq; pro praeuio delicto à se illata, uel iudice. Hæc autem contumelia uicere debet. Neq; ad eius, qui punit aliquē, aut uerbis castigat, sed ad reipublicæ utilitatē referri. Ca uendum est etiā, ne maior pœna, q̄ culpa sit, & ne iisdem de causis alij plestantur, alij ne appellentur quidem. Prohibenda aut maxime est ira in puniendo. Nunq̄ enim iratus, qui accedet ad pœnam, mediocritatem illam tenebit, quæ est inter nimium, & parū, quæ placet Peripateticis.

Hæc & plura ex pri mo Officiorū. M. Tul lij, titulo. 30. ne dispē dio diu querites. Et Deuteronomij. ca. 25. Pro mensura peccati, erit & plagarū mo dus. a ¶ Quandam ueluti bestiolam.) In certum legendū ne sit

ὄψιον μικρόν, an ὄψιον μέγαν. Primum bestiolam, secundum ostiolum significat apud Græcos. Locum Philippus Beroaldus antea prænotauit. b ¶ Quæ flagellum tenet.) Veteres tam uirtuti, q̄ uitio deum quempiā præfidebant, uel deam. Præterea sicut Ioui sul mē, Neptuno fuscānam, Marti ensē, hastam Palladi, sagittas Phœbo, Diane Pharetrā, clauam Herculi, uirgam Mercurio, Baccho thyrsū, scām Cupidini, tribuebant, sic & Punitiōni flagellū. Verum, si pro scelerorū meritis sit quilibet puniendus, uix tot Punitiōni flagella sufficiarēt, quot litus arenas, Quotq; fretum pisces, ouaq; piscis habet. Punitiōnē quædam puniendo insistit, quædam ex officio, præfidi demandatur. Hæc frequenter aut nulla penitus, aut cōmisso scelere multo minor. Illareo inherens iugiter, criminum magnitudinis comitatur uestigia. Primā Theologi remorsum nūcupant conscientie. Tam de hac, q̄ illa sic eleganter, ac uerissime Saty. 13. cecinit Iuuenalis

Exemplo quodcuq; malo committitur, ipsi
Displicet auctori. Prima est hæc ultio quod se
Iudice nemo nocens absoluitur, improba quamuis
Gratia fallacis prætoris uixerit urnam.

c ¶ Tristitia.) Tristitiam, quæ ἀθυμία, nuncupatur à Græcis, d. aut esse ægritudinem permanentem, altius insitā animo, atq; crescentem. Augustinus ca. 1. primū lib. eius ope ris, quod de Consolatione mortuorum, inscripsit, ex Diui Pauli sententia, duas esse dixit tristitias, unā bonam, & alteram malā, unā utilem, & alterā inutilem, unam quæ saluat, & alterā, quæ perdit. Idē fermē refert ca. 8. lib. xiiij. Ciuitatis dei. Peripateticā (ut epla. 85. refert Seneca) sine tristitia eū diā aiunt, quon est obnoxius tristitiæ, nec frequens, mi niusue in hoc uitio. Illud enī esset humanā uitā negare, aliauius animū immunē esse tristi tia. Annotat Seruius. 1. Aene. exponens illud. Suppliciter tristis, multis de causis tristitiā puenire, ut puta p iracundiā, p grauitatē, p religionē, & p dolorē. Scribit Apuleius. 6.

de Asino

de Asino aureo, Tristitiam Veneris esse anallam. Qui nimia tristitia affecti sunt, perosi
circustantes, solent intra genua caput condere. Philopides dicebat, omnis tristitia tempus
esse medium. Nam malis omnibus medetur tempus. Socrates dicebat nemine sine tristitia
esse posse. Cetera in proverbio. Ante os est animus, retulimus ex Manilio. a ¶ **Quæ**
62 capillos suos euellit, dolor.) Dolor est motus asper in corpore à sensibus alienus. Vel sic.

Quæ uero capillos^a suos euellit, Dolor.
Hic alius uero qui deformitatē, macilen-
tiam, & nuditatē præferens iusta eas accu-
bat, ac deinde similis illi turpis, & macilē
ta quædā, quinā sunt? HVnc, sane (iquit)
b Luctum appellant, illam uero ipsius^c so-
rorem, Mœstitiam. His itaq; traditur, &
eorum cõtubernio^d cruciatur. Post denuo

Dolor est egritudo cru-
dians. Author Cic. ij.
et. iij. Tusc. q. Stoia
(ut Laertius refert li.
vij.) dicunt dolorē esse
irrationabilē animi cō-
tractionē. Eius species,
misericordiā, inuidiā,
Aemulationē, Zeloty-
piā, Angorē, Contur-
bationē, Tristitiā, Mœ-
rorem, Confusionē.

63 Fermē similia scribit Cic. iij. Tusc. q. Doloris originē. i. efficiētē causam. iij. Tusc. q.
explicat M. Cic. b ¶ Luctum appellant.) Luctum. M. Cic. iij. Tusc. q. dicit esse egritu-
dinē ex eius, q. charus fuerit, iteritu acerbo. Quod si sic eū definiās. Luctus est egritudo,
ex eius rei, q. chara fuerit, amissione acerba, erit definitio generalior, ac huic aptissime
quadrans loco. Sunt, q. dicant, luctum esse, quandā uitorū sequelam, ex poenitētia scelerū
provenientem. Donatus exponens Vergilianum illud vi. Aene. Luctus, & ulteriores, ait lu-
ctus, & aliarum Orā pestium, sordidum, ac miserabilem cultum esse. Seneca. cap. vij. de
Consolatione ad Martiā, elegāter ostendit, luctum ex chararum rerū amissione, breuem
esse debere. Temperandi luctus tam publici, q. priuati apud Romanos modum, Refert ex
uarijs authoribus Petrus Crinitus cap. 12. xix. De Honestā uoluptate uolumine. In luctu
præsertim hæc detestabilia sunt. Pedores muliebres, Lacrations genarum, pectoris, foe-
minum, capitis perassiones. Cicero. iij. Tusc. q. lib. quo loco de turpi luctu non pauca re-
fert ex Home. Actio. Bione. Neratus. L. ij. tituli. ij. iij. Digestorū Non solem lugeri (inqt)
hostes, uel perduellionis damnati, neq; suspendiosi, neq; qui manus sibi intulerint nō te-
dio uite, sed mala consēntia. Diuus Hiero. cap. v. super Matthæū docet magis lugendū
propter cōmissa peccata, q. propter mortuos, aut rerū ipsarum amissionē. Sanē aduertē-
dum, luctum tanto rationabiliore esse, q. to pro re turpiore, ac dānosa magis, lugere con-
tigit. Luctus tempore abis abstinent, deturpāt sese cinere, aut puluere, crines dilaniāt,
64 aut uestes. Quem morē explicauimus alibi satis multis. c ¶ Ipsius sororem mœstitiā.)
Mœstitiā, Mœror, atq; tristitiā, ijdē ferme sunt affectus animi. Hæc ob plurimā cū luctu
affinuatē, luctus sorores merito dici possunt. Est aut Mœror (ut Ciceroni placet) egritudo
65 do flebilis. Stoia Mœrorem dicunt egritudinē laboriosam. d ¶ Cruciatur.) Euripidē
dicere solitum proditum est, Mœstitiā, aut tristitiā hominibus parere morbum. Socrates

D interrogatus

interrogatus, qua ratione quis sine moestitia, tristitiaq; duere uitam posset. Nullo modo id (inquit) fieri potest. Nemo enim est, qui aut ciuitatē, aut domū habitet, aut cū hominibus uersetur, qui non tristetur interdum. Euripides dicebat non eum oportere beatū dicere, qui plurimas pecunias possideat, sed is potius qui sine tristitia est, beatus existimandus est. **a** ¶ In aliud infelicitatis domiciliū. Infelicitatis domiciliū is locus dicitur, in quo nil adsit, quod iure desiderari queat, id est in quo sit carētia omnis boni, cum omnium malorum praesentia. Illic glomerantur in unum

in aliud infelicitatis ^a domiciliū truditur, atq; reliquā uitā in omni miseria traducit, nisi forte illi Poenitētia obuiam prodierit, Quid tū postea cōtingit? Si ^b Poenitētia

Innumerae pestes Herebi, quascunq; sinistro.
Nox genuit foetu, nutrix discordia belli,
Imperiosa fames, letho uicina senectus,
Impatiensq; sui morbus liuorq; secundis
Anxius, & sasso moerens uelamine luctus.
Et timor, & caeco praepes audacia uultu,
Et luxus populator opum, cui semper adherens
Infelix humili gressu comitatur egestas
Feedaq; auaridae complexae pectora matris
Insomnes longo ueniunt examine curae,
Complentur uario ferrata sedilia coetu.

Seneca epistola. xxxix. Tunc (inquit) consummata est infelicitas, ubi non solū turpia delectant, sed etiam placent, & desinit esse remedio locus, ubi quae fuerunt uitia, mores sunt. Fuerūt ut (in primo de somno Sāpionis refert Macrobius) qui inferorū poenas in ipsis humanis corporibus, fuerint assignare conati. **b** ¶ Si poenitētia obuiam fuerit. Poenitētia (ut pauca in praesentia cōtingamus) est commissorū à se scelerū spontanea detestatio, ad uitam meliorem preparans poenitentem. Nisi enim uitiorū nos poenituerit, ad uirtutis decus, non datur accessus. Hec aut si uera fuerit, addit Poenitentis, non peccandi in posterum uoluntatē. Agere enim poenitentia, nihil aliud est, q̄ profiteri, & affirmare, se ulterius non peccaturū. Lactan. ap. xiiij. lib. sexti. Idē author ap. xxiiij. eiusdē uoluminis. De hac materia differit copiose. Nō grauabimur adscribere uerba authoris eiusdē ex ca. sexti operis, cui Epitomen nomē indidit. Nec patitur (inquit) cōditio fragilitatis humanae esse quenq; sine macula, ultimū remedium illud est ut confugiamus ad poenitentia, quae non minimū locum inter uirtutes habet, quia sui correctio est, ut cū forte aut re, aut uerbo lapsi fuerimus statim resipiscamus, aut nos deliquisse fateamur, Oremusq; à deo ueniam, quā pro sua misericordia, non negabit, nisi perseuerabimus in errore. Magnum est poenitentiae auxilium, magnum solatiū. Illa est uulnerum, peccatorūq; sanatio, illa spes, illa portus salutis, quā qui tollit, uiam uitae sibi amputat. Quia nemo esse tam iustus potest, ut nunq̄

ut nunq̃ sit ei poenitentia necessaria. Nos uero & si nullum sit peccatorū, confiteri tamen debemus, et pro debitis nostris identidē de precari, gratias agere etiā in malis. Hoc enim semper obsequiū domino deferamus. Sclerū poenitētia etiā celebris apud ethnicos. Naso

Poeniteat sclerum Danaum, seuusq; sorores,

(epist. xiiij.)

Hic solet euentus facta nefanda sequi.

illa obuiā fuerit, eripit eū ex^a infortunjs,
& alteram^b illi opinionē, alterūq; illi deli-
deriū imprimit, per quod ad uerā discipli-
nā perducitur, & ad eā quæ falsa discipli-
na nūcupatur. Quid tū postea? Si (inqt)
^deam opinionē suscepit, quæ ad ueram
disciplinam peruehat, ab ea mūdatus, ex-
^epiatusq; salutē, beatitudinē, felicitatē,

Iuuenalis Sat. prima.

Hec animante tuba

galeatum sero duella

Poenitet.

Catholicū Seneca in

Agamēnone assertū,

sic inquentis.

Quem poenitet pecc-

asse, pene est inocēs.

Ouidius epist. prima

quarto de Ponto.

Sæpe leuant poenis, ereptaq; lumina reddunt,

Cum bene peccati poenituisse uident.

Quo loco plura leges in eandem sententiā. Monendus peccator quilibet, ne procrastinet poenitere delicti. Prosperi in sero agentes sclerum poenitentiam uersali duo sunt.

Conuerſi ad rectos mores, & uiuere sancte

In Christo meditant, quod cupit acceleret.

Cedant uirtuti uanarum obstacula rerum,

Ne perdat uoti tempora, lenta fides.

Quid uiuat in longum causas producere morbi

Cur dubium expectat cras hodierna salus?

Sāmus correctis ueniam non esse negandam,

Sed nulli nostrum est ultima nota dies.

Locis alijs annotauimus auricularem sclerū confessionem, fuisse etiā apud Ethnicos. Im-
gens nimirū apud quosdā Theologos, de poenitentia disputatio. a (Eripit eū ex infor-
tunjs.) Non parū certe creditur infortunū diu esse mancipiū uitiorum. Nedū à peccato,
sed ab ijs etiā, quæ peccatū sequitur, uera poenitētia eripit poenitēte. b (Alteram illi
opinionē.) Diuersam ab ea opinionē, quā prius opinabatur frigidis opinionibus, feruis-
dis cōcupiscentijs, ferinisq; uoluptatibus inseruendū penitus. c (Ad uerā disciplinā.)
Aptis tamen medijs præcedentibus. Non enī facili tramite, uerā attingimus disciplinā. Si-
gnū euident, quod pauca adipiscantur eandē. Ad falsam aut disciplinam, nedum proclue,
sed lubricum certe, atq; per præceps iter. d (Si eam opinionē &c.) Explicat, quæ sint
eius opinionis, q̃ ad uerā disciplinā peruehit opinantē, commoda, atq; fructus. Rursus
insinuat, quæ sunt cōtrariæ opinionis incōmoda. Prudens qui hac contempta, illā proſe-
quitur accurate. e (Expiatus.) Nulla uerior expiatio, q̃ ea, quæ expiat morbi animi.

Dij Expiandi

expiandi ritum ex uarijs retulimus locis alijs. a ¶ Seducitur.) Propriū falsę opinionis est, seducere opinantem. b ¶ Aliud discrimen.) Primiū discrimen, ingenijsq; pericalum tunc subimus, cum acerbum, tristemq; ignorantie potionē, suadela præbente, ebibimus, & erroris. Immoderata uini potio sensus præpedit, hæc animū. c ¶ Falsa disciplina.) Falsa disciplina nō rem, sed nomen tantū participat discipline. Falsa item disciplina nō ue-

rius disciplina dicēda est, q̃ homo, pictus ho-
mo. Rursus omnis in-
tellectualis habitus,
ad ueritatis inuestiga-
tionē dicitur ordina-
tus. Falsa autē disci-
plina, nequaquā potest ue-

ritas indagari. Præstat multo nihil discere, q̃ falsam lōgo labore perdiscere disciplinam. Sicut uerę discipline scientia, finis, sic & falsę discipline deformis ignorantia, aut error. Effectus uerarum disciplinarū refert Seneca cap. xv. de Consolatione ad Albinam. Iacta (inquit) disciplinarū omnium fundamenta. Nunc ad illas reuertamur, tutam te præstabūt, illę consolabūtur, illę delectabunt, illę si bona fide animū tuū intrauerint, nūq̃ amplius intrabit dolor, nūq̃ sollicitudo, nūq̃ afflictionis irrita superuacua uexatio. Et nulli horū patebit pectus tuum. Nam ceteris iam pridem clusum est. Hęc quidem certissima præsidia sunt, & quę sola te fortune eripere possunt. Sed quis (inquies) inter pseudoprosidias & amatores connumerandi sunt? Quęstio nō lectori tantū pensitanda, sed ei maxime, qui delegerit sibi docendi munus. Verum cum locus hic longam nequaquā patiatur Iliada, Indicis officio libuit in præsentia tantum uti. Dicam paucis quēnā falsa disciplina putāda sit. Falsa disciplina est, quę suadet peritissimis, pueros antepone. Quę suadet discipulo, ut docto sese præferat præceptorī. Quę Mineruā oris, pectoris Mineruę præferendam putat. Quę ex infanti quāpiam noticiā, de rebus maximis fidenter audet ferre sententiam. i. quę altiora se quærere non ueretur. Quę ex loco quopiam perperam intellecto, sincerā reprobatur ueritatem. Quę sprete sana doctrina, ad fabulas sese aniles conuertit, Quę habentē nō in uerum finem dirigit, sed auertit. Quę hominī tribuit, quę sunt Dei. i. quę spreto fine ultimo, præfigit sibi media tanq̃ finem. Hoc est, quę creaturas creatori præfert. Quę uerę fine abutitur disciplinę. Quę inflat, non edificat. Quę contra uniuersalem ecclesiam erigit superalia. Quę præfert matrimoniu cœlibatui. i. Diane uenerem, hoc est ea, quę terram replent, ijs quę cœlum. Quę Lutherū nedū scholasticis doctrina & sanctitate illustribus, sed primarijs ecclesię doctoribus ausu prætulit tēmerario. Quę solam fidem, quę sine operibus mortua est, homines saluare absq; ullo bono opere, cōstanter affirmat. Sunt & ijs per similes falsę discipline mille alię. Et ut paucis plura complectar, falsę discipline amatores censendi sunt, qui falsum, uerū esse probare nituntur, aut contra. i. (ut Esaie uerbis utar) qui dicunt malum bonū, & bonum malū. Ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras &c. Ab ijs disciplinis Paulus doctor gentiū deterrens

de terrens cap. ultimo ad Hebraeos sic inq̃t. Doctrinis uarijs, & peregrinis nolite abāud. Optimū est enim grata stabilire cor, nō escis, quæ non profuerunt ambulantibus in cis. Huc accedunt q̃ scribuntur Disti. xxxvij. Decretorū, & titulo. ij. terciij. ff. Socrates, quē præceptorē Cebes sequi uidetur, omnem speculationē, quæ circa mores hominū non uersaretur, falsam disciplinā esse dicebat. Proprie autē Sophisticā, falsam nuncupant discipli-

quā ego. A T qui extra ambitū in^a uesti-
bulo mulier quædā assisit, quæ^b mūdiciā,
constantiaq; non mediocrē prætēdit. AP/
prime inquā. Hanc igitur (inquit) pleriq;
homines, & uulgus uocāt disciplinā, cum
falsa potius disciplina sit. Huc sane^c prius
appli cant, qui salui fiunt, ubi ad uerā disci-
plinā puenire uoluerint. NVnquid aliū

nam. Est autē Sophi-
stica apparens sapien-
tia, nō existens tamē.

a ¶ Extra ambitū
in uestibulo assisit.)

Non caret ratione,
quod falsam discipli-
nam extra ambitū in
uestibulo assistere di-
cit. Hæc enī cuius ho-
mini sese offert nec
quesita. b ¶ Que

- 68 mundiciam, Cōstantiamq; &c.) Insinuat, quibus soleat falsitas suaderi. Deus (inquit
Lactan. cap. i. terciij) hāc uoluit esse naturā, ut simplex & nuda ueritas esset luculentior,
q̃a satis ornata per se est. Ideoq; ornamenti extrinsecus additis, fucata corrūpitur. Men-
daciū uero spēde placet aliena, quia per se corruptum uanesat, ac defluit, nisi aliunde or-
natu quesito, circumlitum fuerit. c ¶ Huc sane prius applicam.) Distinctione. xxxvij.
69 Decretorū. Queritur an secularibus literis oporteat sacerdotes esse eruditos? Quo loco
plura de utilibus, ac inutilibus disciplinis ex nobilibus authoribus referuntur. Multum
diuq; uera disciplina à priscis illis ueritatis indagatoribus, quesita est, nec inuenta. Doct
Aristoteles. ij. Metha. uolumine. Nō solum habendas gratias ijs, qui uerā disciplinā po-
steris tradiderunt, sed & ijs quoq; qui ueritatē non penitus attigerunt. Hi nāq; & alijs
quid contulerunt. Habitū enim nostrū excāuerunt, acierūtq; Præterea qui de fine rerū
ultimo tractauerūt, falsam plerumq; secuti sunt disciplinā. Itemq; cum ab imperfecto ad
perfectum sit in artibus procedendū, par est, ut à falsa disciplina ad uerā sit hominibus
procedendum. Falsæ discipline dicuntur interdum, quæ oblectandi magis gratia q̃ mores
componēdi, sunt inuenta. Veluti sunt, poetica, oratoria, & cætera, quas Cebes enumerat
parum infra. Veræ enim phiā est ad Deum finem omnīū, homines ordinare. Hinc So-
crates non solum hominū consensu, uerū etiam Apollinis oraculo sapiētissimus iudicatus
contemptis cæteris disciplinis, morālē phiā deuocauit è celo, & in urbibus collocauit,
& in domus etiam introduxit. Ariston dicere solitus est, eorum, quæ à phijs querūtur,
quedam facere ad nos, alia nihil ad nos, nonnulla esse, quæ supra nos sunt. Ad nos faciūt,
quæ de moribus scripta sunt. Nihil ad nos Dialectica, & quæ disputari solita sunt. Non
enim ad uitæ correptionē, emendationemq; cōferunt. Supra nos uero, quæ de rerum na-
tura tractantur, quæ neq; à nobis cognoscā possunt, neq; si cognoscantur, utilitatem ullam

D iij præbent,

71
70
Præbent. Pindarus eos, qui de natura ratioñantur, disputantq; imperfectum sapientiæ fructum capere distitabat. a ¶ Patet inquit) Ad bene sanetq; uiuendum, nihil aut parum faciunt disciplinæ hic relatæ. Verendū doctis Augustini dictū. Stargunt indocti, & rapiunt regnū dei, nos aut sapiētia nostra mergimur in profundū. b ¶ Alij inquit poetæ.) Poemata (ut Stoiā definiunt, est diuinarum humanarumq; rerū imitationē com-

plectens. posidonius sic. Poema est dictio numerosa, seu metrica, siue aptissime iuncta, atq; operose orationis speciem excedens, ut Maxima tellus, & Iouis ether. Epicurus dicebat nō fingenda, sed pangenda esse poemata. Flac. Hora. in Ar. po. triplicē dicit esse poetarū intentionē.

Aut prodesse uolunt, aut delectare Poetæ,

Aut simul & iuanda, & idonea dicere uitæ.

Eam Poesim, quæ est delectationis tantum causa, non iniuria fortassis, falsam dixeris disciplinam. Quæ uero humane uitæ prodesse solum uult, inter ueras disciplinas, merito reposueris. Agit enim tunc artifex is philosophum uerius, quàm poetam. Hinc idem Horatius epistola. ij. primi de Homero loquens.

Qui quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non,

Planus, ac melius Chrysippo, & Crantore dicit.

73
Tertia poësis ex eo forsitan inter falsas disciplinas locanda est, quod in scribendo regulam præterit aptam moribus. In uniuersum Poetarū peculiare est, mali quippiam curioso nimis afferre lectori. Hi enim (ut Ciceronis. v. Tuscul. q. uerbis utar) lamentantes inducunt fortissimos uiros, molliunt aīos nostros. Ita sunt deinde dulces, ut nō legantur modo, sed etiā ediscantur. Sic ad malam domesticam disciplinam, uitamq; umbratilem, & delicatā cum accesserunt etiam poetæ neruos omnes uirtutis elidunt. Recte igitur à Platone expulsi dicantur ex ea ciuitate, quam finxit ille, cum mores optimos, & optimū reipublicæ statum exquireret. At uero nos docti saliet à Græcia, hæc & à pueritia legimus, & discimus hanc eruditionem liberalem, & doctrinam putamus. Huicq; Cicero. Lege Eusebii c. i. & 2. xij. prepa. euan. & Platonem. ij. de Republica uolumine. Zeno Cittæus dicebat ad perceptionem disciplinarum nihil esse alienius poetica. Tam familiare poetis mendatiū, ut non iniuria abierit in prouerbiū. Multa mentiuntur poetæ. Refertur ab Aristotele. i. Metaphy. Αλλὰ κατὰ τὴν παλαιάν, πολλὰ ψεύδονται οἱ ποιηταί. Sed multa iuxta prouerbiū, mentiuntur poetæ, Naso Elegiarum. iij.

Exit in immensum fecunda licentia Vatum,

Obligat historica nec sua uerba fide.

Omnia Vates in maius celebrata ferunt.

Claudianus cōtra Alaricū,

Lege M.

Lege. M. Tullium in principio primi de Legibus. Huc accedunt quae scribit Boetius prosa prima primi Conso. philae. a ¶ Alij Oratores.) Et oratoriam inter falsas enumerat disciplinas. Tanta est enim excellens orationis uis, ut possit quoties libuerit, falsum pro uero, uel contra pro uero falsum, male autis suadere. Carmen enim compositum, et oratio cum suauitate decipiens, capit mentes, et quod uoluerit, impellit. Lege Lactantium cap. xv.

alij^a Oratores, alij^b Dialectici, alij^c Musici, qnti. et a. xxi.
lib. sexti. Extat
de hac re titulus

9. lib. viij. apud Val. Max. Fab Quintil. ij. Orato. insti. li. in rubrica. An utilis sit Rhetorice Hoc est cap. xvij. docet quae mala, quae uel bona hominibus afferat eloquentia. Sed locos assignasse satis modo. b ¶ Alij Dialectici. Dialectica, unde dialectica dicti sunt, est disputandi, differendi; facultas, a uerbo διαλέγομαι, quod disputo, differo; significat, sortita nomen. Plato aut ijs uerbis diffinit dialecticam. Dialectica est disputandi ars, per quam aliquid aut probamus, aut improbamur, ex interrogatione itidem, et responsione differentium. Possidonius, uerorum, falsorum; atq; neutrorum Dialecticam scientiam esse dicit. Versatur aut ipsa (ut Chrysippus ait) circa significantia, et significantia Stoici Dialecticam recte differendi scientiam, circa orationem, quae in interrogatione, et responsione consistit, uersari dicunt. Dialectica nisi certis limitibus coarctetur, garrulitate non uera disciplina, dixeris non iniuria. Hinc Epicuri Dialecticam, ut deuios agentem, improbaque reputant. Aræfilaus philosophus Dialecticos illis similes esse dicebat, qui calulis ludentes urbane, et iuauere decipiunt. Facite Ariston Dialecticorum sermones aranearum telis similes esse dicebat, qui et si quid artificiosum indicare uideatur, attamen inutiles esse omnino.

b ¶ Alij Musici. Aegyptij (ut. ij. bibliothecae Diodorus refert) Musiam non solum inutilem, sed non uiam dicebant tanquam uirorum animos effeminantem. Contra (auctore priore Tusculanae. q. M. Tullio. summa eruditione Graecis sita esse consuebat in neruorum, uocumque cantibus. Igitur et Epaminondas princeps meo iudicio Graecis fidibus praeclare canisse dicitur. Themistoclesque aliquot ante annos, quom in epulis reuasaret lyram, est habitus indoctior. Ergo in Graecia (inquit) Musia sternerunt, discebantque id omnes. Nec qui nesciebat, satis exaltus doctrina putabatur. Mos praeterea fuerat apud Graecos (ut Tharraeas auctor est) ut qui in conuiuijs canere nequisset, ignominiae (credo causa) Lauri, uel Myrti ramo desumpto, ad illum canere cogeretur. Unde in prouerbio abiit. ἀδελφὸς μου ἔρχομαι. id est canere ad Myrtum. Extat apud Quintilianum cap. xvij, li. primi de Musia et eius laudibus. Musicorum rursus ineptiae abierunt ueteribus in prouerbio. ἀγαθὸς ψάλτης ἀγαθὸς ζωμοποιός. Hoc est bonus musicus, bonus obsonator. Refertur ab eodem Tarraeo in prouerbio collecta neis a principio. Plutarchus in Pericle. Cum audisset (inquit) Antisthenes Ismeniam optimum esse Tibianem, respondit. Malus igitur. Nam si probus (inquit) esset, Tibianem non esset. Musicorum uitium taxat Horatius Satyra tertia primi sermo.

Omnibus hoc uitium est cantoribus, inter amicos

Vt nunquam inducant animum cantare rogati, Inuisi nunquam desistunt.

Hunc locum exornant, quae refert Aulus Gell. cap. xvij. quidem, et a. ij. uigesimi uoluminis suarum

minis suarum noctium. Ad ea breuitati studentes, lectorem remittimus studiosum. Ex
 ijs liquet, cur Musicam Cebes falsam nuncupet disciplinā. a ¶ Alij Arithmetica, alij Ge- 74
 ometra, alij Astrologi. Mathematicam, cuius partes sunt tā Arithmetica, q̄ Geometria
 .i. numerandi, ac metiendi scientia, apud Græcos in summo honore fuisse refert primo.
 Tuscu. quest. M. Cicero. At nos Romani salicet metiendi, ratioanandiq; utilitate inspecta,
 huius artis terminas-
 uimus modum. Socra-
 tes (ut lib. secundo La-
 ertius annotauit) Geo-
 metriae usq; eo dana-
 dā operam moncbat,
 quoad qsq; possit ter-
 ram mēsurā accipere,
 et dare. Pro ijs, quæ
 de falsis disciplinis hic dicuntur, libuit Cyniā Diogenis referre sententiā. Is enim Gram-
 maticos admirabatur, quod cum Vlysis mala requirerent, sua ignorarent. Musicos itidē
 in ius uocabat, quod cum lyrae cordas congrue aptarent, animi mores in conuincos ha-
 berent. Sed et Mathematicos carpebat, quod solem, et lunam, et sydera intyētes, quæ
 ante pedes essent negotia, negligerent. Oratores etiā agebat, quod studerent iusta dicere,
 non autē et facere. Cupidos quoq; quod pecuniā uituperarent, ac summe diligere. Hæc
 ex Laertio in uita Diogenis lib. sexto. VOLVPTARIOS eos uocat, q̄ nimium uolupta-
 tibus, ac corporis delicijs intenti sunt. MIRVM Peripateticos primarium philosophorū
 genus falsæ disciplinæ amatores Cebetem dicere. Nisi id reprehendat, quod præter mo-
 dū speculationi intenti fuerint Vel quod relatis mox disciplinis fuerint nimis dediti. Vel
 quod Cebetis, hoc est Pythagoricam, Parmenicam, Socraticamq; sectam conati sunt infir-
 mare. CRITICOS nuncupat seueros numis, ac super alios aliorum dictorum iudices.
 Quid dicas de ijs Criticis, qui uix prima artis suæ callent elementa, et tamen spurcū (q̄
 diātur) os in cælum ponere non uerentur? Nihil enim (ut Quintiliani uerbis utar) prius
 est ijs, qui paulum aliquid ultra primas literas progressi, falsam sibi scientiæ persuasione
 induerunt. Nam et ædere præcipiendi peritis indignantur, et uelut iure quodā pote-
 statis, quo ferē hoc hominū genus intumesat, imperiosi, atq; interim se uidentes, stultitiam
 suā perdoant. Hactenus. M. Fabius. ILLVD annotauerim in hac falsarū disciplinarū cō-
 memoratōne, neminē omnino dammandū esse, qui bonis plurimis mala pauca quauis im-
 misauerint ratione. Ariston dicente sibi quodā Antisthenis sibi complura minime placere,
 adducto in medium Sophoclis testimonio. Rogauit, num sibi bona quædā habere uidere-
 tur? Ille se nescire dicēte. Non piget (inquit) si qd ab Antisthene male dictum sit hoc inda-
 gare, et memoriter tenere. Si quid uero boni, negligere, neq; meminisse uelles. Refertur à
 Laertio lib. vij. b ¶ Et quanc; eiusmodi sunt. Eos intelligit, q̄ non ad animū, sed ad cor 75
 pus potius ordinant uniuersa. Quales fuerunt, Epicurus, Aristippus, Calliphon, Dyno-
 machus, Diodorus, Hieronymus phis. Itemq; q̄ diuitias, honores, pulchritudinē, corpo-
 risq; fortitudinem

- 76 *risq; fortitudine, aborū, Venereorūq; suauitate, cunctis animi bonis longo preferit interuallō. a* (Ille ipse sunt.) Mira uitorū uis, ingenū, atq; natura, ut loca omnia, aetates omnes, statusq; cunctorū hominum, uiolentorum fulminū instar, peragrent q̄ celerissime.
- 77 *b* (Purgatoriam uirtutem.) Platonīa quatuor uirtutum genera esse dixerunt. Politicas, purgatorias, Animū iā purgati, exemplares. Purgatorias (ut interim tria reliqua genera

nā sunt? Illae ipsae sunt ^a inq̄t. NVnquid etiā huc ingrediūtur? ITa per Iouē, In his simulq; insipientia, neq; ab opinione, ac reliquis malis euadēt, priusq̄ ^b repudiata falsa disciplina, ueracem uia ingressi fuerint, & purgatoriā eorū uirtutē admiserint, & mala ^c omnia, qbus inuoluūtur, & opiniones & ignorantia, & reliquā omnem prauitatem sequēstrauerit, tum demū ita salui, & incolumes erunt. Neq; ^d ullo unq̄ falsa

missa faciām hominis esse dicunt, qui diuini capax est, solūq; animū eius expediunt, qui decreuit se, à corporis contagione purgare, & quadā humanorū fuga, solis se inferere diuinis. Hæc sunt oasorum, qui in rerum publicarū actibus se sequēstrant. Quae aut sint hæc purgatoriæ uirtutes, & qd

- 78 earum officiū, ex Plotini sententia, refert Macrobius primo de Somnio Sāpionis uolumine. Sed ne dispendio Plotini locū requiras diutius, adeas capita. iij. & .iij. secundi uoluminis, Enneadis Primæ. *b* (Priusq̄ repudiata falsa disciplina.) Tangit, quæ ueram disciplinam præire debeant. Ea aut quatuor esse dicit. Falsæ disciplinæ repudiationē. Veracis uie ingressum. Purgatiue uirtutis admissionem. A malis omnibus sequēstrationē. Oppositorū natura est, ut simul in eodē esse non possint. Qui ergo uerā disciplinam nansā cupit, necesse est, ut falsam à se lōgo abijciat disciplinam. Animū philosophi agro ingenuo similem esse dicunt Ager aut ingenuus, nisi malis prius herbis, atq; radiabus fuerit expurgatus, nobilē segetem procreare nequit. Sic & animus, nisi fuerit uitij liberatus, ueras disciplinas nequaquā adipisci potest. Id eleganter canit Boetius de Cōsolati. phīe li. iij.

Qui serere ingenuū uolet agrum,

Et infra rem concludens, sic inquit

Liberat arua prius fructibus,

Vera dehinc animum subierint.

Falce rubos, siliemq; resecat,

Tu quoq; falsa tuens bona, prius,

Vt noua fruge grauis Ceres eat.

Inape colla iugo retrahere,

- c* (Mala omnia.) Mala omnia inquit non unum, aut alterū. Quid te exempta inuat (inquit Flaccus) spinis de pluribus una? Id est, inquit Porphyrius, quid prodest uno te accerere uitio, & à tā multis possessum esse. *d* (Neq; ullo unq̄ falsæ disciplinæ cōuerto labefactari poterunt.) Mira ætate uis quatuor ueræ disciplinæ praeuorum. Efficitam similē Iouinianus hereticus, in fidei Christi baptismo esse putabat. At enī eos qui semel fuerint baptizati, à Diabolo non posse tentari. Hunc errorē diuus Hieronymus. ij. aduersus eundem Iouinianū uolumine, diluit eleganter Hæc uera disciplina nihil est aliud,

E nisi uera

nisi uera ueri Dei cognitio, quam uera eius dei tum dilectio, tum diuinorū præceptorū
obseruantia comitatur. His tandē omnibus felicitas illa summa, promittitur pro mercede.
a ¶ Neq; horum studiorū gratia mali quippiam adipiscuntur.) Intelligit ea studia, quib;
bus falsæ disāplinæ sese dedunt. Habentes enī ueram disāplinam, tum demū ipsam stus
dijs impune uti possunt. Dum saliat ea ipsa studia, rite in ueram redigunt disāplinam.
Nil prohibet enim ea

studia a sine bono, bo
ni etiā rationē sortiri.

b ¶ Et quenam hæc
uia est.) Τοπογραφία
i. uia ad ueram disā
plinam elegans descri
ptio. De hac uia, quæ
ad ueram disāplinam
iter agentes ducit, sa
tis multa diximus in
præhabitis, dicemusq;
deinceps, ubi sese obtu
lerit aptus locus.

c ¶ Locū superiorem, ubi nullus inhabitat.) Detestanda hominū ferme omnium per
uersitas, qui terrenis illecebris irretiti, nullā, uel exiguā certe superiorū. i. diuinarū rerū
aurā gerunt. Has ingens solitudo occupat, illæ tã frequentes, ut uix præ grandi copia ul
terius capere quēq; possunt. Superiores, ac diuinas res spernuunt passim omnes, at terre
nas illecebras equis atq; quadrigis cæternatim cōplecti festinant. Pro ijs uel uitā uolentes
obiiciunt, at illas nō asus faciunt, aut flocci. Non mirū igitur si superiorem illum locum nul
lus inhabitet, sed solitudo uideatur ingens. **d** ¶ Ianuā quandam pusillam.) Ad ueram
disāplinā, hoc est inclutam uirtutē, difficile prināpiū, medium arduum, præarctus in
gressus est. Ob hoc territi pusillanimes, postposita uirtute, suauem sensibus uitiorū uiam,
agminatim facile amplectuntur. Verum si quis uirtutis comites, promissq; præmia mente
tractauerit, sese constantissime ad eam adipiscendam accingere ncutiq; dubitabit. Sunt autē
uirtutis comites, ut libro. quindecimo canit Syllius.

Honor, & laudes, & læto gloria uultu,

Et decus & niueis uictoria concolor alis.

Hanc auctus lauro perducit ad astra triumphus.

Casti sibi domus, & ælso stant colle penates,

Ardua saxoso perducit semita cliuo.

Aspera prināpio (nec enim sibi fallere mos est)

Prosequitur labor, aditendum intrare uolenti &c.

Quid per hanc pusillam ianuam intelligendū sit, docet Christus Mathei cap. vij. Intrate
(inquit) per angustā portā, quia lata porta & spatiosa uia est, quæ ducit ad perditionē.

& multa

83 et multa sunt, qui intrant per eam. a ¶ Accliuus, aspera & saxosa uideatur.) A ualde
ribus sumpta translatio, quibus uia difficilis redditur, si fuerit pendula, atq; prærupta,
in cliuū tendens, uel pris aspera & acutis consita saxis, nec multum admodū frequen-
tia. Non dissimili figura à Plauto cœna scruposa dicta est, & à Seneca lapidosus panis,
de quibus figuris non pauca in Hecatoſtickis nostris alijs annotauimus. Virtutis uia (ut

dum terūt, quod accliuus, a & aspera, & sa-
xosa uideatur. ET ualde inquam. COLLIS
præterea quidā excelsus apparet, ad eūq;
angustus admodū ascensus, & qui multa
profunda hinc b inde præcipitia offerat.
Vldeo. HAec igitur (inquit) uia est, quæ
ad ueram disciplinā ducit. Aspectu impri-
mis formidolosa. Porro circa collis superi-
orē partem, saxum c ingens, & præaltum
usquæquaq; præruptū uides? Vldeo inq.
Vldes præterea mulieres duas supra saxū
constitutas, pulchritudine, atq; habitudi-
ne corporis excellentes, ac manus per quā
alacriter protendētes? Vldeo, sed quānā
inq; uocātur? ALtera (inqt) d Continētia,

maiorum (Nam hūc authore Seneca de diuina providentia Phaëtonis fabula pertinet)

Ardua prima uia est, & quā uix mane reātes

Emittuntur equi, medio est altissima cœlo,

Vnde mare & terras ipsi mihi sepe uidere

Fit timor, & pauida trepidat formidine pectus.

84 b ¶ Profunda hinc inde præcipitia.) Per profunda præcipitia, utrūq; uirtutis extremū
Cebes intelligit. Id ipsum extremū turba incolit uitiorū. De uirtutis medio diximus locis
alijs. Virtutum acuitiorū discrimen, in fine. iij. naturalium questionū Seneca retulit ijs
quidē uerbis. Cito nequitia subrepat, uirtus difficilis inuentu est, rectorem, duamq; desi-
derat. Etiam sine magistro uitia addiscuntur. c ¶ Saxum ingens & præaltum.) Per sa-
xum ingens, ac præaltum, tū difficultatem, tum stabilitatē partē iam uirtutis debemus
accipere. Super hoc ingens, præaltumq; saxum sunt constantia, ac huius germana conti-

85 nentia constituta. d ¶ Continentia.) Stoici Continentiā esse dicunt, inuiolabilē affectio-
nem rectæ rationis, siue habitum uoluptatibus insuperabilē. Socrates dicebat cōtinentiam

inqt Maro) dextrum

petit ardua cœlem,

Difficilemq; aditum

primum spectantis

bus offert,

Sed requiem præbet

fessis in uertice sum-

mo.

Hesiodus. I. Georgi.

Est uia uirtutis cōtra

ria, sudor anhelus

Hanc sequitur, quæ se

scrupulosis ardua

cliuus

In longum prorump-

pit iter, riget aspera

primo

Ingressu, leuis est

postq; alta cacumina

tanges.

Et Naso. ij. Transfor

esse corporis uoluptates fugere. Pythagoras robur maximū, et diuitias putabat continē-
tiam possidere, moriq; multo satius esse, q̄ animam incontinentia, ac utijs alijs contami-
nare, atq; polluere. Continentia (inquit Lactantius cap. xxij. lib. sexti) quasi fastigiū est,
omniūq; consummatio uirtutum, ad quā si quis enit atq; eluctari potuerit, hunc scriuum
dominus, hunc discipulū magister agnoscat. Hic terram triumphabit, hic erit consimilis

Deo, qui uirtutem dei
cepit etc. De conti-
nentia, abstinentiaq;
extat titulus. iij. li. iij.
factorum, ac dictoris
memorabiliū apd' Va-
lerii. a ¶ Constan-
tia.) Diāt Continentiā
à malis, et Constan-
tiā in bonis præbere
ad ueram disciplinam
tutum iter. Desinunt
aut Constantia, firmū

animi propositum in bono consistendi. Differt autem authore Aristotele cap. vij. septimi
Ethicorum, Constantia à Continentia. Nam Constantia (inquit) in resistendo est, Conti-
nentia uero in superando. Est aut aliud resistere, q̄ superare, quemadmodum non uinā, q̄
uiuere. Existimat M. Tullius. I. officiorū, nihil esse, quod tā deat hominī, q̄ in omni re
gerenda, consilioq; capiēdo, seruare constantia. Ad hoc potissimū (ut canit Claudianus)
Hominibus data est constantia, futile ne quid, infirmūq; gerant.

Non alienum ab hoc tū continentia, tum constantia consideratione illud est, quod ex Epi-
cteto refert Gellius ca. I. 9. xviij. suarum noctium. Is enim Epictetus solitus est dicere, duo
esse uitia multo omniū grauissima, ac teterrima, intollerantiam, et incontinentiā, cum aut
iniurias, quæ sunt ferendæ, non tolleramus, neq; ferimus, aut à quibus rebus, uoluptatis
busq; nos tenere debemus, nō tenemus. Itaq; (inquit) si quis hæc duo uerba cordi habeat,
eaq; sibi imperando, atq; obseruando auret, is erit pleraq; impeccabilis, uitamq; uiuet
tranquillissimā. Verba duo hæc dicebat ἀνέχου, καὶ ἀπέχου id est patre et abstine,
b ¶ Sunt autem germanæ.) Sunt qui tradiderint ex parente Ioue uirtutes omnes olim fu-
isse progenitas. Sicq; germanas inter se, auctas esse uirtutes. Hinc natus gentilitatis er-
ror qui uirtutes esse deas quasdā putauerit. Verius Augustinus. iij. de Ciuitate Dei libro
scribit, nō Deas esse uirtutes, sed Dei dona potius. Qui de perfectis uirtutibus cōmentan-
tur, tradūt eas à deo summo, maximo ortū ducere. In deum uerū, ueluti in finem ultimū,
suapte natura dirigere possessores. Humanū intellectum ad recte operandum, perficere.
Rursus intima quadā, inter se copulatione connexas. Ob hæc fortassis Continentiam, Con-
stantiaq; Cebes diāt esse germanas. Parū infra dicturus est, felicitatē matrē esse uirtutū.
PROTENDUNT aut manus alacriter altiora se cupientibus adipisā, quoniā ad hoc
uirtutes

altera^a Cōstantia nuncupatur. Sunt^b aut
Germanæ, CVrnam igitur manus tā ala/
criter protendūt? HOrtantur (inqt) eos,
qui ad id loci ueniunt, ut bono animo, atq;
intrepido sint, admonentq; paululū quip/
piā adhuc esse tolerādum. Se em̄ eos pau/
lopost ad pulcherrimā uiam pducturas.
VBi uero ad saxum peruenerit, quonam
modo ascendunt? Nullā eo ferentem uia

86

88

89

87

90

91

virtutes mortalibus date sunt, ut eorum imbecillitati opem ferant, simulq; hortentur, ne
spretis terrenis, rebusq; iacentibus, coelestia tandem atq; sublimia ascendere non uerean-
tur. Verum illuc aditus nulli patet, nisi eū prius optimis quīs uirtutibus meruerit in hac
uita. Notum Gregorianum illud. Ad magna premia peruenire non potest, nisi per ma-
gnos labores. Huc tendit Paulinum oraculū in. ij. ad Timotheum eplā. Non coronabitur

animaduerto. Ipsæ a^a præcipitio illo de-
scēdunt, eosq; sursum ad se trahūt. Deinde
b recreari, & quiescere iubēt, ac paulopost
fortitudinē, audaciamq; contribuūt, eosq;
ad ueram disciplinā deducere se profiten-
tur, & uia ostendunt, q̄ sit^c elegans, q̄ pla-
na, q̄ peruia, q̄ nullis malis obnoxia, ut ui-
des. Ita per louē uidetur. Vides ne (inqt)
ante illud nemo, locum quendā, qui pul-
chritudinē, amoenitatēq; pratorum pfert,
multoq; lumine illustratur. ET ualde inq.
ANimaduertis igit in prati^d meditullio

nisi qui legitime certa-
uerit. Delectet igitur
mentem magnitudo
premiōrū, sed non de-
terreat certamen labo-
rum. Hunc loquimur
exequitur M. Cicerō
in eo libello, quē Som-
nū sūpionis iscripsit.
a C Ipsæ a præcipitio
illo descendunt. Pie-
tas plena uirtutū na-
tura, quod sese ultro
nobis offerant, assi-
stātq; quoties nitimur
altiora consandere.
Non ergo nobis peni-

tus desperandum quō minus nos ad ea indispēda fortiter acingamus, etsi ea ipsa, uim
hominis longo interuallo superare uideantur. Hor. ij. tertij carminū de uirtute loquens.

Coelum negata tentat iter uia.

Naso. xliij. Metamor.

Inuia uirtuti nulla est uia.

Et. xi. epistola tertij Tristium.

Subruere est arces, & stantia mœnia uirtus.

89 b C Deinde recreari, & quiescere iubent. Quod natura imbecillū est, solet continua,
difficiliq; actione lassari, cui si quietem tribueris post laborē, pristinas uires tandem re-
Quod caret alterna requie durabile non est, (aperat, & uigorem.

Hæc reparat uires, fessaq; membra nouat.

Ouidius in epistolis.

Legem eundem primo de Ponto in ea Elegia, cuius principium est. Iam mihi deterior.

Seneca in Hercule furente. Post multa uirtus opera lassari solet.

90 c C Quā sit elegans & c. Post ingentes labores, multatq; uita nostræ discrimina
statutū ijs primū gratius esse solet. Nec præteritorū laborum atq; discriminum, grauis
amplius recordatio. Ad bene sanctēq; uiuendū maxime conferūt fluxarum rerū contem-
ptus. Summi boni cognitio. Spes firma nō uacillans. Longa in bonis operibus consuetudo.
Cum probis hominibus diutina conuersatio. Huic hominū generi ad ueram disciplinā uia,
91 elegās, plana, peruia, ac nullis malis obnoxia nimirū uidetur. d C In prati meditullio.
in prati medio. De Meditullij significatu, diuersa tradunt Festus Pom. Boethius, ac diuus

E iij Hieronymus

Hieronymus. Hos adeat, si libuerit, lector cupidus. Per prae Meditullium, gentiliū sapi-
entes, uulgatos illos Elysios campos, Christianae legis cultores, futurā beatorum uitam. i.
consumatā dei fruitionem, prudenter intelligunt. De ijs Elysijs campis in collectaneis no-
stris, in unum redeimus ferme omnia. a ¶ Ambitum alium. Inapit picture postre-
mum ambitū circumscribere. Quā dextris auius, quisquis is fuerit, creditur in lucem ge-
nitus, q. ambitū hunc

tertium sit post corpo-
ralem mortem perpe-
tuo possessurus.

b ¶ Fortunatorū do-
micalium. Nemo for-
tunator eo, quē pro-
pria uirtutum opera,
ad fortunatorū perdu-
xerint domicalium.

Quos gentiles fortu-
natos dicunt, nos hone-
stiori uocabulo felices
dicimus, atq. beatos.
Fortunae enī Christi-
anis penē infame no-
men. Quā optabile
cunctis id domicaliū,
in quo uirtutes omēs,
et felicitas ipsa uer-
santur. Quā longe ab

hoc fortunatorum domicalio exulant, qui impiorū Gigantū more, et hoc ipso feliciū con-
tubernio uerarū uirtutū, ac optimae disciplinae cultores feruidos, stentoreo boatu sinistra
fide, maledicijsq. cōiitijs, propellere palā audent. c ¶ Quā formosa etc. Elegans ue-
rae disciplinae descriptio. Nam ei formosam pulchritudinē, constantem uultū, etatē mediā,
indiscretumq. habitū, ornatumq. simplicē, et tandē lapideam firmitatē, decenter tribu-
it. Quid. n. uera disciplina, pulchritudine formosius, constantia imutabilius, etate floridi-
us, ornatu simplicius, soliditate firmius? Hic contrariae qualitates falsae disciplinae conue-
niūt procul dubio. Media rursus etas, cū sit firmior, atq. robustior, aptissima ijs est, qui
totis neruis, sese applicant bonis studijs. Media praeterea in re qualibet, cōmēdare, praes-
sertim solent. Sene. Tragoedus in Hercule Oetho. Quisquis medium defugit iter,
Stabili nunq. tramite curret. d ¶ In quadrato lapide. Supra, inconstantē, uolubilēq. 94
fortunam in rotundo lapide consistere dixit, hic uerae, solidaeq. disciplinae, quod sit secura,
atq. munita, quadratū lapidem tribuit q. prudēt. e ¶ Veritas, et Persuasio. Vere
disciplinae peculiare est, aut uere demonstrare, aut apparenter suadere, quae docet. Apt 95
igitur

ambitum^a aliū, & portam aliā? ITa sane,
sed quonam pacto locus hic nuncupatur?
Fortunatorū^b (inquit) domicilium. Hic 92
em̄ uirtutes omnes, & felicitas ipsa uersa-
tur. Esto, inquā ego, eam esse loci pulchri-
tudinē, QVin (inquit) aspicias, prope por-
tam quā^c formosa, & constāti facie multi-
er existat, mediam indiscretā iam atate,
habitū uero, & ornatum simplicē praese-
ferens. Ea q. nō in rotūdo, sed in^d quadra-
to lapide secura, & munita consistit. Duae
praeterea aliae, quas tanq. filias una secum
habere uideēt. ITa prorsus apparet. HARū
igitur, quae mediū locū tenet, Disciplina
est, eam Veritas & , Persuasio comitatur.

96 igitur ueritas eam disciplinam, & persuasio ueluti eius filia, comitatur. **C** Donatio
neq; tradita tuto suscipiunt.) Dona ueræ discipline diuersa sunt penitus ab ijs donis,
quæ largiri auctoribus suis fortuna solet. Sunt autē (inquit) discipline dona confidentia,
aut imperterritus, atq; scientia. Veræ enim discipline auctores imperterriti, atq; suis bo
nis confisi, comite scientia, alia prosequuntur, atq; sublimia. Contra bonorū fortuitorum

CVr autem hæc q̄drato lapidi potissimū possessorum leporino
insistit. **E**X eo (inqt) arguitur, quod ad eā terrore cōatos, ac ter
pueniētes securo, & certo tramite pfici/ renis nebulis excēto
scūtur. Donationesq; traditas " tuto susci/ tos, rarissime confide
piunt. **E**T quæ nā illis ab ea dono dantur? tia comitatur. Quō sit
Confidētia (inquit), atq; animus imper/ ut humi prostrati, se
territus, **H**Aec uero alia quæ nā sunt, **S**Ci re nūq̄ ad ardua. i. co
entia inquit, per quā graue nihil in uita lestia caput tollūt, Di
perpeti unq̄ posse se intelligunt. **Q**uam uitarū amor abijt ue
præclara inq̄ Hercule munera. Sed quā/ teribus in prouerbii
obrem extra ambitum ita moratur? **V**T d'αλός δ' πλῆτος,
(inquit) adueniētes excipiat^d accurate, ac Timidæ diuitiæ. Refer
uim illā purgatoriā insullet, purgatosq; tur à Tarræa in pro
ac prorsus emendatos, ita eos ad uirtutes uerbiorū collectaneis.
Magistra rerum scientia edocet possessores, quæ in uita grauiā sint perpeffu, aut faciā. In prouerbio. Canta
Præterea ex ignorantia prouenit, ut non uerenda, uereamur interdū. Contra non time bit uacuis, non pauca
amus ea aliquando, quæ suapte natura, uel constantibus hominibus iure terrore inautūt. annotauimus de hæ
rebus animum intrepidum, dirigentem nos ad uirtutes scientiam, plerūq; homines, al re, b **C** Scientia per
quā graue nihil &c.

97 **C** Quam præclara munera.) Hodie hæc munera, in bonis. s. confidentiā, honestis in
rebus animum intrepidum, dirigentem nos ad uirtutes scientiam, plerūq; homines, al
O aues aues querenda pecunia primum est,
Virtus post nummos. Hæc Ianus summus ab imo
Prædocet, hæc reanunt iuuenes dictata, senesq;
Leno suspensi lōculos, tabulamq; lacerto.

99 **C** Aduenientes excipiat accurate.) Discipline uirtutisq; ueræ, est, in uerū finem recto
tramite dirigere possessores. Et quod mirum est, sese ad id exhibeat non rogata.

100 **C** Purgatos) A medicis, ut mox subdit, sumpta translatio. Vt enim corporis morbo
rum semina purgatorijs medicamentis absumentur, sic quoq; quarundam uirtutum ui
quadā peculiari animi uirtutum radiis improbæ funditus euellantur. Constat duplicem
esse morbum, corporis unum, animi alter. Huic morbo duplici, duplex quoq; medela re
perta est. Illa corporis morborum purgatiua, hæc animi. Tam illa, quam hæc medela, ad
E iij intentiam

inertiam sanitatē, ueluti ad finē ordinata est. Fieri autē non potest, ut in passū sanitas in-
ducatur, nisi morbosa qualitas. i. morbi causa, purgata prius fuerit, morbusq; depulsus ibi
gus. Verbi gratia. Aquae intercutis curari morbus neq; nisi eius ægitudinis causa submo-
ta prius fuerit. Crescat indulgens (ut inq; Flac.) sibi dirus Hydrops,

Nec sitim pellit, nisi causa morbi

Egerit uenis, et aquosus albo

Corpore languor.

Caelius Sabinus scri-
bit Labeonē iussu uer-
bis morbiū definisse.
Morbus est habitus
cuiusq; corporis con-
tra naturā, qui usum

introducatur. Quoniam pacto inquam ego,
non intelligo. At intelliges inquit, Quē
admodū si quis grauiter ægrotans medi-
cum accersuerit, purgatoris statim medi-
camentis, omnes ægitudinis causas ex-
eius faciat deteriore. Lege Aulum Gellium. cap. ij. quarti. lib. suarum noctiū. Plura Vl-
pianus tit. primo. xxi. digestorū uoluminis. L. prima Quem loam deprauatū ex Gellia-
nis uerbis restituere lector poterit. Stoici autē (ut lib. vij. Laertius refert) ijs uerbis morbiū
definiūt. Morbus est opinatio uehemens eius rei, quæ uideatur expetenda. Rursus sicut
in corpore casu gignuntur ægitudines (quas κατὰ φύσιν, ὡς) διαφθοράς, hoc est catara-
rhus, et uentris effusiones dicunt) puta bilis, et pituita, ita in animo sunt quedam pro-
eliuiates, ut inuidiæ, contentiones, ac similia. Plato quinq; Medicinæ species esse scribit.
Aliam quippe diā medicabilem, quæ morbis medicamento potione subueniat. Aliam Chi-
rurgicam, quæ sectione, et uestione curet. Tertiam, quæ sola uictus ratione, et ordine ar-
ceat, ægitudines, appellariq; διαίτην. Quartā, quæ ex celeri discretionē morborum
succurrat ægris, uocariq; νοσίου μωνίαν. i. morborum rationē metientē. Quintā ad in-
tricem diā, quod strenuo auxilio doloribus continuo liberet. Vtinam totidē Medicinarū
genera ad animum curandū infinitis penē uitiorum morbis grauiter laborantem suffici-
rent. Hic mentis obtusio subiectus est, ille hebetudine affectus totus. Inertiæ imperium
immetabile. Auarorum turba Arithmeticam exuperat rationem. Facilius littorū numera-
bis arenam, q̄ libidinosorum hominum explices multitudinem. Quis non inanis gloria
morbo tumet? Apicius, et philoxenus dinumerent gulæ milites. Curandæ metis insanis
nondum repertū Pharmasum. Coruo rarior albo est, qui non sit alicui subiectus uitio.
Verissimus Stoicorū παρὰ φύσιν, καὶ ὡς οἱ μωροὶ δ' ἄνθρωποι Omnes stulti serui. Et quæ
nam turpior seruitus q̄ detestandis uitijs inseruire? De hac seruitute uerissima iuris regu-
la. Seruitutem (Vlpianus inquit) mortalitati ferē comparamus. Felix ter et amplius, qui
hac seruitute liberatus, ac scientia purgatus, uere sapientiæ coeperit inseruire. Hæc est
unica purgatoria medicina, quæ amissam per ignorantiam uel malitiam, ægroto prius
animo, restituit sanitatem. a C Omnes ægitudinis causas.) Sicut perfecti medici est
omnem procul ab ægrotanti corpore procul morbum pellere, sic quoq; purgatiua uiro-
tutis est animum ipsum infectum uitijs natuo candori suo penitus restituere. Quæ de re
in prouerbio. Quid re exempta uiuat spinas de pluribus unas. Diximus satis multa.

Ignorantiam

102 **I**gnorantiā atq; errorē.) De morbis ijs duobus, diximus satis supra. **b** **A**rrogantia etc.) Est aut arrogantiā Modestiae uirtuti contraria, quā diuine superbā praesumptionem esse, per quā temeritas, atq; impudentia uanam sibi comparat auctoritatē. Aristoteles. ij. Rhetor. corū uolumine. Multa (ingr) de se dicere, ac polliceri, & aliena sua esse praedicare, arrogantis est. Lactan. ca. xxiiij. tertij diuini. insit. Arrogans est, qui sibi audeat

mere conari. Atq; ita demū a medico reparatus, i sanitate restituit. Qui si medicis pceptis min⁹ obtemperauerit, merito repudiatus, ab ea aegritudine cōficiat. Haec itelligo inq; ego. E Odē itaq; pacto, ubi quis ad disciplinā puenerit, pbe curatur, & uirtute illi⁹ irrorat, ut q̄primū mala oīa expurger eniciatq; qbus adueniens implicabat. QVānā hæc? **I**gnorantiā atq; errorē, quē apud Suadelā ebiberat. Arrogantiā, Cōcupiscentiā, Intemperantiā, Furorē, Auaritiā, & reliq; oīa, qbus^b in priō ambitu fuerat replet⁹. VBi uero^c satis emūdat⁹ fu-

fastidium arrogantiaq; fugiamus. Nam ut aduersas res, sic secundas immoderate ferre, leuitas est, praecleara est aequabilitas in omni uita, & idem semper uultus, eademq; frons. Stoici Concupiscentiā diuine irrationabile esse appetitum, qui & ista subiaciunt. Indigentia, odium, contentio, ira, amor, iraundia, exandescencia. Intemperantia, est à tota mente etiā à recta ratione defectio, sic auersa à perscriptione rationis, ut nullo modo appetitusnes animi nec regi, nec contineri queat. Quemadmodū igitur temperantia sedat omneis ap petitiones, & effiat, ut hæ rectæ rationi pareant, conseruatq; considerata iudicia mentis, sic huic inimica intemperantia, omnem animi statum inflāmat, conturbat, incitat. Omnium aut perturbationū fontem esse dicūt intemperantiā. Hæc de intemperantia mutuati ex. iij. Tusca. q. M. Tullij. FVROREM esse rati sunt mentis ad omnia cecitatē, quod cū maius esse uideatur, q̄ insania, tamen eiusmodi est, ut furor in sapientem cadere possit, non possit insania. Idem. M. Tullius uolumine. iij. mox citati operis. Cēsorius Cato dicere solitus est, iratum hominem à furioso solum tempore differre. **c** **Q**uibus in primo ambitu fuerat repletus.) Is scilicet, qui cogente Suadela, uitiorum ebiberat potionem. **d** **S**atis emundatus fuerit.) Tanta est immaculata scientiæ, ceterarumq; uirtutum puritas, atq; candor, ut nihil immundum, nihilq; infectum uitij se cum cōuersari patiantur, nec si uelint, natura repugnant, arte possunt.

Quasnam

a Quasnam & quales? Græcè habetur ποίως τὰς τρεῖς. i. ad quasnam? Vel, quo, ad quas? b Cœtum mulierum.) Formosarum, pudicarumq; mulierū similitudine, demonstrat ipsarum uirtutum decorem, atq; præstantiā. Aduertendū non quēuis, bonis artibus capeſcendis aptam eſſe, ſed is tantum, qui ſit bonæ indolis, bene à pueritia inſtitutus, non corporis, ſed mentis potius ſtudioſus, & tandem qui ſit ueritatis ipſius ſolers cultor. Hæc ſi defuerim, ope-

ram is luſerit, atq; oleum. c **M**ore aliarū.) Eas intelligit, de quibus in deſcriptiōe primi ambitus dixerat. Nō uidēs prætereā intra portā mulierū meretricū multitudine quandā diuerſos aſpectus, multiformosq; præſerentium. d **P**rima ſcientia nuncupatur.) Appoſita ſcientiæ tribuit partes primas. Eſt enī

ſcientia ceterarū uirtutum dux, atq; magiſtra. Nam hæc reliquis uirtutibus ſubiectam materiam deligit. Quæ ſint agendi media pateſcit, & tandē in uerum finē dirigit ſtudioſos.

GERMANAS eſſe uirtutes, diximus, parum antea. e **F**ortitudo &c.) Virtutes nominatim quasdam refert, quibus recto tramite ad felicitatē cunctarū uirtutum matrem illine peruenitur. Harum poſt ſcientiā, Fortitudo retinet locum primū. Eſt autē Fortitudo (ut. iij. Tuſcu. ex Pheri ſententia ſinit Cicerō) animi affectio, legi ſummæ in perpetendis rebus obtemperans. Vel eſt conſeruatō ſtabilis iudicij in eis rebus, quæ formidolose uidentur ſubeundis, & repellendis. Vel ſcientia rerum formidolofarū, contrariarumq; aut animo negligendarum, conſeruans earū rerum ſtabile iudiciū. Chryſippus autē Fortitudinem ſic definiit. Fortitudo eſt ſcientia perſeſcendarum rerū. Vel affectio animi in patiēdo, ac perſeſcendo ſummæ legi parens ſine timore. Fortitudo (ut lib. de philia Apuleius ait) arcumſiſtitur, hinc audacia, inde timiditate. Audacia quidē confidentiæ ſit abundantiā, metus uero uirtutis deficientis audaciæ. Eſt autē (ut Plato inquit) officium fortitudinis, ne inter pericula, & terrores à iuſtitiae tenore deuiemus eſſiāre. Rurſus fortitudinis eſt, animum ſupra periculi metū agere, nihilq;, niſi turpia timere, tolerare fortiter uel aduerſa, uel proſpera. Fortitudo præſtat magnanimitatē, fiduciam, ſecuritatem, magnificentiā, conſtantiam, tolerantiam, firmitatem. Author, ex Plotino, primo de Som. Sapiōnis Macrobius. **I**USTITIAM Ariſtoteles eſſe dicebat uirtutē animi, cuiq; ſecundum merita diſtribuentem. Stoici (ut lib. vij. refert Laertius) dicunt Iuſtitiā eſſe ſcientiam eorū, quæ eligenda ſunt, quæq;

sunt quæq; fugienda, quæq; sunt media. Plato dicebat. Iustitiam inter cōfortia et humanam
vitæ cōmerta non uiolandi iuris authorem esse. Huius uirtutis officiū est. seruare unio
niq; quod suū est. De Iusticia ueniunt innocentia, amicitia, concordia, pietas, religio, affe
ctus, humanitas. **PROBITAS** est uitæ integritas, in rebusq; omnibus bene inculpa
teq; uiuendi habitus. Vel, Probitas est habitus ea uitare docens, ob quæ commissa, solet
iure uerecundia comitari. Qua de re lege Aristotelem cap. ultimo. iij. Ethicorū. Annotat
idem Aristoteles. ij. Rhetoricorū, uiros probos nō pecunia, sed existimatione dignos esse.
Interrogatus Aristippus quid esset admiratione dignum in uita? Vir probus, inquit, et
modestus. Inter Biantis monita refertur et hoc. Exera probitatem. Probi natura est, ut
nemini inuideat, author. M. Cicerō in eo lib. quem de uniuersitate inscripsit **TEMPE**
RANTIAM. ij. de finibus bono. et malo. sic finitulli. Temperantia, moderatio est au
piditatū rationi obediens. Huius est nihil appetere penitendū, in nullo legem moderatio
nis excedere, sub iugo rationis cupiditatē domare. Temperantiā sequuntur, modestia, uere
cundia, abstinentia, castitas, honestas, moderatio, paritas, sobrietas, pudicitia. Plato scribit
temperantiā nos ad frenandas concupiscentias, ut à nulla uoluptate subigamur, honesteq;
uiuamus, sua nobis lege prescribere. Cicerō. v. Tuscul. q. moderatricem omnium commotio
num, uocat temperantiam. Lege Macrobiū primo de Somnio Scipio. Laertium lib. iij.
Plotinum lib. ij. prime Enneadis. Sene. epistolis. 88. et 123. Modesti, et temperati uiri
uitam ita puram, sinceramq; esse oportet, inquit Aeschines, ut ne turpitudinis quidē su
spitionem de se præbeat. **MODESTIA**. Eam uirtutem, quā Græci σωφροσύνη, ap
pellant, M. Cicerō. iij. Tuscul. q. tum temperantiam, tum moderationē, appellat, nonnunq;
etiam modestiam. Est autē Modestia uirtus docens omnibus in rebus temperamentum, mo
dūq; seruare. Cicerō autē arca finem primi officiorū ijs uerbis modestiam finit. Modestia
est scientia earū rerum quæ agentur, aut dicantur loco suo collocandari. Sum qui et τὸ ἄλλο
ἐκ διὰ uelim. Sed id non probat Cicerō. Pythagoras omne nimium reprobans dicebat, nō
debere quēpiam neq; laborū, neq; aborum transgredi modum. **LIBERALITAS**
est munificentie uirtus, amore studioq; libertatis, benemerentibus, patriæ, propinquis
affinibus, amicis, pauperibusq; honestis, tribuens facultates. Aristot. scribit. ij. Ethicorū,
arca dandas, capiendasq; pecunias, mediam esse liberalitatem. Excessus uero, defectusq;
(inquit) hinc prodigalitas, illinc auaritia. Pecunias autē appellamus (inquit idem cap. i.
iij. Ethicorū) omnia, quorum extimatio mensuratur nūmo. Quo loco longus de libera
litate tractatus. Plura Tullius titulo. xvi. primi officiorū. et titulo. xiiij. secundi facit, quod
annotat Vlpianus. titulo. v. xxxix. digest. l. pri. DE Continentia diximus satis ante. Ari
stoteles. ij. Rhetoricorum definit mansuetudinem, de pressionem, sedationemq; ira. Extat
apud hunc ipsum Aristotelem cap. v. quar. de mansuetudine. Pittacus à quodā iniuria affe
ctus habensq; uelascendi se potestatem, impune abire permisit. Venia supplicio (inquit) me
lior est. Hoc enī mitis, ac mansuetæ naturæ est, illud uero ferine. et trualentæ. Ita ta
men (authore Tullio pri. officiorum) probanda est mansuetudo, atq; clementia, ut adhibe
atur rei publicæ causa seueritas, sine qua administrari ciuitas non potest. Cassiodorus in
expositione psalmi. xxiiij. mansuetos dicit aut quasi manu confecti, hoc est tollerantes iniurias,
non reddentes

non reddentes malum pro malo. Mirā mansuetudinis laudem exprimit Propheta in Psalmo xlv. Suscipiens mansuetos domuius, humilians autē peccatores usq; ad terram. Mansuetudinis præconiū abijt ueteribus in prouerbiū προότερος πεισιεσδός, ἢ μέν πεισιεσδός. Mitior columba. Sedens columba. Meminerunt Diogenianus atq; Suidas. Non est passus locus, ut de ijs cōmemoratis à Cebete uirtutibus plura in præsentia dicereamus.

a **Q**uam magna in spe sumus.) Quis nō magna spe detineatur qui post à tetrīs uitij purgationē, tã nobilitū uirtutū, felicitatēq; sit commertio fruiturus? Spes enī præmij (inqt Seneca de moribus) solatiū sit laboris.

b **A**d matrem inquit.) Eleganter felicitatē, uirtutum matrē esse cōmemorat. Felicitas enim, cū sit ultimū uirtutum præmium,

ad comparandas eas, stimulum iniāt hominibus, atq; calcar. Iuuenalis Dictum ora uultū
Quis enim uirtutem amplectitur ipsam (instar habendū putant.

Premia si tollas? Sunt qui uirtutes, ueritatis filias esse dixerint. Author Philostratus in Heroiās. de uirtutum germanitate diximus parum ante. Theologi scribūt uirtutes omnes, præter eas, quas Theologicas uocant, quales sunt fides, spes, charitas, à deo, potentia, obiecto, ac frequentatis actibus inesse produā. c **O**mnes ambitus ueluti arcem suā amplectuntur.) Sūt, multo pygmæis inferiores homiūones hodie, qui sublimis arcis huius q̄ optime meritis aues, Herculeosq; custodes eiusdem, Bonasina prolunue signare laborent. Sed uide candide lector, quā iij instructi acie quibusue armis, inexpugnabile hanc arcem, Gigantibus inuictam olim, temere demoliri conentur. His ante omnia, quotquot sunt, nulla cruentis Martis experiētia. Nulla fugandorū hostium disciplina. Vexors ingenij. Infirma manus. Cœcantes oculi. Non Mauortius, sed ranis Vlulijq; peractus clamor. His pro sapiētia furor. Imprudens impetus pro consilio. Inanis uulgi gloria pro uictoria. Damnatio ppetua pro mercede. His in bellū prodeuntibus auarbitaæ galeæ. Suilla colli tegmina. Dorsū ulmeis contecta manipulis. Cohors ferē tota æpeis in uolueris torata. Rapacijs philanthropisq; peltata. Cætera belli, quibus pios diuerberent, instrumenta, nō opus eis aliūde petere. Nam dentes eorū arma, & sagittæ, & lingua eorum, gladius acutus. Tutantur passim pingues & ἀσχυροὶ uentres, pudibundorū arma, in emulationem Vulcani cōiugis à Venere fabrefacta. Genua, & ijs affinia, rigida sunt irreuerentia

reuerentie partes. Lubricorū pedum dux, præcepſus lapſus in uetita. Agminis totius ſummi
 mus imperator, καὶ οὐδὲν ἄλλο. Dum hæc ageretur, felicitas ſuorū comilitonum conſiliū
 mox conuocat, quid ſcilicet in tanto hoc discrimine, aduerſus hunc tam effeminatum ho-
 ſtem, agendum foret. Placuit huius cunctis aſtodibus arcis, ut ueræ diſcipline monitum
 exquireretur, idq; exequerentur per omnia. At illa rogata, iamiam ingenuis armis ſeſe

MVlier^a præcellens in ueſtibus cōſtitu-
 ta ſuper ſoliū excellſum ſedet cultu non tā
 curioſo, q̄ liberali, corona florētiffima ele-
 gāter admodū capiti ipſoſita. **I**Ta proriſus
 uidetur. **H**Aec igitur (inquit) eſt felicitas.
VBi igitur ad eam quiſpiā acceſſerit, qd
 rerū gerit? **I**Pſa (inquit) felicitas eum po-

comūbus acagentis
 bus, Sic inſit.

Non eſt iaculis, baſiſ
 ue petendus,

Cōſa ſuccumbent au-
 dito uerbere terga,

Vt Scythia poſt mul-
 tos rediens exera-

tus annos,
 Cum ſibi ſeruiliſ pro

ſinibus obuia pubes

Iret, & arceret dominos tellure reuerſos,

Armata oſtenſis adem fugere ſtagellis,

Notus ab inceptis ignobile repulit horror

Vulguſ, & addictus ſub uerbere torpuit enſis.

Sicq; ſeruiliſ hæc expeditio Punitiōni æquitatiſ miniſtra, cōſenſu omniū demandata eſt.

Hæc mox diuorum iuſſis parere laborans,

In genus hoc hominum ſurgit ſuccincta ſtagellis.

En ait o ſuperi (nec deeſt fiducia) monſtra

Trans Styga, trans Herubum digno mandabo Baratro,

Infra Titanum tenebras, infraq; reſſus

Tartareos, tetrumq; chaos, quo ditis opacū

Fundamenta latent, hoſtiſq; ubi preſſus anhelet.

Dum rotat aſtra polus ſeruiunt dum littora uenti.

Placuit inſuper tum felicitati, tum reliquis cœlitibus, ut ob hanc ſuſorum uiliū ſeruorum
 victoriam, merita Punitiōni decerneretur Ouatio, cum hac rei geſtæ patenti inſcriptione.

Diſcite uariū loqui cœli non ſpernere aues.

109 **a** **M**ulier præcellens (c.) Fornoliſſimæ, potentiſſimæq; mulieris cōparatione, ac
 ſimilitudine, exprimit felicitatiſ formam, atq; naturā. Dat felicitati ſublimem, præcellen-
 tem, tutiſſimūq; locum, quoniā felicitas ſuprema, præcellens, tutaq; hominiſ eſt perfe-
 ctio, qua, quiſ adeptus nihil ultra deſiderare queat. Dat ſolium, atq; coronam, quod ei,
 potentiſſimæ reginæ inſtar, uirtutes aliæ ſeruiant uniuerſæ. Dat cultum non curioſum, ſed
 liberalem potius, quoniā non in corpore, ſed animo eiꝰ eſt ratio collocata. Florentiſſimā,
 elegantiſq; coronam denotat nunq; felicitatem ſeneſcere, ſed elegantem floridamq; iuuentam
 aſidue retinere. Eos præterea coronare ſolita eſt, qui fortiter conſtanterq; aſidue contra
 F monſtroſa

monstruosa uita bellum gesserint, gerantq; continuo. Vnde ab imperatoribus sumpta
metaphora, qui uarijs coronarum generibus, fortes milites coronare solent. Vetus, prius
densq; excogitatum, premijs non uulgarebus ad bene, fortiterq; agendum allicere, fors
tan segnes alijs. Hinc triumphales, Obsidionales, Ciuitas, Murales, Castrices, Navales,
Oualesq; coronas, originem habuisse constat. Simili ratione, Trophæum, Ouatio, Trium-
phusq; honorum om-
nium maximus fortibus
imperatoribus hostes
rite uincantibus, uicto-
riarum præmia, mira
quada, utiliq; rebus
publicis, ratione, tri-
buita sunt. Fuisse, esse
setq; hodie, lege san-
ta

tentia suæ corona circūdat. Itidē reliquæ
^a omnes uirtutes, perinde ac maximorum
^b certaminū uictores coronari solent. ET
quānam inquam ego certamina deuicit
MAXIMA (iquit), & maxima etiā mōstra,
quæ prius ipsū adsumebant, affligebāt,
cum quapiā, ut uitiorum immanissimorū mentis, atq; uirtutis hostium, uictoribus, pro
rei dignitate aliquod decens præmiū, largiretur. Non tantam auarorum turbā per uicos
omnes conspiceres, & plateas. Non tot Veneris nepotulos. Non tam confertā uentri de-
ditorū cateruam. Vltra Sauromatas, rupeq; Caucaſcas, mendatia, atq; periuria forsitan
exularent. Non eētum clauibus, nulleq; repagulis munitas pssim domos. Intēperantes
Antipodum incoherent Hemispherium. Quot sunt tempestate isthac misera, qui Xerxis
exemplo moti, præmiū tarpium uitiorū nec exiguum statuunt repertoribus. Dicas uer-
im, quibus hodie largiūtur honores, quibus amplæ opes, quibus rerum publicarū cura
cōmissa, quibus mentis patefacta secreta, quibus uel maximarum adhibita rerum fides
Et, ut paucis hanc finiam querimoniā,

Aude aliquid breuib; Gyaris, & arare dignus

Si uis esse aliquid, probitas laudatur, & alget.

Criminibus debent hortos, prætoria, mensas,

Argentum uetus, & stantem extra pocula caprum.

Et illud Claudiani. 2. in Eutropium lib. Nunc, qui fœdera rumpit

Ditatur, qui seruat ego.

Est & Callie dictum improbum. νέος ος αὐχένος
ἀναποῦ. i. Lucrum pudore fortius trahit. Philo Plautinus in Trinūmo. Pol pudere, q̃
pigere præstat totidem literis. ^a (Itidē reliquæ omnes uirtutes.) Scribunt Theologi
iuxta uirtutū meritorūq; præponderās augmentum, felicitatē augeri suppressā. Rur-
sus uirtutibus alijs uel aliud præmiū respondere, uel præmiū uberius incrementum.
^b (Maximorum certaminum.) Hostes animi multo sunt tetiores, q̃ corporis. Ergo il-
los, q̃ istos. i. uita q̃ infestas feras, grauius superare. Non mirum igitur si illorū certami-
nū, q̃ istorū uictores, maiori præmio honestentur. Nulla est (inquit Seneca. iij. naturalium
q̃sti.) maior uictoria, q̃ uita domuisse. Innumerabiles sunt, qui urbes, q̃ populos, habue-
re in potestate, paucissimi, qui se. Has uirtutum uoratrias feras nutrium mali principes,
qui uitiosos, sceleratissq; hominibus fauent, bonos supprimunt, parant impijs, bonorum

MORUM

enorum auctoribus premia nulla ferunt. Ediuerso terribilia hæc monstra perimunt, qui uel sanctas leges sanant, uel sanatas prius, studiose seruari laborant. In hoc animi monstra, pernitiosiora sunt monstris corporis, quod hæc semel tantum perimunt, illa quæ diu adsunt. Hæc laqueis, cathenisque in nostram ueniunt potestatem. At illa Adamantinis uinculis in seruitutem redigunt possessores. Hæc in morte corporis seuire desinunt, illorum post

atque in seruitutem redigebant. Omnia hæc deuicit, ac longe a se sequestrauit. Sequi ipsum adeo superauit, ut huic nunc illa seruiant, quibus ipse antea in seruitutem redactus fuerat. Quænam hæc monstra dicis? Audire enim admodum cupio. Imprimis (inquit) ignorantiam, & errorem. An tibi monstra hæc esse non uidentur? Tetra, & laboriosa inquit ego. Deinde tristitiam, luctum, & auaritiam,

mortem cruciatum durior. Sed illud in hoc discrimine dignum quod de, quod sicut monstra hæc potestatis nostre non sunt, ut penitus tollantur è medio, sic illa subsint iuri nostro, ut quoties libuerit, procul à nobis uel fugari possit, uel duris saltem chamis subiici, ac lupatis. Facile enim

animi monstra ab eo superantur, qui sibi nouerit imperare. Vis habere honorem (inquit Seneca) dabo tibi magnum imperium, impera tibi. Scribit plato, et refert Eusebius xi. xviij. xij. præp. Euange. præcipuam, optimamque uictoriam esse, se ipsum uincere, sicut contra (inquit) turpissimum, atque pessimum à se ipso uincere. Idem Seneca. epla. lxxaj. Quæ uicerim queris? Non Perfas, nec extrema Medorum, nec si quid ultra Dabas bellicosum iacet, sed auaritiâ, sed ambitionem, sed uictum mortis, qui uictores gentium uiat. a

II C In seruitutem redigebant. Maxima uictoria sit necesse est, qua eos in seruitutem nostram redigimus, qui nobis antea tyrannice dominabatur. Vita in seruitutem nostram redigere, est eis non succumbere, sed eorum illecebris constanter resistere. Ex iure gentium sumpta metaphora, quo sanatus est, ut ij, qui ab hostibus capiuntur, serui sint capientium. titulo. v. primi digestorum

II L. Et seruorum quidam. b C Ignorantiâ, et errore. De ijs duobus animi defectibus, non pauca retulimus in præhabitis. c C Tetra et laboriosa. Foeda, atque crudelia, et quæ non nisi summo labore uincere possunt, Non memoranda uictoria, qua uel infirmos, uel non repugnantes uincimus. Nam (ut Martialis inquit) nulla est gloria præterire a se illi. In pellendis autem ignorantia, et errore, labor duplex. Primus hæc duo ab animo diuelleret, alter contrariâ inducere qualitatē. Libuit huic loco Quintilianum ex. ij. Instituti. orato. li. uerba subnectere. Quæ in re mihi (inquit) non arbitror diu fabulandum, ut ostendā quanto sit melius optimis imbui, quantaque in eluendis quæ semel insederint uitij difficultas consequatur, cum geminam onus succedentes præmat. Et quidē dedocendi grauius, ac prius, quod docedi. Propter quod Timotheum clarum in arte tibiarum ferunt duplices ab ijs, quos alius instituisse, solitum exigere mercedes, quæ si rudes truderentur. Hactenus Quint. uerba relata.

II d C Tristitiam, luctum, auaritiam, et incontinentiam. De tristitia, luctu, incontinentiaque

F ij morbis

in morbis animi, abunde satis diximus in præhabitis. Restat, ut de Auaritia, pauca subne-
 ctamus. Stoiæ definiūt Auaritā opinionem esse inherētē de pecunia, quod honesta sit.
 M. Ciaro. iij. Tuscu. q. referens eorūdem Stoicorū de Auaritæ definitione sententiā. Est
 aut Auaritia (inquit) opinio uehemens de pecunia quasi ualde expetenda sit. Cassiodorus
 exponens uersiculū illum psalmi. cxiij. Inclina cor meum in testimonia tua, & non in
 auaritiam. Sciens (inquit) cohors illa san-
 ctorū auaritā capere
 esse uitiorū, hanc à se
 expetit amoueri, ut po-
 tuisset toto corde ad
 scripturas sacratissimas salutariter inclinari. Auaritia enim est temporalium rerum flas-
 grans oīo desiderium &c. Idem Cassiodorus in Commentario psalmi. xxxviij. Addit
 (inquit) Thesaurizat, & ignorat, cui congregat ea. Hinc stulta uanitas, quoniam cupit pe-
 ritura seruare, & transitoria custodire, maxime cū possessio eorū probetur incerta &c.
 Bion Sophista, omnū uitiorum Auaritiam dicebat esse Metropolim. Paulus apłus pri-
 ad Timotheū cap. vi. Radix (inquit) omnū malorū est cupiditas. In eandem sententiā Ti-
 mon dicere solitus est, Auaritiam, & inanem gloriam malorū omnū esse elementa. Ele-
 ganter, ut cætera, Cynicus ille Diogenes, pecuniarū coacervatores, magnos mendicos uo-
 care solitus est. Qui de malo Auaritæ Ciaronis sententiā expetūt, cū adeant titulo. xviij
 secundi officiorū, & paradoxo ultimo. Rursus de finibus bo. & malo lib. pri. Mira Aua-
 ritie conditio, quæ quicquid omnibus abstulit, sibi ipsi negat, Seneca in prin. pri. Naturaliū
 .q. Edidimus studioforū gratia tum in hunc ipsum Senecam, tum in nobiles reliquos lati-
 nos authores, Indices copiosos, in quibus quicquid ij, tū de Auaritia, tum rebus alijs satū di-
 gnis scriptū reliquerunt, secundū literarū seriem redeamus apto ordine. Poetæ non in-
 epte fingunt. Auaritiam, sicut reliqua uitia Tartaro patre genitam. Claudianus de laude
 Stiliconis Procul importuna fugantur

Numina, monstriferis quæ Tartarus ædedit antris.

At primam scelerum matrem, quæ semper habendo

Plus sitiens patulis rimatur faucibus aurum

Trudis auaritiam, cuius fidiſſima nutrix

Ambitio, quæ uestibulis, foribusq; potentum

Exubat, & pretijs commercia pascat honorum, Pulsa simul.

L. Apuleius lib. de phia scribit Auaritā, atq; Laſciuiam ex Luxuria naſci, quarū (inquit)
 altera liberalitatem coerceat, altera immoderatus fundendo, patrimonij prodigat fau-
 cibus. Hæc ex multis de Auaritia libuit hic aduocare. Nam si quis cūcta de formis auaritiæ
 monstra conetur exprimere, is nimirū, Promptius imponat glaciāli Pelion Oſſe.
 a Reliquā omnem improbitatem. Improbitatē dicunt liberæ uoluntatis malignum
 habitum, à nullo secundū rectam rationem probandum. Improbitatem scelerū omnium
 asserunt genus esse, sub qua illa septem capitalia crimina continentur. Si horū specierum
 numerum

numerum querites, non tot aduocatus educat frondes Oetha, Nec uere flores Hybla tot
medio creat. Cum examen alto nectitur densum globo, Fluctusq; non tot frangit Ionii
mare. Sed in tanta improbitatis multitudine, Id probus euenit ex sententia, Quod impro-
ba nunq; spes letata diu. Est & illud in bonorum gratia uel a natura, uel parente deo ex
cognatum, quod prauos concordēs esse impossibile est, nisi paruo in tempore, quemadmo-

mihi etiā expone, cuiusmodi sit eius potē-
tia, qua eū coronari dixisti. BEatifica (in-
qt) o adolescēs. Qui em̄^a ea fuerit potētia
coronatus, & felix, & beatus euadit, neq;
alibi,^b q̄ in se ipso spem felicitatis reponit.
QVam præclaram uictoriā dicis, Cate-
rum coronatus quid agit, aut quo uadit?

in signum peculiaris uictoriae, benemerenti tribui solet, aut non uulgaris honoris. An-
tiquitus quidē (ut ap. v. sedecimi refert Plinius) nulli nisi Deo dabatur. Ob id Homerus
coelo tantū eas, & prælio uniuerso tribuit & cætera, quæ sequuntur. Corona præterea,
quod circularis sit, atq; continua, iugem quandam, ac perpetuā integritatē denotat coro-
nati. Theologi, sanctis Dei quadā similitudine coronas beatificas à Deo optimo, maximo
tribui scribunt, cum laborum suorū in uita beata, indefectibile præmium recipiunt, &
mercedem. In hoc aut̄ uno positam esse beatam uitā dicunt, ut in nobis ratio perfecta sit.
Hæc enim sola non submittit animū. Stat contra fortunā, in quolibet rerū habitu serui-
tus seruit. Id aut̄ unū bonū est, quod nunq; defrigitur. Is inq; beatus, quē nulla res minore
faciat, tenet summa, & ne ulli quidem nisi sibi innexus. Nam qui aliquo auxilio sustinetur,
potest cadere. Si aliter est, inapiet in nobis multum ualere non nostra. Hæc & alia Se-
neca epistola. iij. lib. xiiij. Plura idem in lib. de uita beata. Cicero. v. Tuscul. q. eos beatos di-
cit, quos nulli metus terrent, nullæ ægritudines excedunt, nullæ libidines incitant, nullæ
fuitiles lætitiæ exultantes, languidis liquefaciunt uoluptatibus. b C Neq; alibi, q̄ in se
ipso spem felicitatis reponit. Zeno & Chrysippus, ut lib. vij. Laertius refert, tradunt
uirtutem solam sufficere ad beatam uitam, ea quoq; contententē, quæ molesta uidentur.
Panætius tamē, & Posidonius, uirtutem minime sufficere dicunt. Verum opus esse bona
ualetudine, & affluentia rerum, & robore. Qui Stoicam disciplinā sectantur, contendūt
ex nullo, q̄ ex se ipsa felicitatem pendere. Res tā affatim ab omnibus disputata, ut super-
uacaneum sit, plura de hac ipsa re hūc asserre, libuit tamen nostrorum poetarū elegan-
ter conscriptos uersiculos aliquot in præsentia recensere. Syllius li. xij. bellorū Punicorū.

Ipsa quidem uirtus sibi met pulcherrima merces,
Dulce tamen uenit ad manes, cum gloria uite
Durat apud superos, nec edunt obliuia laudem.

Claudianus in Consulatu Manlij Theodori

Fij Ipsa quidem

ipsa quidem uirtus pretium sibi, solaq; late
Fortuna secura nitet, nec fas abus ullis
Erigitur, plausuue petit clarescere uulgi.
Nil opis externæ cupiens, nil indiga laudis
Diuitijs animosa suis, immotaq; cunctis
Casibus ex alta mortu-
lia despiat arce.

Plautus in Amphitryone.

Virtus est premium opti-
mum, uirtus omnibus

Rebus anteit profecto, libertas, salus, uita,

Res, parentes, patria, & prognati, tuantur, seruantur.

Virtus omnia in sese habet. Omnia adsunt bona, quæ penest uirtus. Hæc Plautus.
Nil penè pulchrū de uirtute scriptū ueteribus, quod in Collectaneis nostris præteritū à
nobis sit. a ¶ Ad id locū ducunt, unde primū aduenerat. Nedū Hebræorū Christiano
rūq; placitū, sed etiam tum rerū pub. tū poetarū, tum deniq; recte philosophantū senten-
tia fuit, rationales animas ē cœlo. i. Deo summo duxisse originem. Illincq; eas hūc ad uer-
getanda mortalium corpora factoris sui iussu descendisse. Et expleto sibi munere delega-
to, in natuam tandē originis suæ sedem, reuersuras, illicq; peractæ factorum suorū ui-
tæ, indeficiens præmiū recopturas. Hoc sensit Tullius tū in lib. de uniuersitate, tū in de
Somnio Scipionis libello. Ciuitatumq; (inquit) rectores, & conseruatores hinc profecti,
hūc reuertuntur. Quem locum differens Macrobius sic inquit. Animarū originem mas-
sare de cœlo inter recte philosophantū indubitatē constat esse sententiæ. Et animæ, dū
corpore utitur, hæc est perfectā sapiētia, ut unde orta sit, de quo fonte uenerit, recogno-
scat. Et infra. Homini autē (ut diximus) una est agnito sui, si originis, natalisq; principia,
atq; exordia prima respexerit, nec se quæsiuerit extra. Sic enim anima uirtutes ipsas cō-
suetudine nobilitatis induitur, quibus post corpus euecta eō, unde descenderat, reportatur,
quia nec corporea sordescat, uel oneratur eluuiē, quæ puro, ac leui fomite uirtutū rigatur,
nec deseruisse unq; cœlum uidetur, quod respectu, & cogitationibus possidebat. Rur-
sus infra. Hæ animæ in ultimā spheram reapi creduntur, quæ Aplanes uocatur. Nec fru-
stra hoc usurpatum est. Siquidē inde profectæ sunt. Animis enī necdum desiderio corpo-
ris irretitis, sydera pars mundi præstabat habitaculum, & inde labuntur in corpora.
Ideo his illō est reditio. Quid de animarum in corpora descensu, in cœlumq; reditu, Pla-
to senserit, refert paucis Eusebius cap. x. xiiij. præparationis lib. Extat lib. viij. Enneadis
quarto apud Plotinum, de animæ descensu in corpora. Ratio exigit atq; iustitia, ut uirtus
tum cultores, ad uirtutū parentē olim redeant. Contra earundē uirtutū hostis illuc tandē
præcipit, ubi sit uirtutibus nullus locus, Et uita atra suam posuere cubilia sedem.
Sed heu q̄, Facilis descensus Auerni?

Noctes, atq; dies patet atri ianua Ditis.

Sed reuocare gradum, superasq; cuadere ad auras,

SVscipientes eum uirtutes ad id⁴ loci
ducunt, unde primum aduenerat,

Hoc opus, hic labor est, pauid, quos equus amavit
Iuppiter, aut ardens euexit ad aethera uirtus.

Idest damnationis nulla extra hominem efficiens causa, sed eiusdē saluatio Deo praecipue
tribunda. a Cuiq; commonstrant studia improborū &c. Felicitatem adeptus, mul
tiūq; hominum uitia, atq; discrimina æuens, letatur maxime ijs se immanibus uacare
eiq; cōmonstrant studia^a improborum, q̄
male degant, & misere uiuant. Quanta in
uita naufragia patiātur, quantū aberrent,
quā ueluti hostium^b captiuitatē pferant.

periculis, quēadmodū,
Suaue mari magno tur
bantibus æquora
uentis,
E terra magnum alte
rius spectare laborē,

Non quia uexari quēpiast iucunda uoluptas,
Sed quibus ipse malis careas, quia æuere suauis.
Suaue etiam belli certamina magna tueri.
Per campos instructa, tua sine parte pericli.
Sed nil dulcius est, bene q̄ munita tenere
Edita doctrina sapientum templa serena,
Despicere unde queas alios, passimq; uidere
Errare atq; uiam palantis querere uitæ,
Certare ingenio, contendere nobilitate,
Noctes atq; dies nih, prestare labore
Ad summas emergere opes, rerumq; potiri.

Detestanda penitus improborū studia, qui magni quippiā se fecisse putant, quoties alios
malitia uicirint, atq; dedecore. Hi teste Sapiente prouerbiorū exp. ij. relinquunt iter re
ctum, & ambulant per uias tenebrosas, qui letātur cum male fecerint, & exultant in re
bus pessimis. Apud Theologos sātū digna quæstio. Cognoscāt ne sancti mortaliū facta,
bona saliet, aut malas Rem hanc ambiguam disputat Ioannes Scotus distinct. ly. quart
sententiarū lib. Soleo quosdam in ijsce rebus penē pueros haud modicā demirari, qui hūc
ipsum Ioan. Scotum, ob summam ingenij sui acrimoniam, ac in Theoreticis præsertim di
saplinis peauiliarem quandā excellentiam, à peritissimis subtilem doctorē non iniuria nū
cupatum, uel innata quadā peruiatā, uel digna eis imbuti Minerua, ieiunis uerbis. Non
seus ac crepitans resonanti Rana Cicadæ, lacessere non uerentur. Utuntur isti nimirū eo
rum hominū more, qui cum munitas arces ui expugnare nequeant, minis, atq; conuitijs
eas demoliri satagūt. Elegans Plautini Chrysalis in Bacchidibus Paroemia. Verbis urbes
inermis capit. Homuntion id onus graue nimium. Dispercam, si non, Sambucam atus

II9 Caloni apaueris alto. b Cuius ueluti hostium captiuitatem pferant. Quasi di
cat, gr. uisumam, & ob hoc perhorrendā. Inter miseras, quæ possunt homini casu contin
gere, non parua est capi ab hostibus, in eorū uenire potestatem, & tandem iure gentium,
eorum seruū fieri. Tam grauis seruitus extimatur, ut iure periti eam mortalitati ferē com
parent, in fine ultimi hominis Digestorū. Vere philosophantium sententia est, eam esse

F iij maximam

maximam, turpissimamque seruitutem, qua quis uitiorum, seruus efficitur atque mandatum.
 Nemo uitius seruiens iure potest liberis hominibus imperare. Quomodo, aut cui tandem
 hic libero imperabit, qui non potest cupiditatibus suis imperare? Refrenet primum libi
 dines, spernat uoluptates, iracundiā teneat, coeræat auaritiā, cætras animi labes repet
 lat, tum ināpiat alijs imperare, cum ipse improbiſſimis dominis dedecori, ac turpitudini
 parere defierit. Extat
 de hac re penultimū
 Paradoxū apud Tula
 tiū. Rursus. iij. Satyra
 scun. Sermo. Horatij.
 Dictum est ab erudi
 tiſſimis uiris præter sa
 pientem, liberum esse
 neminē. Quid est eni
 libertas? Potestas ui
 uendi, ut uelis. Quis

igitur uiuit, ut uult, nisi qui recta sequitur, qui gaudet offitio, qui uiuendi uia considerata,
 atque prouisa est, qui legibus quidē, non propter metū paret, sed eas sequitur, atque colit,
 quod salutare maxime esse iudicat, quod nihil diat, nihil faciat, nihil cogitat denique, nisi libere, ac
 libere, cuius omnia cōsilia, resque omnes, quas gerit ab ipso proficiantur, eodemque seru
 tur? Nec est ulla res, que plus apud eū polleat, quā ipsa uoluntas, atque iudicium. Cui quidē
 etiā que uim habere maximam dicitur, fortuna ipsa cedit, sicut sapiens poeta dixit. Suis
 quisque fungitur moribus. Soli igitur hoc contingit sapienti, ut nihil faciat inuitus, nihil do
 lens, nihil coactus. Hunc Ciceronis locum eleganter effinxit Horatius Saty. viij. ij. Serm.

Quisnā igitur liber? Sapiens sibi qui imperiosus,
 Quem neque pauperies, neque mors, neque uinacula terrent
 Responsare cupidinibus, contemnere honores,
 Fortis, et in seipso teres, atque rotundus,
 Externi nequid ualeat per leue morari,
 In quem manca ruit semper fortuna.

a (Alij incontinentiæ etc.) Mira uitiorū ad se trahendos hoīes efficiat, ut pote plures
 Culpari dignos, quemuis media elige turba,
 Aut ob auaritiā, aut misera ambitione laborat.
 Hic nuptiarum insanit amoribus, hic puerorum.
 Hunc capit argenti splendor, stupet albius ære.
 Hic mutat merces surgente à sole ad eum, quo
 Vespertina tepet regio etc. Ex eodem Horatio Saty. iij. primi Sermorum.

b (Eo perueniant.) Ad felicitatis solū exælsū saliet, ubi uirtutum cultores beatus
 diademate coronantur. c (A numine suo.) Ab hominis primæua origine, Deus etc. pa
 ter ille indulgentissimus Angelum bonum quilibet hominū tribuit, ut is ad bene, sancteq;
 uiuendum

uiuendum iter ostenderet, deterreret à malis, & tandem quæ nobis seruanda in uita forent, mira quadam doctitate præponeret. Verum tum congenita à principio ignorantia, tum demone impellente, tū praua mortaliū uita uirtutibus præferente, factum est, ut boni angeli mandata salubria, penè infinita hominum turba obliuioni tradiderit, seq; mon

122 stros tandem uitijs manāpauerit, bonis mala palans prætulerit.

dicere mihi uideris, tamen si hoc etiā insuper ambigo. Curnam ei uirtutes locū illū cōmonstrēt, unde prius aduenerat? Nihil certi nouerat, neq; ullū (inquit) eorū, quæ ibi agerentur, scientiā tenebat, sed ignorantiam atq; errorem, quē ebiberat, ambiguus quæ bona non erant, bona, quæ mala non fuerant, mala existimabat. Quocirca male etiā uiuebat, sicut alij pleriq; ibi diuersantes. Nunc uero perccepta^c utiliū, & conducibiliū rerum scientia, & ipsa optima uitā traducit, & eos qui pessime agūt, contemplatur. Vbi uero omnia fuerit contemplatus, quid agit, aut quo tēdit? Quo (inquit)^d ei collibitū fuerit, Vbi em̄ eum securitas habet pinde ac antrū^e Coryciū

124 neutq; ante præsums^c **C** Percepta conduabiliū rerum scientia.) Eугata ignorantia, seumotoq; animi errore, ac percepta tandem utiliū & conduabiliū rerū scientia mens, hois inaput mala fugere, & bona proseq. Hunc aut errorem animi tenebrasq; necessest

Non radij solis, neq; luada tela dei Disautant, sed nature species, ratioq;. Scribit Lactantius ap. ultimo primi Diui. Insti. Duplicem esse sapiētæ gradum. Primus est falsa intelligere, secundus uera cognoscere. Idem ferme scribit capite .ij. de ira dei.

125 **d** **C** Quò ei collibitum fuerit. Nemo liberior est eo, qui nullis sceleribus sit obnoxius. Huc enim nullis seruilibus uinulis irritio tendere licet, quò sibi fuerit collibitū. De hac purgatorum hominū eundi, quò complacitum fuerit libertate, doctè plura Alexander de Hales, qui præter nescio quos Flagriadas nemo peritorum est hactenus refragatus

126 **c** **C** Perinde ac antrum Coryciū possideret.) Possidens Coryciū antrum securus est quocūq; liberuit peragrarè, quod illic neq; nimio frigore, aut solis aestu, neq; uiolentis uentis, neq; importunis imbribus, aut nuubus, neq; immanibus animalibus leditur quouis

a **C** Ambiguus quæ bona nō erant &c.) Explicat quāta sit tū ignorantia, tum huic affinis erroris, uis, atq; potētia. Sunt interdū, qui simpliabus suadeāt malū esse bonū, & bonū malum. Huic hominū generi propheticū oraculum miniatur. Ve qui diatīs malū bonū, & bonū malum, ponentes tenebras lucē, & lucē tenebras &c. Esa. **a. v.** **b** **C** Male uiuebat.) Ignorātia sepiissime est mali causa, boni autē nunq; uel rariissime. Quis præterea ignotū bonū expectat aut uitet malū

quouis modo. Læta præterea loci amoenitate afficitur mirum inmodum De Coryao a
 tro non pauca retulimus cap. 51. apud Solinum. a ¶ Rectam uiuendi rationem asse
 quitur. 127) Nulla est animi uirtus, quæ rectam uiuendi rationem non doceat. Est enim uir
 tus (ut iij. Tully. q. finit Tullius) affectio animi constans, conueniensq; laudabiles effia
 ens eos, in quibus est, & ipsa per se sua sponte, separata etiam utilitate laudabilis. Ex ea
 proficiunt honestæ
 voluptates, sententiæ,
 actiones, omnisq; res
 æta ratio. b ¶ Tāq
 ægroti medicū. Elez
 gater uirtutes medico
 comparat, quod sicut
 hic a morbis corpo
 ris ægrotos curat, sic
 illæ a malis animi affe
 ctibus mētes purgāt,
 ac pristina interiori
 restitunt sanitati.
 c ¶ Omnibus enim
 imperat, ac præest.)
 Ab optimo imperato
 re sumpta translatio,
 qui quoties prudēter suis militibus imperat, nullus in ipsum principem aperte audet cri
 stam tollere. d ¶ Eorum instar, qui a uipera morfi aliquando fuerint. Sensus hic esse
 potest. Sicut morsus a uipera, si quo is casu redditus fuerit sanitati, studiosius deinceps ca
 uet, ne in id uitæ discrimen reinadat quouis modo. Sic quoq; expertus uitiorū tyranni
 dē, si uirtute suppetias afferente, sese in gratā libertatē redegerit, Heralco conamine nite
 tur, ne rursus fiat uitiorū mancipiū. A natura. n. uiuentibus insertū est, ea timere cauereq;
 a quibus fuerint grauiter ante lesi. Qui epist. 1. pri. Trist. Timeo, qui noquere Deos. 129

Terretur minimo penne stridore columba

Vnguibus accipitri saucia facta tuis.

Non procul a stabulis audet discedere, si quis

Exaussa est auidi dentibus agna lupi.

Vitaret coelum Phaëton, si uiueret, & quos

Optauit stulte, tangere nollet equos.

Est & illud eiusdē poetæ ij. secundi de Ponto. Timeo naufragus omne frictum.
 Non caret imprudētiæ suspitione, qui expertus ludī dāmma. Ebrietatis incōmoda. Assen
 tatorum fraudes. Meretricum expilationes, ne factus quidem prudentior, in huius gene
 ris erumnas, ter & amplius relabatur non inuitus. Alij sic hunc locum interpretantur.
 Sicut morsum a uipera, inquit, nulla deinceps uenenata animalia impetunt, sic pari mo
 do cum

no, cum à uitijs uiolari non posse, quem potenti manu possederit incluta uirtus. Sane qui tradiderint, nullum uenenatorum attingere uiperino morfu perassos, quod uis quaedam occulta, et quidem perpetua, eo morfu inhaeserit corporibus uulneratis. De Vipera nō
130 pauca retulimus in Solino. a ¶ Feræ enim, quæ alijs omnibus perniciem, ac mortem afferunt. In hoc feræ humana ratione sagaces sunt. A natura enim eis insertum est,

erint. Feræ em̃, quæ alijs omnibus perniciem, ac mortē afferunt, illis dūtaxat innocuæ sunt, quæ eam uim ueneno^b cōtrariam possident. Ita ne huic quidē quispiā nocet, quia uirtutē uitij, ac maculis oppositā, uelut Antipharmacū^c nactus est. REcte dicere mihi uideris. Sed hæc etiā insuper expone, quinā sunt illi, qui illic a colle

ut ea fugiāt, quæ necē sibi afferunt, uel discrimē. Principio (inquit officiorū primo M. Cicerō) generi animantū omni est à natura tributū, ut se, uis tam, corpus tueatur, declinetq; ea, quæ ei noctura uideatur, q̃q; sint ad uiuendum necessaria inquirat, et

paret, ut pastum, ut latibula, ut alia eiusdē generis. Libuit in hac de ferarū sagacitate, cōmemoratiōe diui Ambro. c. iij. sexti. Hexamerōn, uerba referre. Oīa (inquit) penetrat diuina sapiētia, implet omnia, idq; loquētiū ex irrationabili sensibus, q̃ ex rationabili disputatione colligitur. Validius est. n. natura testimoniu, q̃ doctrinæ argumentū. Cui animanti incognitū est quē admodū suam tueatur salutem, si uirtus suppetit, resistendo, si uelocitas, fugiendo, si astucia, præcauendo? Quis eas usum medēdi herbarūq; docuit habere noticiam? Homines sumus, et sæpe specē herbarū fallimur, et plerūq; quas salubres putamus, noxias reperimus. Quoties inter dulces epulas abus letalis irrepsit, et iter ipsas aulicorū exabias ministrorū uitalia regum feralis esca penetrauit? Feræ solo norunt odore noxia et profutura discernere, nullo præuio, nullo pregustatore carpitur herba, nec lēdit. Melior enim magistra ueritatis natura est. Hæc sine ullius magisterio suauitatē sanitatis nostris infundit sensibus. Eadem doloris acerbitatē docet esse fugiendā etc.

131 b ¶ Vim ueneno contrariā possident. Id constare satis potest, tum ex gente psyllorum in Affrica, tū Marforū in Italia. Horū enim corpori ingēnitū fuit uirus exitiale serpentibus, ex cuius odore sopirent eas. Et idco inesse ijs uim naturālē eam. Scribunt præterea Alexander Aphrodisæus, Plinius, Solinus, diuus Ambrosius, qbus subscribit medicorū cohors, esse quasdā animantes, quibus uis contra uenenu sit ingēnita, quibus uenena cōuertantur in abum, quæ de re capitibus viij. et xviij, abunde scripsimus in Solino.

132 c ¶ Virtutem uitij, ac maalis oppositam etc. Magna uis est in uirtutibus eas excitā si forte dormiunt. Iam tibi aderit princeps fortitudo, q̃ te animo tanto esse coget, ut omnia quæ possum homini euenire, contēnas, et pro nihilo putes. Aderit Temperantia, quæ te turpiter, neq̃ter facere nihil patiatur. Hæc et plura hunc locū exornātia, reperies circa

133 mediū. iij. Tusca. g. apud Tul. d ¶ Velut Antipharmacū nactus est. φάρμακον Græcis plura

ris plura significat, Venenum, medianam, pigmentūq;. Hinc factum est, ut apud latinos quoq;, Venenum fuerit nomem mediū. i. tam in malam, q̄ bonam partem sumi cōsuetum. Qua de re plura ex Marcellō iureperito reperies titulo. viij. xlviij. Digest. uoluminis. L. tertia. Hinc composita uox ἀντί φάρμακον, quod contra mala uenena salubre significat medianā. Id enim agit uirtus contra uitia, quod Antidotum, contra præsumptū letale uirus solet efficere. Sed

huius, q̄ illius usus frequētor. i. corporis maior cura, q̄ animi.

a ¶ Alij incoronati desperatione rerum &c.) Eos intelligit, quæ ueræ à primāpio se acinxerint disciplinæ. Verum pertesi magis laborum à cœpto digno opere,

rursus in desidīa relapsi, uitam repetunt consuetam. Genus hoc hominū uel ignorat, uel scire contemnit nisi per magnos labores ad magna præmia perueniri non posse. His hominibus Gregorianum illud sæpius inculandum. Delectat ergo mentem magnitudo præmiorū, sed non deterreat arduitas laborū. Hūc tendit Hor. in Arte poetica præclara sententia.

Qui studet optatam cursu contingere metam,
Multa tulit fœtq; puer, sudauit & aluit
Abstiniuit Venere, & Baccho qui Pythia cantat,
Tibian didicit prius, extimuitq; magistrū.

Et alibi. Nil sine magno Vitæ labore dedit mortalibus

b ¶ Tibias & capita lacrare uidentur.) In summo mœrore positorū gestus exprimit consuetos. Mœstitiæ enim tempore in gremiū languentes de cadere manus solent. Ouidius in epistola Deianiræ Herali. Et iacet in gremio languida facta manus.

Eodē rursus tempore, manibus tā pectora, q̄ crines euellere mœsti solēt. Martialis in. ij.

Et dextra pectus pulsat, & comam uellit.

Præterea cum mœrore nimio afficiamur, pectinatim tūc digitis unum, ambōue genua cōplecti solemus. Id quod inter infāusta reponitur auguria. Meminit Ply. cap. sexto. xxviij. naturalis historie. c ¶ Eam consecuti summopere lætantur.) Sicut adeptio optati finis optimi, lætitie causa est, sic quoq; tristitia nascatur necesse est, si quis intentum finem non fuerit assecutus. d ¶ Incoronati uero alij desperatione &c.) Intentum finem non adipiscimur, uel quia omni spe destituti, nullo eū pacto querimus. Nemo enim (ut inquit Aristoteles) conatur ad terminum non futurū. Vel quis spes aliqualis adsit, nō tamen recto itinere accingimur ad eundē. Nunq̄ enim (authore Lactantio cap. ij. iij) reperiri potest, quod aut non recte queritur, aut omnino non queritur. Adde si libet. Aut nō persequerantur

ueranter, indefesseq; prosequimur cceptum queri. Melius enim est (ut inquit ille) non
ināpere q̃ a bono opere turpiter desistere. Elegans nimirū illud Senecæ ex. vi. de consolā-
tione ad Martiam, nec ab hoc loco penitus alienū. Turpis est (inquit) nauigij rector, aī
gubernacula fluctus eripuit, qui fluctuātia uela deseruit, permisit tempestati nauem. At
ille uel in naufragio laudandus, quē obruit mare nauem tenentem, & obnixū. Non at-

tuntur, male, ac miseræ degētes. Alij^a ince-
tu perculsi, ac pterriti, atq; ad constātiā
refugientes rursus errāt, & per uias inuias
uagātur. QVæ uero mulieres eum sequū-
tur, quænam sunt. TRistitiæ^b (inquit) &
molestiæ, & anxietates, & ignominia, &
ignorantiæ. OMnia igitur eos^c mala se-
quuntur. Omnia (inquit) per Iouem sub-
sequuntur. Vbi uero in primū ambitū ad
uoluptatē, & in continentia peruenerint,
nequaq; se ipsos^d accusant, sed & statim di-
sciplina, & sectatores illi^e maledictis in-

simile est illud Fabij
Quintiliani uolumine
.ij. i. Rubrica. An Rhe-
toricæ sit ars. i. c. xviij
Nam & gubernator
uult salua nauē i por-
tum peruenire. Si tas-
men tempestate fuerit
abreptus, nō ideo mi-
nus erit gubernator,
dicitq; notum illud.
Dum clauum rectū
teneam. Huc accedūt,
quæ i prouerbio. Nō
est in medico, semper
reueletur ut eger.

Huc accedunt quæ in

- 138 prouerbio. Dum uiuis sperare licet, in nostris Hecatoſtichis, consignauimus. a ¶ Alij
inactu perculsi, ac pterriti, atq; ad constantia refugientes.) Græcæ sic habetur. δι δὲ
ἀποδεδᾶλκότες, καὶ ἀναβεβηκότες πρὸς τὴν καστεῖραν πάλιν ἀνοκέμε-
ται. i. Hi uero intenti, ac perfecti ad constantiam iterum desectunt. b ¶ Tristitia
tie, & modestia. Explicat quæ mala eam sequantur, qui uel desperatione, uel suapte im-
prudencia, uiam felicitatis desces reliquerit. Felicitate enim uacantes, ijs plerunq; mentis
egritudinibus affecti sunt. Damnosus nimirū desidia hic prouentus, & ardore uirtutū
139 summo conamine tollendus ē medio. c ¶ Omnia eos mala sequantur.) Id est Felicitatis
priuatio rerū omnium cum quoquo modo complectitur infelicitū. Philosophi quadrupli-
cem continentia esse dicunt. Potentialem, Formale, Vnitua, Virtuale. Prima modo ge-
nus continet infra se species. Secundo modo species eam, qua constituitur differentia. Tercio.
Diuina essentia cōtinet qcquid reale reperitur in ea. Ultimo, aurū genera reliqua omnia
140 metallorum, uel anima potentias ipsas suas. d Nequaq; se ipsos acasant &c.) Hominiū
peruersitas efficit, ut præter uisum, & æquum in alios reijciā culpam suam. Iactatur
passim illud. Nullum præter scientia ignorantia hostem esse. Qui est ignarus (inquit Apu-
leius in lib. de phia) osor quoq; nec amicus uirtutū sit necesse est. A natura institutū est,
ut contrariū odio contrariū prosequatur. e ¶ Statim disciplinam, & sectatores illius
141 maledictis incessunt.) Quadrant nimirū hæc in literatores quosdam, qui uix prima uel
G infimarum

infimarum artium elementa probe cientes, summa tamen tum ingenia, tum bonarū di-
sciplinarū longe prināpes, in ius plus, q̄ Censorio superalio audenti prouocare. Horum,
sua cornu ni foret exceto frons quid faceret, cū sic mutuli minitentur tōus φειόμενος,
aptissime Hippocratis uinulis alligabis. a ¶ Luxuriam, et ut breuiter et c. Luxuria 141
(ut ex Cicerone refert Nonius) est contra pudorem, et supra modum perfusio. Dicta

aut luxuria, ut anno-
tat idē Nonius, quod
a recta uiuendi uia sit
exclusa, atq; eiecta.
Luxu, unde luxuria
nomen habet, dicitur
uulsum, et loco mo-
tū. Eleganter Plautus
in Trinummio Inopiā
Luxurię gnātam fā-
at. Hinc Claudianus
primo in Rufinum.

Et, Luxus populator

opum, cui semper adherens Infelix Humili gressu comitatur egestas.

Propertius Elegia. xiiij. lib. tertij. Luxurię libera facta uia est.

Cicero primo officiōrū de officijs senum. Luxuria uero (inquit) quom omni etati turpis,
tum senectuti foedissima est. Si aut et libidinū intemperantiā accefferit, duplex natura
est, et quod ipsa senectus conāpit dedecus, et faciāt adolescentiū imprudentiorē intempe-
rantiam. Theologi plerūq; luxuriam accipiunt pro inordinato Venerearum uoluptatum
excessu. Hanc Claudianus in eo Panegyrico, cuius prināpium est. Hactenus armatæ, ele-
gant Epitheto, luxuriem prædulæ malū, dixit. Huius currus quadriga nihilominus uola-
uit uitorum, ingluuię uidelicet uentris, libidine coitus, mollię uestium, otij, soporisq;
resolutione. Trahitur equis æque duobus, prosperitate uitę, et rerum abundantia. Et
qui ijs præsent duo, ignauie torpor, et infida securitas, quia et copia ignauia soluit,
et secundū scripturā prosperitatis stultorum perdet illos, non sanē ob aliud, nisi quoniā
male scarios reddat. Hęc et plura in hanc sententiā reperies apud Diuū Bernardū Ser-
mone. xxxix. super Cantica. Tres fuerunt potissime de summo bono sententię. Alij. n. Sapi-
entiā, alij amplam dominandi potentiā, postremi rerū Venerearum luxurięq; reliquorum
uoluptatem, summū bonum esse dixerunt. Hūc referunt Paridis iudiciū poetis fermē
omnibus antissimū, de trium Dearū pulchritudine. Iunonis regnorum dominę, Palla-
dis sapientię antistitis, Veneris turpis libidinis imperiū obtinentis. Rursus id summū bo-
num examat unusquisq; cuius amore maxime distinetur. Ergo Veneris addicti Luxuriā,
intemperantiā, conuiuari, et pecudū more scortari, maximorū bonorum fruitionem esse
arbitrantur. b ¶ Cum risu et hilaritate adueniunt. Parens natura tum oris risum, 141
tum frontis hilaritatem ad exprimendam conceptam animi lætitiā, benigne hominibus
largita est.

Largita est. At improborum peruersitas ipsam gaudij indicij ad fraudes, consuetosq; do-
los persiciendos insidiosè nimirum conatur abuti. Has duas mortalium affectiones non ine-
pte Cebes, uel quisquis fuerit huius primus tabellæ repertor, opinionibus tribuit, quod
cum nihil opiniones stabilis habeant, aut solidi, fixatis ad se lenonijs male prouidos ni-
tuntur alliere, allectisq; suadere non esse ullam aliam felicitatem ulterius expetendam, sed ijs

uocantur? OPINIONES (inquit) eos ad disci-
plinam ducentes, qui uirtutes ingrediuntur.
De uia enim deflectunt^a aliquantisper, ut
alios adducant, admoneantq; illos esse fe-
licitatem iam consecutos, quos iam pridem
adduxerant. Vtrum igitur inquam ego
ipsæ intus ad uirtutes ingrediuntur? NE-
quaquam inquit. Opinioni enim ad scientiam
introidre non licet. Sed disciplinæ dūtaxat
eos tradūt, quibus a disciplina susceptis ipse
posthac denuo alios adducturæ reuertun-
tur, earū instar nauium, quæ depositis one-
ribus denuo reuertuntur, ut alijs mercibus

tantū fruendū assidue
promeræde. Qualis
debeat esse risus. Sene-
ca in lib. de formula
honestæ uitæ explicat
elegantè. Repræhen-
sibilis risus est (inquit)
si immodicus, si pueri-
liter effusus, si mu-
liebriter factus. Odis-
sibilem quoq; hominē
facit risus, aut super-
bus, aut clarus, aut
malignus, et fatuus,
aut alienis malis euo-
catus. Tradunt prudē-
ter sapientes p signa
corporis euidentia,

mores animi posse cognoscere. Libuit eiusdem Senecæ uerbis, epistola. 52. quod diximus pa-
lam facere. Omnia rerū oīm (inquit si obseruentur indicia sunt, et argumentū morum ex
minimis quoq; licet capere. Impudicū et inassus ostēdit, et manus mota, et unū inter-
dū responsum, et relatus ad caput digitus, et flexus oculorū. Improbū interdum ris-
sus. Insanū uultus, habitusq; demonstrat et c. Extat de Risu longū caput apud M. Fabiū
lib. vi. Non aliena ab hoc loco sunt, quæ retulimus in prouerbio. Lachrymas fūdīs non

143 sponte cadentes. a (De uia deflectunt.) Qui de intellectus habitibus cōmendantur, tra-
dunt ueram scientiā, mediam quandam qualitatem esse inter opinionem, ac fidem, quod sci-
entia sit certa, et infallibilis notitia rei cognitæ. Opinio assensus partis unius contradi-
ctionis cum formidine tamē partis alterius. Eidem dicunt firmū ineuidentem tamen assen-
sum unius dūtaxat contradictionis partis. Eleganter igitur dictum est, opiniones de uia
deflectere aliquantisper. Rursus, apposite ait non licere opinioni ad scientiam introire,
quod ij habitus sint conditionis oppositæ. Apte præterea opiniones ijs nauibus cōparat.
quæ constantæ, omnisq; moræ impatiētes, depositis oneribus denuo reuertuntur, ut alijs
mercibus impleantur. His nauibus persimiles sunt opinantes, qui nunc hanc opinionem
sequuntur, nūc illam. Horum morē appingit elegantè Hor. I. epistolarū ad Mecenas-
tem scribens.

Ac ne forte roges, quo me duce, quo lare uiter,

G ij

Nullus

Nilius addictus iurare in uerba magistri,
Quo me cunq; rapit tempestas disferor hospes,
Nunc agilis fio, & mersor auiibus undis
Virtutis ueræ custos, rigidusq; satelles.
Nunc in Aristippi furtim præcepta relabor,
Et mihi res, non me rebus submittere conor.

a Recte uideris disseruisse. Possunt hæc uel ad ea quæ statim de opinionibus dicta sunt referri. Vel ad omnia, quæ de hac ipsa tabula sunt hactenus disputata. **b** **B**ono, & constanti animo esse. Sanctum, austerisq; salubre primū hoc Genij præceptū, quo monet, uel imperat potius, ne quis ob fortune consuetā inconstantiam, animi sui constantiā labefactari sinat. Præterea æquo animo ferendū, immo (ut inquit ille) lucro apponendū, quidquid nobis acaderit quouis casu. i. neq; subitis bonis nimium gaudendū, nec malis desperandū, sed medium tenorē sequendū. *Æquam memento* (inquit ij. car. Flac. Hor.) *rebus in arduis*
Seruare mentem, non secus in bonis.

Ab insolenti temperatam Letida.

Non iniuria miraculo

scribitur, quod de uiro suo Socrate Xantippe solita est predicare, eundem ipsum Socratem, eodem uultu semper se uidisse exeuntem domo, & reuerentē. Huius, Genij præcepti Palemonem Atheniensem tenacissimū fuisse tradunt, qui tantam inter ipsa philosophadi principia oris, atq; habitus assumpsisse constantiā dicitur, ut idem semper permaneret, uocemq; nunq; mutaret. Hic ipse Palemo à cane laesit, dum suram morsu discerperet, ne expalluit quidem, tu multūq; in ciuitate exatato, percontatus quidnam contigisset, immobilis persistit. In theatris quoq; nulla miseratione mouebatur. **c** **C**œca est. Demetrius Phalereus, non modo diuitias cœcas asserebat, uerū & illarū authorem Fortunā Sed de Fortune cœcitate satis supra. **d** **H**uic imperat non esse credendū. Non caret Corœbianæ stultitiæ suspitione, qui sciens, cupiam luna mutabiliore adhabet certam fidem. Qui Fortune inconstantiam, ter & amplius expertus est, nullam, uel arte modicam adhabet huic fidem. Ad plura commodum Aristotelicum illud. *Experientia artem facit* (inquit)

146 (inquit) Inexperientia uero casum. a ¶ Sæpius id agere consuevit.) Quæ frequenter accidunt, nequaquam mira prudentibus esse solent. Monstro simile esset, si Fortune inconstan-

147 tia, in sibi contrariam constantiam uerteretur. Quæ de re diximus satis supra. b ¶ Illius munera parui esse pendenda denunciat.) Hoc denuntiati Genij, omnis ea turba refugit, quæ pacem habens in substantijs suis, quæ uero decepta cupidine falso. Nil satis est (inquit)

proprium existimandū, quod ab ea susceperit. Nihil enim prohibet, quoniam omnia hæc auferat, atque alteri tribuat. Quippe quæ sæpius id agere consueuerit. Quapropter illius etiam munera parui esse pendenda denūciat, neque gaudendū, ubi dederit, neque dolendū, ubi abstulerit. Eamque postremo nec uituperandam, neque laudandā. Nihil enim cum ratione, sed temere omnia facit,

quia tanti quantum habearis, sis. Siquis Genius, Midæ, aut multo Midæ sordidioribus id ipsum persuadere tentasset, ij, bibe dixisset purgantes pectora succos. Quidquid & i tota nascitur Anticyra. Odiosa nimirum uitiosis omnibus omnis uirtutum ipsarum prædicatio. Libuit in

hac spernendorum Fortune munerum commemoratione, Sene. in eo libello, quæ de Remedijs fortuitorum ad Galionem scripsit, uerba referre. Pecuniam perdidisti, sensus inquit. Fortasse te illa perdidisset. Pecuniam perdidisti. Habebis unum periculi minus. Pecuniam perdidisti. O te felicem, si cum illa auaritiam perdidisti. Sed si manet illa apud te, es tamen, utrumque felicior, quoniam tanto malo materia subducta est. Perdidisti pecuniam, & illa quidem multos. Eris nunc in uia expeditor, domi tutor. Non habebis, sed non timebis heredem. Exonerauit te fortuna, si intelligis, & tutiore loco posuit. Damnum putas, & remedium est. Deslens genus, miserum te clamas, quod opibus excaussus es. Tuo uitio ista iactura tam tristis est. Non tam moleste ferres, si tantum perditurus habuisses. Perdidisti pecuniam. Nempe quæ, ut tu haberes, alius perdiderat. Hactenus Seneca. c ¶ Neque gaudendum, ubi dederit.) Quoties gaudendi materia sese obtulerit, sic tunc gaudendum est, ut tamen modus seruetur, & decor. Quod si modus hic abfuerit quouis modo, non gaudium illud, sed letitia potius gestiens nuncupanda. Ciceroni. iij. Tusculanarum. q. lib. Quomodo (inquit) ratione animus mouetur placide, atque constanter, tum illud gaudium dicitur. Quomodo autem inaniter, & effuse animus exultat, tum illa letitia

148 gestiens, uel nimia dicitur. d ¶ Neque dolendum ubi abstulerit.) Quomodo quippiam non nostris meritis, nobis elargitur ab aliquo, non magnopere dolendum si quo casu repetierit munus, quod id libere tribuerat ante nobis. Huic non absurdum est patientis Iob dictum primo cap. Post rerum temporalium ferme omnium amissionem sic ingentis. Nudus egressus sum de utero matris mee, & nudus reuertar illuc. Dominus dedit, dominus abstulit sicut domini

149 no placuit ita factum est, sit nomen domini benedictum. Huc accedit Hor. uers. epist. 7. li. 1. Inspice si possum donata reponere lætus. e ¶ Eam nec uituperandam, neque laudandam.) Trium casuarum genera philosophorum quidam esse dixerunt, Naturalem. Liberam

Fortuitam

Fortuitam Naturalem eam esse, in cuius potestate non sit agere, uel non agere, sed nec mo-
dus agendi. Liberam, quæ sit naturali contraria. i. in cuius potestate sit tam agere, & non
agere, q̄ agendi modus. Fortuitam causam nūcupant, quæ præter agentis opinionem, atq;
selectum, progrediatur in actū. Anaxagoras, & Stoici fortuitam causam humano capui
indeprehensam dicunt, aiūtq; euentorum quædam ex necessitate, quædam è fato, quædam
ex libero, & consili-
tuto, q̄dam è fortuna,
non nulla è suæ spon-
tis casu. Peripatetici
scribunt nihil laude
aut uituperatione di-
gnū esse, nisi id ipsum
fuerit uoluntarium. i.
rationi subiectum. As-
ethio enim omnis (au-
thore Seneca de mori-
bus) uoluntaria est tā
honestā, q̄ turpis. Hic
infert uoluntariū esse
omne peccatū. Tolle

fortuito, ut antea uobis exposui. Quo cir-
ca Genius ille imperat, ut nulla eius faci-
a nora demiremur. Neue malos b numula-
rios imitemur. Illi enī ubi argentū ab ho-
minibus acceperint, gaudēt, & suū esse ar-
c bitratur. Vbi uero repetitur, moleste fe-
runt, & pessime secū actum putant. Neq;
meminerunt ea se conditione depositum
suscepisse, p quā liceret ei, q deposuerat,
iterū recipere. Eandē itaq; in illius mune-
ribus habendā esse rationē Genius impe-
(inquit) exasationē, nemo peccat inuitus. Diogenes Cynicus culpabat maxime siqui fortu-
nā causarentur, dicēs hoīes, q̄ sibi bona uiderētur, nō, quæ re uerā, bona essent postulare.
a (C Faānor. a.) Mira facta siue bona fuerint, seu mala. Legē Noniū. b (C Neue malos
numularios imitemur.) Eos, q moleste ferunt fortuitorū bonorū amissionē, malos numu-
larijs. i. præter ius irascētib; cōparat elegāter. Nos fuit ueteribus, seruaturq; hodie, ut
q pecunijs, aut rebus alijs abundant, eas ut tutores sint, bona fide, numularijs ad tēpus
seruandas tradant. Annuunt tamē deponentes, ut ijs rebus tādū numularij uti possint,
quoad fuerint repetitæ. Ergo numularij iniurijs sunt necesse est, quoties ob id solum iras-
cantur, quod depositum ipsum à uero domino repetitur apto tempore. c (C Suum esse
arbitrantur.) Temperare mihi nequeo hoc loco quin Senecæ ex vi. de beneficijs li. uer-
ba subnectam. Egrege (inquit) mihi uidetur. M. Anthonius apud Rapium poetam, cū
fortunā suam transeuntē alio uideat, & sibi nihil relictum præter uis mortis. Id quoq;
si dō occupauerit exclamare. Hoc habeo quodamq; dedi. O quātum habere potuit, si uo-
luisset. Hæ sunt diuitiæ certæ i quacūq; sortis humanæ leuitate, uno loco permāsura. Quæ
quō maiores fuerint, hoc maiore habebūt inuidiā. Quid tanq̄ tuo parcis Procrator es.
Omnia ista, quæ nos tumidos, supra humana elatos obliuisci uolunt, & cogunt uestre, quæ
ferreis claustris custoditis armati, quæ ex alieno sanguine rapta, uestro defenditis. Pro-
pter q̄ classes cruentas in maria deducitis, Propter quæ quassatis urbes ignari, quantum
telorū in aduersos fortuna cōparet. Propter quæ ruptis toties affinitatis, amicitie, collegij
fœderibus inter incontinentes duos, terrarū orbis elusus est. Non sunt uestra, in deposita
causa sunt

causa sunt, iamq; ad alium dominū spectantia, aut hostes illa, aut hostis successoris animi
inuasent. Queris quantū illa tua facias? Dona dando. Consule ergo rebus tuis, & certam
tibi earū, at inexpugnabilem possessionem para. Honestiores illas non solū, sed tutiores
facturus. Illud, quod suspicias, quō te diuitem quoq; ac potentem putas, q̄dū possides sub no
mine sordido iacet, Domus est, nummi sunt, cum donasti, beneficiū est. Hactenus Seneca.

rat, recordandumq; eiusmodi ingeniū esse
Fortunæ, ut quæ dedit auferat, statiq; mul
tiplicia rursus accumulet. Aliquādo autē
non his modo, quæ dederat, sed his etiam,
quæ prius extabant, ^a facultatibus expoli
et. Quæcūq; igit dederit, suscipere iubet, ^b
atq; ita ad stabile, ^c securāq; munificentia
diuertit. QValem hanc ^d inq; ego. QVam
a disciplina suscipient, si salutē ibi fuerint
consecuti. Hæc ergo quænā est? Vera in
153 quit scientia, utiliū rerum, securaq; & sta
bilis, & imutabilis munificētia. Quo circa

dex hic, & parū infra, non munificentiam habet, sed dationem seu donum. i. non πολυ
δωγίαν, sed δόσιν. Prudentiis nimirum hominis officiū, suapte natura fluxa, actus
tumq; ni stabilianur, amittenda, ad constantem, mansurūq; usum scire diuertere. Id autē si
eri ratione nulla potest alia, nisi iisq; fortunæ bonis partim ad ingeniū excolendū, partim
ad parandos amicos, partim ad ferendam bonis opem, iuuandos pauperes, augendam
patriam, pernitosos tollendos ē medio, & generis huius mille alia, usi fuerimus. Quam
male ferendi sunt qui maximam partem ad iniuriā faciendam aggrediūtur, ut adipiscan
tur ea, quæ concupierunt, in quo uitio latissime patet auaritia. Expetuntur autē diuitiæ tū
ad usus uitæ necessarios, tum ad perfruedas uoluptates. In quibus autē maior est animus,
in ijs pecunie cupiditas, spectat ad opes, & ad gratificandi facultatem. Viris optimis plu
rima uitanda sunt, maxime autē pecunie fugiēda cupiditas. Nihil. n. est tam angusti animi,
tāq; parui, q̄ amare diuitias. Nihil honestius, magnificantiūsq; q̄ pecuniam contemnere, si
non habeas. Si habeas, ad beneficentiam, liberalitatemq; cōferre. Hæc ex primo officiorū
M. T. Est autē munificentia animi uirtus docens quando, arca quos, quibūque in rebus libe
rales, munificāq; esse debemus. Modestinus iureperitus titulo. iij. 34 ff. L. xviij. scribit,
nemini in necessitatibus liberalē, munificentiāq; esse debere. Hunc locū exornant, quæ in
prouerbio. Sinum scālem, non perforatum habere, ex Seneca, atq; alijs à me sunt relata.

^d ¶ Qualem hanc inq; ego. Supplendum uerbū, diās, uel quid simile sententiæ accōmo
datus. Eam

^a ¶ Que prius ex
tabāt facultatibus ex
poliet.) Eas facultates
intelligit, quæ uel legi
tima hereditate, uel
singulari ingenio, pro
bandaq; industria, se
bi obhigerint, non for
tuito. ^b ¶ Iubet.)
Genius saliet. Ergo
non spernenda fortu
næ bona, sed nimia eo
rū tenacitas culpanda
est, uel indecens usus.
^c Ad stabilem, secu
ramq; munificentiam
diuertit.) Græcus co

Latius. Eam (inquit senex) dationem munificentiaq; dico, quam a disciplina suscipient etc.

a ¶ Statim ad hanc etc. Sic ad uirtutem confugendum dicit, ut apud eam continuo maneamus. Verū si quo casu ad uitia deflectamus, ocyus illinc etc. coeli flammis, et tigris fasetta, discedendum nobis. Ergo cum prima rescentur crimina barba. Quae de re in prouerbio. Principijs obsta, congestimus haud pauca. b ¶ Actutum. Sine mora, celeriter, confestim, mox, quod primum.

c ¶ Ac ne ijs quidem fidem esse adhibendam. Vita suapte natura allucinat ad se homines, et nisi interueniat sapientia (diutius allectos detinent, misereq; perimunt quos detinuerunt. Male igitur sibi consulunt, qui extimant uitij fidem esse adhibendam. Stulta anima, quae suis hostibus i. internis uitij adhibet certam fidem.

d ¶ Ibi aliquāisper immorari etc. Sunt artes non nullae, quae licet habentes non efficiant meliores, plurimū tamen ad mores componendos conferunt, ueluti sunt artes, quas liberales uocant. Itaq; non has artes sed earum abusus dammandos putant. Non enim culpandi sunt qui grammaticam, rethoricam, poeticā, et huius generis artes alias, discunt, docentq; alios, ut hoc labore paratis sibi necessarijs opibus, melioribus ipsi studijs aptius ualeant indulgere. His enim opibus hospitiū, uictus, uestitus, libriq; parandi sunt. Acquisitis enim necessarijs (ut inquit Aristoteles) sapientes philosophari coeperunt. Est et uulgare illud. Impossibile est indigentes operari bonum. Diogenianus in prouerborum Collectaneis. Νέοδ' ἔστιν, ἀρετὴν δὲ ὅταν ἢ βίος. Quare uiuendi (inquit) modum, Virtutem uero ubi affuerit uictus. Tritissimum Iuuenalis dictum Saty. iij.

Haud facile emergunt, quorum uirtutibus obstat Res angusta domi. Exstat de ijs artibus Distinctio. 37. Decretorū, quo loco Ambrosij, Hieronymi, Augustini, Bede, aliorūq; dicta plurima referuntur. Nec aliena sunt, quae titulo ij. tertij Digestorū relata sunt. Rem tū eleganter, tum copiose prosequitur Seneca epist. lxxxviii. ad Luciliū. c ¶ Tanq; uitiam. Quicquid iter agentibus necessarium est, id Viaticum uocant. Qui enim finem aliquē conatur attingere, huic necesse est, ea modicè praepraeparare, sine quibus finem cum adipiscitur

a Statim ad hanc confugere iubet. Cum uero ad illas mulieres accesserit, quas antea dixi, uoluptatē, & incontinentiam nuncupari. Illic quoq; actutum^b esse discedendum imperat, ac ne his quidē fidem^c esse adhibendam, quoad ad falsam disciplinā peruenerint. Ibi igitur^d aliquātis per immorari, & quicquid libuerit, ab ea tanquā^e uaticū accipere iubet. Ac demū postea illic abscedere, recteq; ad ueram disciplinā peruenire. Hoc illud est quod a Genio precipitur. Cui si quis aut contrarius, aut minus obediens fuerit, miser miserrime morietur. Istiusmodi¹⁵⁵ sane fabula est, quae in tabula continetur.

ent etc.
uo mane 154
ride fia
prouer
rr, conse
n ue/
antea
ncu/
endu
adhi
ene/
ri, &
i ac/
cede
ire,
Cui
ens
odi 155
uas li
cul
unt,
pti
sunt.
7
rum
um,
stia
orū
iliū.
Qui 156
finē
fā

eum adipiscā neque. ut. Iter agentes interdū pecuniam pro Viatico cōparant. Interdū mentē
diabulis cōceptum explent. Nonnunq̃, quod tutius multo est, arte quamiam iter perficiunt
institutū. Hinc elegans natum prouerbiū. Sua cuiq; ars pro Viatico est. Antisthenes phūs
ea dicebat p. randa uiatīca, quæ cum naufrago enatarent. Celebratur Biantis illud. Via
aticū (inquit) tibi ab adolescentia ad senectutē, sapientiam cōpara. Ea quippe sola est ær

Vobis aut nihil inuideo, siquid ulterius
us interrogare, ac perscrutari uultis, ego uo
bis exponam. Recte dicis inquā ego. Cæ
157 terū quid eos capere a falsa disciplina Ge
nius imperat. QVæ bona & conducibi
lia esse uideantur. Hæc igitur quænam
sunt. Litteræ (inquit) atq; alia Mathema
tum studia, quæ a Platone traduntur. Ve
luti uim freni cuiuspiā in coercendis ado
re eas artes. Siquid autem in eis inutile fuerit, id, ne frustra tempus conterere uideamur,
uel oīno negligendum, uel nō adeo exacte perquirendū nobis. Libuit hoc loco ad huius
asserti confirmationem Xenophontis in lib. de dictis Socratis uerba subnectere. Socrates
(inquit) docebat, quantum oporteat singularū rerum atq; artum habere peritiā. Nam
tantum Geometriæ studendū consulebat, quantū sufficeret ad mensurationē agrorum, ac
distributionem. Quod adeo facile dicebat esse, ut si quis diligenter animaduertat, q̃primū
quantitatē agri cognouerit, mensurationem ignorare non possit. Reprobatur uero tantam
rei curam, ac studium, ut difficile figurarum cognitioni inuigilare uelis. Nullam enī uti
litate in illa speculatione uidere se assererat. Nec erat Geometriæ imperitus, sed à mul
tis, atq; utilissimis studijs etiā hominis uitam ad aliarum considerationū studia deducere
nō oportere putabat. Similiter Astronomiā quoq; discendā cōsulebat, ut dies, ac noctes,
horas, & menses, & annos rectius perāpīamus. Quæ res ad iter agendū, & navigatio
nes, atq; astodias, multa; alia, in nocte, aut in mense, aut in anno peraguntur, periti
lis est. Eousq; aut Astronomiā discere, quousq; Planetarū motus, & distantias eorum à
terra comprehendendas, uehementer improbat. Nullā. n. utilitatem etiā in hac re uidere
dicebat. Nec erat expers omnīū istorum. Sed cum longa temporum spatia desiderem, nō
conferre arbitrabatur utiliora relinquere, & in ijs uitam conterere. Omnino autem non
esse curādum hominī dicebat, ut per cœlestia corpora, futurorum, quæ in potestate diuina
sunt, cognitionem perquirat. Nec enim posse homines illa cognoscere, nec dijs gratū esse,
si quæ illi occultarunt, ea tu diligenter inquiras, posseq; facile tra decorum in insaniā uer
tere. Logicam quoq; discendā ita consulebat, ut magnū eius studium, multamq; operā
improbaret. Musicam dicunt Socratem auribus solummodo perāpisse, cotidie aut de For
H titudine, de

studine, de iustitia, de alijs uirtutibus acerrime differebat. Hæc namq; bona hominū ap-
pellare solebat. Cætera uero aut perāpi ab hoībus non posse, aut non longe à fabulis di-
stare, Sophistarūq; ludis similia esse. Idem ipse Socrates assererat, omnibus patere, Diui-
nus res cognitione humana comprehendere non posse. Quare suffiat (inquit) Pie deos, &
ex animo colere. Quales autē sunt nec inuenire nobis possibile est, nec fas est querere.

Nec enim seruis con-
duat, nec eis lauda-
dabile dixerim, si do-
minorū suorum consi-
lia, nisi quantū ad mi-
nisteriū suū pertinet,
scrutari uoluerit. Ne-
mo unq; Socratē audi-
uit de cœlestibus cor-
poribus quicq; dicere,
aut ad subiles lincarū
speculationes perdiscē-
das exhortari. Hūc tē-
dit Catonianus uersis
eulius. Mitte arcana
dei, cælumq; inquire
re quid sit. Rursus
Salomonis illud. Alti-

ora te ne quaesieris. Hæc sermō ex. xiiij. præparationis Euangelicæ lib. Eusebij Pamphili
desumpsimus. Non aliena ab hoc loco sunt quæ scribit Quintilianus ca. xxi. lib. primi.

a. (Ne ad alia peiora distrahantur.) Veluti cū quis murorum undiq; ambitu ne fugiat
clauditur, ibi se in fugam præcipitat, ubi breuior murus ingeritur. Duo mala licet omnia
no cautissime sint præcauenda, tamen si periculi necessitas unū ex ijs perpetrare compule-
rit, id debemus resolvere, qd̄ minori nexu nosatur obligari. Quid aut̄ leuius ex ijs, qd̄ ue-
grauius sit, puræ rationis acumine inuestigemus. Distinctione. xij. Decretorū cap. Duo.
Et ca. Neruis. Hūc tendit Pauli consilium. primæ ad Corinth. cap. vij. Is enim, cum quos-
dam in ecclesia incontinentes aspiceret, concessit minima, ut maiora declinarent dicens.
Propter fornicationem unusquisq; suam habeat uxorem &c. Sic quoq; meretricia indulta
urbibus, ne scilicet adulteria perpetrentur. b. (Illa tamen etiā non inutilia sunt.) Aegypti
os, & qd̄ ad eos olim discendi causa accesserunt, Geometriæ, Arithmeticæ, Astrologiæq;
studio fuisse intentos, ij. Bibliotheca retulit Diodorus. Fluius enī (inquit) qui singulis an-
nis propter inundationem uarias agrorum formas superinduat, magnas contentiones
inter uicinos de finibus agrorū exarat, quæ absq; Geometriæ adminiculo, haud facile com-
poni possent. Arithmetica uero & uitæ domesticæ est utilis, & ad Geometriā, atq; Astro-
logiā maxime confert &c. Idem referunt Herodotus in ij. & Aristoteles pri. Metaph.

160 **a** **C** Voce, ac lingua disertiore prosequi. Id est liberalia studia uerius ad elegantiam faciunt, q̄ ad morū probitatem. Hoc est uocalem potius q̄ pectoris Mineruam cultorē reddunt. Moris enim bonitas ex animi rectitudine, sanctiq; operibus attenditur, non uerborum lepore, aut ornatu. Quot præterea sunt, fuerunt, futuriq; sum sine ulla harū artuum eruditione boni? Cōtra ex harū scientiarū professoribus perrarus fuerit, qui aliquid in

uoce, ^a ac lingua disertiore prosequi. Ita si ne his etiā studiis fieri meliores nihil prohibet. NVnquid hi qui Mathematici ^b uocantur ad meliores, q̄ alij sint homines efficiendos nihil excellunt? ET quonā pacto excellere poterūt, q̄ ^c nihilominus, q̄ alij,

uita fecerit laude dignum? Quis est tande, qui non uideat eos homines uirtutis, qui ipsi egent, non esse doctores? Nam si quis mores eorū diligēter inquirat, inueniet eos iracundos, cupidos, li-

bidinosos, arrogantes, proteruos, et sub obtentu sapientiæ, sua uita colentes, domi faciētes ea quæ in scholis arguissent. Fortassis mentior accusandi gratia. Non id ipsum Tullius. ij. Tusculanarū. q. et fatetur, et queritur? Quot us (inquit) quisq; philosophorū inuenitur, qui sit ita moratus, ut animo, et uita constitutus, ut ratio postulat, qui disciplinā suā non ostentationem scientiæ sed legem uitæ putet, qui obtemperet ipse sibi, et decretis pareat suis? Qui plura cupiūt. Lactantiū adeant diu. instit. lib. iij. cap. xv. et sequenti. Et Fab.

161 **Q**uintil. in Proœmio. lib. primi. **b** **C** Qui Mathematica uocantur.) ^{μαθηματικῶν} Græcis disciplina dicitur, ex eo sortita nomen quod planius, euidentiusq; q̄ reliquæ scientiæ edificatur. Scribit Auerroys Cōmento. xvi. ij. Metaphy. Mathematicas demonstraciones esse in primo ordine artitudinis, hasq; naturales demonstraciones consequi. i. in ordine ij. colloari. Mathematicos eos artifices uocamus interdum, qui Geometriæ, Arithmetici, Astro-
nomiæ, Musici, studium proficiuntur. Nonnunq Mathematica appellantur, qui ex syderū quorundam concursu, exterioribusq; hominū signis, euentus rerū futuros sciri posse constanter affirmant. Hos quidam Chaldeos, quidā Genethliacos, quidam Planetarios, alij Astrologos, nonnulli Diuinos in eodē significatu nuncupant. Aduersus postremos hos Mathematicos, Ioannes Picus Mirandula, uir tū sanguine, tum moribus, tum demū multitūga eruditione insignis, iustū satis uolumē paucos edidit ante annos. Mathematica in prima significatione nō omnino damnādi, modo affuerit certa ratio. Romani (ut primo Tuscul. q. refert Cic) metendi, rationandiq; utilitate inspecta, huius artis terminauerūt modū. Socrates eas disciplinas, quas Græci μαθηματικά appellant, quod ad bene, beatq; uitæ uendū non pertingerent, nedum non attigit, sed ne probauit quidē. **c** **C** Nihilominus, q̄ alij.) Ad felicitatem adipiscendam necesse est tam bona, quā mala cognoscere. Bona, ut ea studiose prosequamur, mala uero ne per ignorantia in ea turpiter dilabamur. Nec est parui iudicii bona a malis seligere, quandoquidem, ut inquit Naso, Et mala sunt uicina bonis. Maxima ad infelicitatē uia ex proposito, mala bonis præferre. Risu præterea digni, qui in propriā iacturam impendio didicerint artes quaspiam. Mathematica rursus

Hij artes, sicut

Artes, sicut & quævis aliæ, si quis eis male utatur, latam fenestram (ut inquit Plautus) ad
nequitiam patefaciunt. Scribit diuus Dionysius bonū ea ratione, qua bonū mali causam
esse non posse. **a** ¶ In bonorum, & malorum cognitione decepti. Ad ueræ felicitatis
adeptionem trium est cognitio necessaria, ipsius scilicet felicitatis, ad eam ducentium
mediorum, & malorū, quibus illuc impeditur accessus. Nemo enim ignorans uel uerā
felicitatē, uel ad ipsam
ducentia apta media,
aut iter illuc secluden-
tia uitā unq̄ erit ueræ
felicitatis possessor.
Quod latet ignotum
est (ait Naso) ignoti
nulli cupido. Est &
noſter hic uersiculus.

Quod latet unde queas uitium uitare nefandum?

Huc accedunt, quæ scribit Lactantius cap. ultimo primi diui. insti. & cap. ij. de ira dei.
Est ergo tam bonorum q̄ malorū lectio necessaria. Legimus aliqua, ne negligamus, le-
gemus ne ignoremus, legimus, non ut teneamus, sed ut repudiemus. Vltima hæc ex diuo
Ambrosio referuntur. xxxvij. distinctione. cap. Legimus, **b** ¶ Nihil prohibet eū q̄ lite- 164
ris eruditus &c.) Artes, disāplinae q̄ suapte natura reddunt ad agendum promptiores
habentiē, siue is elegerit bene agere, siue male. Est. n. in uolūtatis arbitrio, probe ut disā-
plinis, aut improbe Bona igitur, aut mala actio non literis, & disāplinis, sed bonæ, aut
male uoluntati potius tribuenda. Fuisse literis eruditos, ac disāplinis omnibus institutos
plures ebrios, intemperantes, auaros, iniustos, proditores, ac postremo insipientes, plena
sunt nobiliū scriptorum uolumina. Ebrius. M. Antonius, qui de sua ebrietate librum edi-
dit. Intemperans Apicius, qui scientiam popinæ professus est, quīue disāplina sua seculū
infect. Auarus Menippus Phoenix. Iniustus Periander. Curio patriæ proditor. Quis ne-
get insipientem fuisse Protagoram, qui corde, ore, ac scriptis Deum esse negauit. Laudā-
tur nec imerito ueteres Romani, quod philosophos uelut corruptores iuuentutis ex eorū
urbe abire iusserint. Refert Carystius historicus toto regno suo à Lysimacho exactos fu-
isse philosophos. Itdē legimus factū fuisse Antiochum. Anaxippus dicere solitus est, phi-
losophos uerbis sapere, re uera autē ἀνοήτους esse, hoc est rudes atq; insanos. Simili ra-
tione motus legimus Platonem poetas urbes interdixisse. Admiratione, immo miseratione
dignum potius quod ferme omnes, qui ex philosophorū progressi scholis tyrannides
arripuerint, crudelius, auarius, immariusq; eas exerauerūt, q̄ literarum, disāplinarūq;
omniū ignari penitus. Non pauca in hanc sententiā cōgessit, Lactantius cap. xv. & xvi. li.
iij. Celebratur illud ab Eudemonida dictum. Is enim cum philosophū audisset differen-
tem, solum sapientem uideri imperatorem bonum sic dixisse fertur. Dictum quidem ad-
miracione dignum, ὁ δὲ λέγων οὐ πείσθη ἀλλὰ πικρῶς, Id est, qui uero diat, tubæ clangore
rem ne audiuit quidem.

Mukos

165 a **M**ultos eiusmodi uidere licet.) Aristonem, Critiam, Lysiam, Athenionem, Syllam, Catilinā, Tiberium, ac Neronē Cæsares, & sexcentos ijs tū phōs, tū discipulis alijs in-

166 stitutos haud absimiles. Et si uerū fieri cum Biante licet οἱ πολλοὶ κακοὶ b **Q**uare fieri nō potest, ut ij per has disci. uiri meli. euadāt. Mathematicæ, sicut & quis alia spe-
culatiuæ, inspectiuæq; sciētiæ, magis distrahūt hoīes, q̄ alliciant ad bonorū morū excautio-

Multos^a profecto eiusmodi uidere licet.

Quare fieri^b non potest (inquit), ut hi per has disciplinas uiri meliores euadāt. NE-
quaquā apparet ex hac ratione. Sed quānā est causa inq̄ ego? QVia in secundo ambi-
tu uersantur, tanq̄ ueræ diciplinæ appro-
pinquātes. Et quod hoc (inquit) emolumē-
ti affert? cū plerūq; liceat animaduertere
de primo ambitu^a in tertiū, ab incontinē-
tia, & reliquis uitij ad ueracē disciplinā
perueniētes. Qui hos mathematicos præ-
tergrediūtur. Quare, quonam modo pro-
ficiunt? nisi forte prorsus indociles & duri-
oris ingenij sunt. Cur hoc inq̄ ego? QV-
oniam in primo ambitu hoc plus habēt, q̄
quæ nesciunt, nescire se^c non dissimulant.

167

bitu in tertium.) Philosophi tradunt ab extremo ad extremum distans, sine apto medio
peruenire non posse. Verum tam incompactum interdum esse medium, ut id nedum non
conferat ad termini consecutionem, quin potius obstat plurimū. Rursus inter ignorantia,
ueramq; scientiam, nequaquā falsam disciplinam dixeris esse mediam. Non ergo per falsas
disciplinas apte ad ueram scientiā peruenitur. Præterea nil prohibet ignarum Mathema-
ticarum, Theoricarumq; artium aliarum, morali philosophiæ, quæ summī boni naturā
considerat, sese penitus applicare. Quid enim ad ueram felicitatem adipiscendam confert
aut terræ sære mensuram, aut maris arenæ cōnumeratio, uel syderū nosse magnitudinē,
aut tandem Musicos concentus dulciter decantare? Si uis ad uitam ingredi (inquit Chris-

168 stus) serua mandata. e **Q**uæ nesciunt nescire se nō dissimulant.) Inepti penitus ad sci-
entiam sunt, qui putant ea nosse, quæ nesciūt. Hi enim nequaquā scientiā, quam se tenere exis-
timant, adipisci conantur. Socrates, cum esset omnium philosophorum sapientissimus, ut cæ-
terorum argueret inscientiam, qui se aliquid tenere arbitrabantur. Dicebat se nihil scire nisi

nē. De ijs scientijs uia-
detur intellexisse Sa-
lomon Ecclesiast. pri.
a. Qui addit scientiā,
addit & laborē. Hic
legimus Socratē has
omnino scientias negle-
xisse, & morali tantū
sciētiæ applicuisse sese.
Iactatur passim hodie
hic uersatulus. Pluri-
bus intētis minor est
ad singula sensus.

Harū præterea scien-
tiarū studiū, totū fer-
mē hominē distinet,
atq; perpetuo

c **N**equaquā appa-
ret &c.) Ceбетis, se-
nioris rationi assenti-
entis uerba sunt.

d **D**e primo am-

H iij unum, quod

nium quod nihil sciret. Honeſta in re qualibet, aſſertio ueritatis. **a** ¶ Nifi hos itidem 169
 poenitentia ſubſequatur. Tantæ efficacæ poenitentia creditur, ut per eam, modo uera ſit,
 omnia delicta tollantur. Sedulius lib. iij. Cedunt lachrymis delicta proſiſſis.
 Sed de poenitentia, quantum ſufficere uſum eſt, diximus ante ſatis. **b** ¶ Diligenter at-
 tendite. Admonet in rebus commodis, attentionem, ſtudium, aſſiduitatemq; maxime ne-
 ceſſaria. Hæc aut niſi
 aſſuerint, operâ om-
 nem perdideris, atq;
 oleum. Hor. in ar. po.
 Qui ſtudet optatam
 curſu contingere metâ,
 Multa tulit, ſecitq; pu-
 er ſudauit, & aſſit,
 Abſtinuit Venere, &
 Baccho &c. Plautu-
 nus Toxilus i Perſa.
 Siquam rem accures
 ſobrie, aut frugaliter,
 Solet illa recte ſub ma-
 nus ſuccedere, Atq;
 Aed epol ſirme ut qſq;
 rem accurat ſuam, Sic
 ei proædit. Poſt, prin-
 apio deniq; Si malus.
 aut nequamſt, male
 res uertit, quas agit.
 Sin aut frugalit, eueni-
 unt frugaliter. Plura
 de hac diligentia, in
 prouerbio. Oculos
 quoq; in occipito ha-
 bet, aliâs comportau-
 mus **c** ¶ Cur bona
 non ſunt ea, quæ ho-
 mines à Fortuna perapiunt? Dixerat ſupra. Hæc autem nunquid bona non ſunt? De iſs
 (inquit) aliâs diſputabimus. Diſſerit hac poſtrema lib. parte Sint ne munera tã corporis
 q̃ Fortune, inter bona ſimpliâter numeranda? **d** ¶ Sicut uita, ſanitas, &c. Inter bona 170
 corporis, atq; Fortune maxima exiſtimatur uita, ſanitas, diuitiæ, gloria, liberi, uictorie,
 & reliqua iſ ſimilia. Hæc aut cum quis iſdem poſſit tam bene, q̃ male uti, ſuapte natura
 neq; bona dicenda ſunt neq; mala. Non ſunt (inquit Tuſcu. q. M. Ciaro) ea bona dicenda,
 nec hæc

idem 169
a sit,
r ato
e nes
nec habenda, quibus abundantem licet esse miserrimum. An dubitas quin præstans natu-
ritudine, uiribus, forma, acerrimis, integerrimisq; sensibus, adde etiam si libet, pernitentia
tem, & uelocitatem. Da diuitias, honores, imperia, opes, gloriam. Si fuerit is, qui hæc ha-
bet iniustus, intemperans, timidus, hebet ingenio, atq; nullo. Dubitabis ne eum miserum dice-
res? Qualia igitur ista bona sunt, quæ qui habeat miserrimus esse possit. Et parum infra

similia. Rursusq; his^a opposita cur mala
non sint? Valde enim absurdum,^b & incredi-
bile hoc nobis uidetur. A Ge itaq; (iquit)
enitere, ut quod sentias, de quibus interro-
garis, respondeas. A Tq; hoc inquam ego
faciã facile. VT rû igitur^c si male quispiã
uiuat, uiuere illi bonum censes? NON bo-
num, sed malû inquam ego, mihi uidetur.
Q Vonam igitur pacto uiuere bonum est
inquit? Siquidẽ hoc per se malum est, quia
male uiuentibus malum, bene aut bonum

ais rebus, aut expetendis esse duxi. Quippe cum uiderem rebus ijs arcumfluentibus, eos
tamen desiderare maxime, quibus abundarent. Neq; enim unq; expletur, nec satiatur cupidi-
tatis suis, neq; ea solum, quæ habent libidine augendi crudantur, sed etiã amittendi metu.
In quo equidẽ continentissimorû hominum maiorû nostrorû sepe requiro prudentiam,
qui hæc imbecilla, & cõmutabilia pecuniæ membra solo uerbo bona putauerunt appellã-
da, cum re ac factis longe aliter iudicauissent. Potestne bonû cuiq; malo esse? Aut potest
quisq; in abundantia bonorum, ipse esse non bonus? Atq; ista omnia talia uidemus, ut etiã
improbi habeant, & obsint probis, Quam ob rem licet inuideat, si quis uelit, plus apud
me tamen uera ratio ualebit, q̃ uulgi opinio. Neq; ego unq; bona perdidisse dicam, si quis
pecus, aut supellectilem amiserit & c. Stoici affirmant μὲν οὖν τὸ καὶ ἀπο τὰ γὰρ ἀπό. Id est
solum honestû bonum esse. De multiplici bonorum genere, non pauca retulimus in præ-
habitis a. His opposita. Mors, morbus, paupertas, iudiciũ hominum male de homi-
nibus opiniatum, ab hoste uinã. Si unum oppositorû suapte natura bonum fuerit, alterũ
malũ sit necesse est. b. Absurdum & incredibile. His saliet, q non ratione uiuunt,
sed sensu. i. plebeis, ac uulgaribus tantũ hominibus, & (ut inquit Sapiens) pacem habenti-
bus in substantijs suis. c. Verum igitur si male quispiam.) Tanta est quorũdam mortu-
tium uitæ prauitas, ut uerbis simul, ac factis testentur, bonum esse male uiuere, & malũ
bene. Auarus per fas, & nefas diuitias accumulans, miris preconijs rapinas laudat. Gule
dediti iugitationes in coelũ tollunt, subsumat uero uictus oẽm temperiẽ. Quid ingratus

Omitto diuitias, quis
cum quinis quis indi-
gnus habere possit, in
bonis non numero.
Omitto nobilitatem,
famamq; popularem
stultorum, improbo-
rũq; consensu exatã
& c. Idem i parado-
xis. Nunquã Hercle
ego (inquit) neq; pecu-
nias istorũ, neq; tecta
magnifica, neq; opes,
neq; iperia, neq; eas,
qbus maxime restricti
sunt, uoluptates, in bo-

H iij Veneris

Veneris nepotulis cœlibat? Blasphemis hominibus conuicta cordi sunt, sed odiosa laus uel merentium. Ignaris nil insânia gratum magis, sed ediuerso nihil certe ijs candidissimo cœtu execrabilius peritorum. Ergo non de ijs, quæ passim fiunt, sed de ijs, solū quæ deberent iure fieri, loquitur natu grandior. a ¶ Ipsum igitur uiuere & malum, & bonū esse contendis. Dialecticā negant hanc sequelam. Viuere, male uiuentibus malū est, bene uiuentibus bonum. Ergo

uiuere, malum simul est, atq; bonum. Opposita enī, nisi ad idē simul referatur, uerā amittunt oppositorū rationē. Opposita prædicta, quæ per se insunt cōmuni subiecto, nō possunt nec de eodē subiecto, nec de cōtentis sub eo affirmari simul, atq; negari. Rursus opposita, quæ per accidens subiecto insunt, de cōi subiecto & affirmantur simul, atq; negantur. Consequens igitur est, ut uita, sanitas, diuitiæ, gloria, liberi, uictoriæ, & reliqua ijs similia, nō sint ex se bona, cum possint aliaui mala esse. Identitā de horum contrarijs dicendū est, non esse ea saliet ex se mala, si possunt aliaui bona esse. Pro ijs, quæ de uita, & morte hic referuntur, libuit Diui Augustini ex cap. 50. eius lib. quem de uera innocentia inscripsit, uerba subscribere. Mala mors (inquit) putanda non est, quam bona uita præcesserit. Non enim faciūt malam mortē, nisi quod sequitur mortē. Nō enim curandū est multum necēssario morituris quid accadat, ut moriantur, sed moriēdo quō ire cogātur. Quā plures morbus à periculis liberauit, oppressit sanitas.

Prouida Pompeio dederat Campania febres
Optandas, sed multæ urbes, & publica uota
Vicerunt, igitur fortuna ipsius, & urbis
Seruatum uicto caput abstulit. Scribit Aristoteles. pri. Aethicorū multos periisse propter diuitias. Iuuenalis eadem Saty. Sed plures nimia congesta pecunia cura
Strangulat, & aucta exuperans patrimonia census &c. Idem eadē Saty
Patriam tamen obliuit olim; Gloria paucorum, & laudis, tūliq; cupido.
Etparum infra de Hannibale. O gloria, uinātur idem,
Nempe in exilium præeps abijt &c. Quot filij præterea parentes uel peremerunt, uel ob sua scelera, euentusq; alios, summo eos merore affecērūt. Victoria, nisi affuerit moderatrix sapiētia, sæpe insolentes ac temerarios uictores reddit. Horum, quæ iam diximus sexcenta sunt nobilium scriptorū exempla alia. b ¶ Neq; fieri potest, ut idē pariter &c. (Nil prohibet malū uni, esse bonū alteri, aut contra. Sic de utili, & pernicioso, eligendo, ac fugiendo dicendū pariter. c ¶ Ipsum uiuere malū non est.) Greus

codex

codex, qui passim circumfertur, habet κακόν αὐτὸ τὸ ζῆν ἔστιν. Sed negatio decesse uide-
 tur, ut sic legas, ueliat, κακόν αὐτὸ τὸ ζῆν οὐκ ἔστιν; i. malum ipsum uiuere non est.
 173 a **¶** Atq; uiuere, et male uiuere sub eodē nō censetur. (Scotus, et sequas distinctionē aliquā
 in re esse dicunt inter cōmunem naturā, et ea quæ sub ipsa sunt, id quod aperte Cebe-
 174 asserit hoc loco. b **¶** Sicuti ne secare quidē, aut urere etc.) Perit mediā, morbosum

quoq; malū cōtingat, ipsum uiuere malū
 nō est. **¶** Atq; uiuere, & male sub eodē nō
 censetur. Nunqd non ita tibi uidet? **¶** Pro-
 fecto idē esse ne mihi qdē uidetur. **¶** Itaq;
 uiuere nō malū est. Nam si malū existeret,
 malū utiq; bene uiuentibus esset, qā quod
 per se malū est ipsum uiuere illis adesset.
 Vera mihi dicere uideris. **¶** Voniā igitur
 & male, & bene uiuentibus uiuere ipsum
 cōtingit, neq; bonū neq; malū esse ipsum
 uiuere, cōfirmatur. Sicuti ne secare^b qdē,
 atq; urere in ægrotātibus morbosū, aut sa-
 lubre dicūt, nihilomin⁹ in ipso etiā uiuere
 cōprobat. **¶** Ita res est. **¶** TV itaq; sic aduer-
 te, utrū male uiuere, an poti⁹ honeste, ac
 generose mori cupias? **¶** Honestē inq; ego,
 potius mori. **¶** Vocirca ne mori quidē est
 malū. Siquidē emori, q̄ uiuere plerūq; est

175

exit Plautinum illud, Moriri se misere mauolet q̄ non perfectum reddat. **¶** Claudii de bello
 Gildonico Nōne mori satius uitæ q̄ ferre pudorem? Seneca. v. declamationū. Mori
 potius debuit frater q̄ sanari turpiter. Idem epistola. lxxvij. Non est (inqt) res magna ui-
 uere, serui tui uiuunt, omnia animalia. Magnum est honeste mori, prudenter, fortiter. **¶** M
 Cicerō primo. Tuscul. q. Profecto mors tum æquissimo animo appetitur, cum suis laudibus
 uitæ occidens consolari potest. Nemo (inquit) parū diu uixit, qui uirtutis perfectæ perfe-
 cto functus est munerē, Eodem uolumine probat idē Cicerō nedum non esse malū mor-
 tem, sed quippiam bonum potius. **¶** Dyogenes Cynicus interrogatus an mala esset mors
 Quoniam (inquit) modo mala, quam presentē non sentimus? Thales Milesius dicebat, ni-
 hil mortem à uitā differre. Tu uero ait quispiam, quare nō moreris? Quia nihil (inquit)
 differt

mēbrum ne sanas par-
 tes insiat, aut rese-
 ant ferro penitus,
 aut exurunt igne.
 Vulnera posses alie
 suffusa medullis
 Non leuiore manu fer-
 ro sanantur et igni,
 Ne nocet frustra mox
 eruptura ciatrix,
 Ad uiuum penetrant
 flammæ, quis funditus
 humor;

Defluat et uacuis cor-
 rupto sanguine uenis
 Arescat fons ille mali
 trūcantur et artus,
 Ut liceat reliquis secu-
 rum uiuere membris.
 Hac de re non pauca
 collegimus, in prouer-
 bio. Immediabile uul-
 nus ense recidendum
 est. c **¶** Honestē ac
 generose mori.) Hinc

differt. Caius Caesar cum inter coenandū ortus esset de morte sermo, quēnā foret optima. Inopinata, respondit. **a** (Sæpius enim sanū esse nō confert.) Morbi ab ingentibus sepe periculis homines liberāt. Diuitijs q̄ plurimis submouent ægotātes. Scitum est illud Apostoli Pauli. ij. ad Corinth. x. p. xij. Virtus in infirmitate perficitur. Id uerissimū modo affuerit diutina patientia. **b** (Amplissimis diuitijs affluentes.) Bion Boristhenites dicebat diuinas esse uitiorū neruos. Tolle diuitias, bonam magnorum uitiorū partem mox aufers. Diuitiæ (authore Isocrate) uitiorum magis, q̄ uirtutum ministræ potestatem ignauitiæ, et uitijs suggerentes. Ad uoluptates iuuenes alliaūt, et exant. Hinc à Christo dictum est. Facilius est camelum per foramen acus trāsire, q̄ diuitē intrare in regnū coelorum. Matthei. xix. Nec ob hoc diuites omnes, continuo dammandi. Fuerunt. n. diuissimi Abraham, Ioseph, Mardocheus, Hester, David, Salomon, Zachæus, Centurio, et sexcenti alij ijs assimilēs fide, et sanctitate præcipui, quibus quod bene uisi sunt, neuitq̄ diuitiæ obscurunt. Sicut e contrario alijs nihil prodest uile palliolum, furua tunica, corporis illuuiēs, et simulata paupertas, si nominis dignitatem operibus deseruiant. Hūc accedunt, quæ scribit Hieronymus in ea epistola, cuius principium est. Vereor, ne officiū putetur ambitio. Non ergo diuitiæ damandæ, sed earū usus malus. Eleganter, et uere subinfert Cebes. Siquis igitur recte ac prudēter diuitijs

eligibilius. **ITa** se res habet. Eadē est ratio de sanitate, & infirmitate. Sæpius enim sanum esse non confert. Verum e regione, cum ita casus tulerit, Vera dicis. **AGe** uero de diuitijs ita consideremus. Siquidē plerosq̄ intueri sæpenumero licet amplissimis diuitijs affluētēs, pessime tamen ac miserrimē uiuentes. **PLerosq̄** p̄ louē. **QV**apropter ad bene uiuendū nihil illis diuitiæ profunt. **NON** uidetur. Improbi enī sunt. **NON** diuitiæ igit, sed disciplina probos, ac studiosos efficit. **ITa** sane comprobatū est. Vbi autē bonæ sunt ipsæ diuitiæ, si ad meliores efficiēdos possessores suos nihil adiuuāt? **ITa** prorsus apparet. **QV**ibusdā ergo diuitias habere non confert, ubi diuitijs uti nesciūt. **MI**hi ita uidetur. **QV**omo do igitur bonum esse id aliquis iudicabit, quod plerunq̄ non possidere satius est? **NV**llatenus. **SI** q̄s igitur recte, ac prudēter diuitijs uti nouerit, bene, ac feliciter uiuet. **SI** secus, male, atq̄ infeliciter. **VER**issimē

178 diu
ro
cat,
uol
lor,

178 diuitijs uā nouerit, bene ac feliciūter uiuet. Si secus, male, atq; infeliciūter. a ¶ Summa uerō totius etc.) Hecato in. vij. de fine, inter bona, et mala, genus quoddam medium collocat, ut puta ea, q̄ suapte natura neq; profunt, neq; obsunt, ut est uita, sanitas, pulchritudo, uoluptas, robustitas, opes, gloria, nobilitas, et quae ijs opposita sunt, mors, aegritudo, dolor, turpitudō, infirmitas, inopia, obscuritas, atq; ignobilitas, et ijs similia. Non enim

me dicere hoc mihi uideris. SVmma uero totius est rei, dum haec, aut tanq̄ bona expetuntur, aut tanq̄ mala despiciūtur, neq; aliud est, quod aequē hominibus aut perturbationē, aut detrimentū afferat, q̄ cum honoribus afficiuntur, & in solis diuitijs consistere felicitatē arbitrantur. Consequentq; nullū earum rerum gratia quāuis impiū, & flagitiosum facinus esse recusandum. Haec uero propter ipsam^b ueri boni ignorantia patiuntur. Illud em̄ ignorant, bonū

esse ista bona, sed in differentia, per speciem producta. Sicut caloris propriū est calefacere, nō refrigerare, ita et boni propriū prodesse est, et non nocere. Non aut magis profunt, q̄ nocēt opes, atq; sanitas. Quo aut bene uti, et male possumus id bonū nō est. Diuitijs aut, et sanitate bene, et male uti possumus. Non est igitur bonum opulen-

tia, et sanitas. Haec et plura refert Laertius lib. vij. PRAETEREA, q̄ praeter modū aut corporis bona, aut fortunae extraria commoda. (Sic enim haec eleganti uocabulo lib. de phia nuncupat Apuleius) itaq̄ ex se bona expetunt, despiciuntq; tanq̄ mala, eorū amissio, aut miseram perturbationē, aut pernitosum dispendiū nimirum afferunt. Quot nimia corporis aegritudine, uel diuitijs, honoribusq; uita propria crioribus, priuati, uel sibi ipsis mortem infeliciūter attulerūt, uel spreis ijs tanq̄ malis, necessariorū uitae carentia misere perierunt? Rursus, qui nimīū diuitias diligunt, uel honores, horum adipiscendorum gratia nil tam inhumani, iniquūq; est, quod nō audeant exequi neruis omnibus. Adtrahunt à recto (inquit lib. de paupertate Seneca) diuitiae, honores, potentiae, et cetera, quae opinionem hominū chara sunt, pretio suo uilia. Nesamus extimare res, de quibus nō est fama. Sed causa rerū natura deliberandū est. Nihil habent ista magnificum, quod mentes nostras in se trahat, praeter hoc quod mirari illa consueuimus. Non enim quia concupiscenda illa laudantur, sed quia laudanda sunt concupiscuntur. Hanc praecedentem causam habent diuitiae. Inflant animos. Superbiam, et arrogantia pariant. Inuidiam trahūt. Eorūq; mentem alienant, ut fama pecuniae nos etiā nocitura delectet. Bona oīa culpa carere deat. Pura sunt haec, non corrumpūt animos, non sollicitant. Exuiliūt quidē animos, et delectant, sed sine timore. Quae bona sunt, fiduciam faciunt, diuitiae audacia. Quae bona sunt, magnitudinem animi dant, diuitiae insolentia. Huicq; Seneca. b ¶ Propter ignorantiam ueri boni.) Malorum ferme omnium causa est, tam sui, q̄ ipsius summi boni ignorantia, lege

Laetantium.

Lactantiū ex primo pri. & ap. ix. vi. Diu. instit. Socratem dicere solitū accepimus, iustitiam esse bonū scientiam, malū contrario uicū, insatiam. Is idem Socrates conspecto diuuite, & inerudito. Ecce (inquit) aureū manāpiū. Eusebius ap. xx. xij. pr. ep. 4. Euange. lib. Dei cognitio (inquit) sapientia est, & uirtus uera, ignoratio uero ruditas est, & nequitia manifesta. Cyrenaius Aristippus interrogatus quō differant docti ab indoctis? Quo (inquit) domiti equi ab idomit. Verius Aristoteles. Quo (inquit) uiuentes à mortuis. Hic idem Aristoteles, eruditionem dicebat, inter prospera esse ornamentū, inter aduersa refugium. Superius de ignorantia retulimus haud pauca.

ex malo fieri nequaquā. Multos autē uidere licet diuitiarū possessionem^a ex pessimis, ac turpissimis facinoribus deuenisse. Veluti proditiōibus, deprædationibus, homicidijs, calumnijs, rapinis, alijsq; compluribus & prauis operibus. Ita res est. Si igitur^b ut par est, ex malo nullū bonū prouenit,

^a ¶ In diuitiarum possessionem.) Res lippis atq; tonsoribus plus, q̄ nota. Iniquitatē oſtendit plerūq; esse magnarum opum initium, atq; principium. Diuus Hieronymus in lib. duodecim questionū ad Hedibiam questione prima. Omnes (inquit) diuitie de iniquitate descendunt, & nisi alter perdidit, alter nō potest inuenire. Vnde & illa uulgata sententia mihi uidetur esse uerissima. Diues aut iniquus, aut iniqui hæres. Et in principio. ij. Commentariorū in Hieremiam prophetam. Et qui bonus inter eos, & rectus (inquit) instar auaripis tendat insidias dum inuicem se ueniantur ad mortem, & aliorū damnis, atq; dispendijs suas complent domos, ut impleatur philosophorū illa sententia. Omnis diues aut iniquus, aut hæres iniqui. Atq; utinam ab ijs tantum fiant, qui uidentur foris esse, & quos dominus iudicat, & non in nostris conuentualis impleantur, quos possidet radix omnium malorum auaritia, ita, ut uenientium ad nos non ora cōtemplenur, sed manus. Celebratur Menandri apophthegma. οὐδεὶς ἐπὶ πλούτῳ τὰ χεῖρα δ' ἰκαίος ὄρ. Hoc est, Neq; mo si iustus sit ditatur breuiter. Et Plato. v. de legibus ὥς ὁ λόγος ἡμῶν ὁρθὸς ὡς οὐκ εἰσὶν οἱ πᾶσι πλοῦστοι ἄγαθοί. Id est. Ita recta oratio, qua dicitur, diuites nequaquā bonos esse. Hodie tritissimum apud Italos. Chi non robba, non fa robba. i. Qui nō furatur, non ditatur. Elegans Ausonij Distichon.

Fortunam reuerenter habe quicumq; repente

Diues ab exili progrediendi loco.

^b ¶ Ex malo nullum bonum prouenit.) Efficiens causa debet effectum suū eminenter continere, atq; uirtute. Malum autem nequaquā continet sic bonum. Non igitur malum boni potest efficiens esse causa. Hermodorus, Aristoteles, Hermippus, Eudoxus, Theopompus, ut Laertius in primo refert, scribūt fuisse quorundam opinionem duo esse prima effectiua rerū principia, bonum uē Dæmo & malum Dæmonem. Alterū ex ijs Iouem, & Horomascen, alterū Plutonem, & Arimanū dīcī. Idem ferme tradidit Manichæus. Plato scribit

Plato scribit bonorum causam Deum esse, quod et Hebraei etiam tradiderunt. Vide Eusebium cap. iij. tertij de ami prepa. Euan. Aristoteles cap. xij. primi Aethicorum scribit, principium, causamq; bonorum, honorabile quiddam, atq; diuinum esse. a ¶ Diuitiae uero ex malis facinoribus proueniunt. Extat apud Flaccum Horatium Saty. v. ij. Sermonum, qua docet, quibus artibus facile ditari possit quispiam. Hunc tendit Iuuenalis illud Saty. pri.

diuitiae^a uero ex malis facinoribus proueniunt. Diuitias nequaquam bonum esse necesse est. Sic ex isto sermone contingit. CAeterum ne^b sapientia quidem, & iustitia ex malis operibus acquiri potest, neque itidem in iustitia & insipientia, ex bonis. Siquidem ipsa eadem simul consistere non possunt. Diuitias uero, & gloria, & uictorias, & reliqua

Aude aliquid breuius Gyris, & carcere dignum.

Si uis esse aliquid, probitas laudatur, & alget.

Criminibus debent hortos, praetoria, mensas,

Argentum uetus, & stantem extra poeula caprum. Et illud

eiusdem poetae Saty. xiiij.

Vnde habeas querit nemo, sed oportet habere.

Et Persianum illud Saty. vi.

Vende animam lucro etc. Paulus prima ad Timotheum cap. sexto. Qui uolunt diuites fieri inuadunt in tentationem, & in laqueum Diaboli, & desideria multa inutilia, & noxia, quae mergunt etc. Huc accedunt, quae in proverbio. Lucri bonus est odor ex re qualibet, retulimus ex diuersis. b ¶ Ceterum ne sapientia, & iustitia. Philosophi tradunt habitum ex frequentatis actibus generari, eisdem actibus omnino asimilem, ad actusq; consimiles eliciendos, ex quibus genitus est, suapte natura potentia, inclinantem. Monstro arte simile, si ex frequentatis crapulis, abstinentiae, Veneris illecebris, castitatis, furtis, ac spolijs, iustitiae terrenarum, fluxarumq; rerum contemplatione, sapientiae habitus generaretur in anima. Afranius (ut ex octauo. xij. Nocturni Actiarum refert Gel.) prudenter, & lepide scripsit, Sapientiam esse usus ipsius filiam. Ex malo autem usu dicere quis audeat Sapientiam uirtutum omnium longe principem posse acquiri: Plato (ut lib. de philosophia refert Apuleius) sapientiam discipulam uult uideri diuinarum, humanarumq; rerum. Et si non ignorem apud hunc ipsum Platonem, communiter sapientiam diuam etiam omnem peritiam, ut cum uerbi gratia, sapientem uocat artificem. Cicero in prim. ij. officiolorum de sapientia sic inquit. Quid est per deos optabilius sapientia, quid praestantius, quid homini melius, quid homine dignius? Sapientia autem est (inquit) ut a ueteribus phis definitum est, rerum diuinarum, & humanarum, causarumq; quibus haec res continentur, scientia, cuius studium, qui uituperat, haud sane intelligo quidnam sit, quod laudandum putet. Quid sit iustitia, diximus ante satis. c ¶ Diuitias uero, & gloriam etc.) Concludit tandem ex mox relatis, non esse Fortune munera, inter uera bona locanda quouis modo. Id aduertens ingens prudentum hominum, Christicolarum praesertim cohors, staretis terrenis, caduq;

I diuitijs.

diuitijs. Inani mundanorū honorum gloria. Vmbratili fusorū hostium in ade, uictoria;
ac reliquis id genus inumeris fermē alijs, ad celi incorruptibiles diuitias. Futuram, sempi
ternamq; gloriā. Memoria dignam uictorū uictoriam, equis, atq; quadrigis sese penitus
acinxerunt. Hac arte (ut aliquid fabularū imitēam) Pollux, & uagus Hercules

Inmixtus arces attigit igneas.

Hac te merentem Baccho pater tue

Vexere tigres indoali
iugum

Collo trahentes. Hac
Quirinus

Martis equis Achea
ronta fugit.

Hac arte, ne longam
texam Iliada, Diuus

Bonauentura, cui ob in

genij sui perspicaciam, peculiare celestis sapientie acrimoniā, uitae Angelicae imitationē,
non iniuria Seraphici inditum nomen est, summo, optimo Deo fruitur pro mercede. Et si
non te fugiat esse hominationes, nō huius farinae, quosdā, qui hunc ipsum Bonauenturā,
ob morū sanctimoniam ab uniuersali ecclesia, Catalogo sanctorū adscriptū, nondū orbem
Lunae attigisse, & impie mente credant, & in Christi fidelium, peritorumq; confessu,
temere audeant praedicare. At Hercule probe factum addit, quod nouit hos uicinis tota.
Sed de re hac, zelo me tantū ueritatis, ac fidei cōpellente, uberius locis alijs. Si qui uero
se laesos hic, uel alibi cōmunibus ijs uerbis nostris putet, cos precor, ut aequo, benignoq;
animo perlegant hos prouerbiales senariolos. Ignota arte capere ridicula.

Iniquum, turpe parare conuiuijs.

Pios mordere nihil est iniquius

Honestum doctos, sanctosq; defendere.

Lege sanatum, reddere par paribus.

Frigide dicta temperanda seruidis.

Insulsa reficienda satis salibus.

Communitatem graue nimis, ledere.

¶ Ceterum sapientia dūtaxat bonum, insipientia uero malum. Id ipsum (ut parum
ante retulimus) Socrates de scientia, & insatia affirmabat. Sunt qui summum bonum in
sola posuerint sapientia, summum aut malum in sapientiae contraria insipientia. Come
paratione aut summi boni, aut summi mali, cetera nulla, uel exigua bona sunt, aut mala.
Salomon, ante caelum, & terram, sapientiam genitam esse affirmat. Aristobolus in eo lib.
quē ad regem Ptolomaeū scripsit, exponens principium Geneseos. Prima res (inquit) na
turaliter lux, in qua uniuersa conspiciuntur, diū potest, quam quidem lucem, sapientiam
quoq; appellare possumus. Tota nempe lux ex sapientia est. Vnde quidā Peripatetici sul
gorem ipsam appellarunt, quoniā qui eam sequitur, per totam uitam nunq; a spiciabit. Ha
ctenus Aristobolus. Seneca epistola 85. ex quorundam Stoicorum sententia. Artes (inquit)
ministrae sunt, praestare debent, quod promittunt. Sapientia domina, rectoriq; est. Artes
seruum uitae, sapientia imperat. HAEC HABVIMVS Praesul reuerendissime
quae perosi otiosi otium, terquinis tantū diebus, condēq; noctibus, calamo mandaremus.
Ea minutula

Ea minutula quis, sub tuo nomine & addidimus à principio, & eadē tibi uelut Patrono;
 Fauentissimo absoluta nunc dicamus. Affuit & altera dicandi ratio, quod sciam soe-
 litū te, Meas esse aliquid putare nugas. Ad has, & huius generis reliqua scri-
 benda quoties tardum nimis, desidiosumq; me conspexeris alaribus,
 seu monitis paternis potius, scis te Camertem solitiū commonere.

FINIS.

IN TABVLAM CEBETIS THEBANI PHILOSOPHI,
 NVPER A CAMERTE SVO MIRE SALVTARI-
 BVS SCHOLIIS ILLVSTRATAM, IOANNIS
 ALEXANDRI BRASSICANI IVRECON-
 SVLTI EPIGRAMMA.

Quæ uitæ ambages χαλεπώτατον ὄσι νοήσας
 Ni ratio aurigæ præsto sit offitio,
 Prôinde homine à dubio quondam consultus Apollo
 Qui certam uitæ posset habere uiam.
 Respondit tripode è solido, Vitæ illa magistra est
 Optima, Socratia regula discipuli.
 Præcipue à docto doctæ illustrata Camerte,
 Dum tractat studio sensa remota graui
 Ille tibi filum, ductumq; adicāt amice,
 Quo tandem summa uiuere fruge queas
 Felicem hanc tabulam felici interprete, & omnes
 Felices, satis quos inuat illa suis.

Errata quæ inter imprimendum admissa sunt.

In fine ep̃læ. paternitati uestre. In uita Cebetis. q̃ inscribitur. In lib. argumento, ille etiam
 suppressa. In eodē argu. expetenda. Itē ibidē Caim, & Abel. Nūro. 11. quæ non passim.
 Nūro. 14. quid sit abūde. 17. perpeſſū. Nūro 17. bis ponitur. Scd̃ us uocat. Nūro 17. ledere
 possit idem. eodem. 17. premit. Nūro 24. celebritati. Eodē cap. primo. 13. Nūro 25. orta-
 tur. 27. quā degimus uita. 31. ad salubrem. 34. sari possunt. 38. à Cicrone 4. Tusca. q̃
 uoluptati tribuitur. 44. in tex. gentium. eodē. tradiderat. 47. ob Pseudo. 48. ut inquitur.
 Eodē. uoluntatis. 50. ob amissas. Eodem. tam superflua. 52. testatus est. Eodē ideo ut. 73.
 Tarrha. 73. Iouinianum. 83. acclius. 90. ijs præmium. 101. Quid te. 109. suppressa.
 118. in tex. Tristitia. 137. releuetur ut. 139. Primo. 147. Utamq; se. 154. Tigride foeta.
 157. nec enim. 162. ad piscinā. Nūro. 163. in tex. bonorū & malorum. Ibidē. uideatur.
 168. Qui studet. 172. in tex. ommissum est. Eidem quoq; malum contingat, ipsum uiuere.
 175. esset mors. 181. debet effectum. Eodem. bonum demonem. Cetera facile lecti
 ipse cognosces.

AVTHORES COMMENTARIOLO ADVOCATI

A	Cleantes phūs	Ius Canoniam	Possidonius
Aeschines	Clenens pontifex	Ius Civile	Plurarchus
Afranius	Cloatius Verrius	L	Prudentius
Alexander Aphroz	D	Laberius	Q
disceus.	David	Lactātus Firmianus	Quintilianus
Ambrosius	Demetrius philara.	Laertius	R
Anaxagoras	Digestorum lib.	Lucas Euāgelista	Raprius poeta
Antisthenes	Diodorus Siculus	Lucretius	S
Apuleius	Diogenes Cynicus	M	Salomon
Archefilaus	Diogenianus	Macrobius	Sappho
Ariston philosophus	Dionysius	Marcellinus	Scotus
Aristoteles	E	Menander	Sedulius
Auerrois	Epitectus phūs	Modestinus	Seneca
Augustinus	Empedocles	Moyse	Socrates
Ausonius	Ennius	N	Solon
Author de causis	Epiairus	Nonius Marcellus	Sophocles
B	Eraclitus	Numenius	Stoia
Bernardus	Esaia	O	Suidas
Beroaldus	Euclides	Ovidius	Stilpon phūs
Blas	Eusebius	P	T
Bion	F	Pacuvius	Tarreas
Boethius	Firmicus	Panetius	Taurus phūs
Bonaventura	Festus Pompeius	Parmenides	Thales Milesius
Budæus	G	Paulus Apostolus	Timæus
C	Gellius	Pausanias	Timon
Celius Rhodiginus	Gregorius	Philelphus	Trebatius
Calistonicus	H	Philemon	V
Callias	Hecato	Philochorus	Varro
Carystius	Hesiodus	Philostratus	Virgilius
Cassiodorus	Hierocles	Pythagoras	Vlpianus
Cato Censorius	Hieronymus	Pittacus	X
Censorinus	Horatius	Plato	Xenophon
Chrysippus	I	Plautus	Z
Cicero	Isoarates	Plynius	Zeno.
Claudianus	Iuuenalis	Plotinus	

PROVERBIA INSERTA

COMMENTARIOLO.

A

Abrotanum agro non audet, nisi qui didi
at dare. 3.

Aarde ad ignem hunc, iam calesces plus
satis 56.

Albo coruo rarior 57.

Ante os est animus. 61.

Arenarum numerum scrutari. 47.

B

Bis pueri senes. 54.

Bonus musicus, bonus obsonator. 73.

C

Canere ad Myrtum. 73.

Cantabit uacuis coram latrone uiator. 96.

Cristam tollere. 128.

D

Diues aut iniquus, aut iniqui heres. 180.

Dum uiuis sperare licet. 137.

H

Herauleo conamine. 129.

Hic alius Hercules. 20.

I

Immedicabile uulnus ense recidendum est.

174.

Indutus alienis mox exiit. In epistola.

L

Lachrymas fundus non sponte cadentes. 142.

Lapidosus panis. 83.

Latam fenestram ad nequitiam patefacere. 162.

Linguae in melle, corda in felle sita. 55.

Lucri bonus est odor ex re qualibet. 182.

M

Minuit praesentia famam. 13.

Mitor columba. 106.

Montum pondera scrutari. 47.

Multa fidem promissa leuant. 40.

Multa mentuntur poetae. 70.

Ne supra Crepidam sutor.

Non est in medico, semper reuocetur ut es

ger

O

Ocyus coeli flammis, et tigride foet. 154.

Oculos quoque in ocapito habet. 169.

Operam cum oleo perdere. 13. 10.

P

Pollicem mores ducere. 34.

Principijs obsta. 154.

Q

Qui Pythia canit Tibicen didicit prius.

134.

Quid te exempla iuuat spinis de pluribus

una. 101.

Quod medicorum est promittunt media. 3.

S

Sambucam citius Caloni aptaueris alto. 118.

Scruposa cena. 83.

Sedens columba. 106.

Sinum facilem, non perforatum habere. 153.

Spurcam os in coelum ponere. 74.

Sua quoque ars pro uiatco est. 156.

T

Terretur minimo pennae stridore columba.

129.

Timeo naufragus omne fretum. 129.

Totis nervis. 57.

Tractant fabrilis fabri. 3.

Tumida diuina. 96.

V

Verbis urbes inermis capit. 128.

Vetrem ferendo iniuriam, inuitas nouam. 3.

Vitaret coelum Phaethon si uiucret. 129.

Vltima semper expectanda dies homini

est. 17.

Vnde habeas querit nemo, sed oportet

habere. 58.

Finis

Iij

INDEX HORVM QVAE Bene ad uiuendū, q̄ adiuuent maxime. 90.

ABVNDE IN COMMENTA. Bibentium diuersitas. 34

RIOLO REFERVNTVR. Bonauentura aut Scraphicus. 184.

Bonitas morum ex quibus. 160.

A Dulatorum desiderium. 55. Bona uera quae sint. 17. 52. 185.

Adulterium ubi nullum. 55. Bonorum quae sunt communes sententia. 52

Aegyptij Ma. hematicis operam aut dent. Bonorum genera plura. 52. 53.

159. Bona animi semper nobisfiam. 52.

Agro animus similis. 78. Bonum unum esse, uarijs tamen nominibus

Alexander de Hales qualis. 125. bus nuncupatum. 53.

Angelus cuius homini tribuitur. 121. Bonorum Corporis assertores phi. 75.

Anima quae in suae creationis principio. Bonum malum esse dicentes. 122.

33. Bona, hominum iudicio quae sint. 150.

Anima qualis a principio in lib. argumēto. Bonis fortunae qualiter utendū. 152. 153

Animae obliuio unde sit. 33. Bonorum fortunae causa, quae mala fiant.

Animarum prima origo. 117. 152.

Animarum in corpora desensus, ac eius. Boni q̄ plures sine secularibus disciplinis.

dem in coelum reditus. 117. 160.

Animus Agro similis. 78. Boni Summi sententia. 141.

Ani in Bona semper nobisfiam. 52. Bonum nulli malum esse potest. 170

Ani in moris quibus signis cognosci poss. Bona omnia culpa carere debent, 178.

sunt. 142. Bonorum natura qualis. 178.

Apellis dictum nobile. 3. Boni malum causa esse non potest. 181.

Arrogantis hominis deestatio. 102. Bonorum principium quod. 181.

Arrogantia quid. 102. Bonum summum in quo. 185.

Artis suae materiam tractare par est. 3. Brutorum cognitio, sagacia, q̄. 130

Artium processus. 69. Capelli pro sacro locello, an noua uox. 3.

Artium diuersarum derisio. 74. Casus quid. 1.

Artibus bonis quis aptus sit. 104. Casus quae euenire dicantur 1. 150.

Artium differentiae. 155. Causarum genera tria. 150.

Artibus uictus parandus. 125. Ciuitas quid. 5. 6.

Artes quae liatae. 155. Clementia qualis esse debet. 106.

Artium proprium. 164. Cognitionis bonum. 179.

Astronomiae qualiter studendum. 157. Constantiae exemplum. 144.

Auditores quales esse debent. 22. Concupiscentia qd, et eius species. 37. 102

Beatitudo sine quibus scientijs acquiri poss. Constantia quid. 86.

sit. 167. Consuetudinis uis. 57.

Beatitudinis uarietate sententiae. 19. Continentia quid. 54. 85.

Beati gaudent se mundi pericula, ac uita Continentiae genus quadruplex. 139.

uitae huius curasse. 1. 8. Contrariorum natura. 19. 140

Consultijs maxime abstinendum esse.	3.	Diuitiæ preter modum amatæ quid malis	
Coryæum antrum quale	126.	afferant.	178. 181
Coronarum diuersa genera	109	Diuitiæ qua arte parentur	180. 182.
Coronari qui digni non sint	143. 137.	Diuitiarum effectus	182.
Corporis bona qualia censenda	170.	Docti plerūq; mali.	160. 164. 165
	178.	Dolor quid, & eius species	62.
Corporis bonorū assertores philosophi		Dubitandum de quibus sit, quantumq; be	
	75.	ne dubitare profuerit	41.
Corporis & Fortunæ bona nocere sæpius		Epicureorum de fabulis sententia	12.
us.	172.	Epicuri ad homines ad se allidendos astus	
Credendum an non sit.	145. 146. 154.		29.
Critici qui	74.	Error quid & unde dictus	32.
De sapientibus mos	142	Erroris causæ quæ	32. 33. 34.
Demetrii Polycratis historia	52.	Error non similis in quolibet reperitur.	
Dei Sapientia qualis	130.		34.
Dei cognitio, ignorantiaq; quid sit	179.	Erroris uis	122. 123.
Deorum gentiliū insignia	61.	Eruditionis fructus	179
Dialectica quid	72.	Euentus quid.	1. 150.
Dialectica	72.	Expetendorū propter se genera duo	53.
Diligentiæ commodum	169.	Fabularum diuersitas, quibusue utendum	
Discenda aliqua multiplici de causa	163.	fabulis	12.
Discipline inutiles quæ	67. 69.	Falsæ discipline quæ censenda	67.
Disciplinarum processus	69.	Felices gaudent se mundi pericula, ac uitæ	
Disciplina uera quæ sit, & quæ eam se		uitæ huius euitasse.	118.
quantur	79.	Felicitas quibus medijs acquiratur	106.
Discipline Veræ proprium.	94. 95. 96.	Felicitatis uariæ sententiæ	19.
97.		Felicitatem ex tribus constare.	53.
Disciplina falsæ quæ sit.	67.	Felicitas uirtutum mater	108.
Diuina non inquirenda.	157.	Felicitas quibus similis, & quæ eius pro	
Dives aut auarus, aut auari hæres.	180.	pria	109.
Diuites sancti plurimi	177.	Felicitati adipiscendæ necessaria.	162. 163.
Diuitias nemo nocere, sed male utens noce		Felicitatis priuatio ingens malum.	139.
mentum sibi affert	48.	Feræ Hominibus prudentiores	130.
Diuitiarum dilapidatio	49.	Fides quid.	143.
Diuitiæ multos perdiderunt	147.	Finem intentum qui non adipiscantur.	137.
Diuitiarum usus qualis esse debeat.	152.	Finium, phorū uariæ sententiæ	52.
	153.	Fors quid	1. 150.
Diuitias nocere habenti sæpius.	172.	Fortuita causa quæ sit	150.
Diuitiæ uitiorum nerui.	177	Fortitudo quid.	106.
Diuitias non obesse bene utentibus:	1.	Fortitudo officium quod	106

Fortuna quid	I. 150	tudo	109.
Fortune definitio ac natura cetera	42.	Imprudentie signum	129.
Fortuna unde dicta		43. Incontinentia quid.	54.
Fortune uis	44.	47. Infelicitatis domicalium quod	65.
Fortune inconstantia	44. 45.	145. Infelicitatem quae mala sequantur	138.
Fortune simulacrum	42. 44.	46. Inopia Luxuriae filia	141.
Fortuna magnarum calamitatum causa	47.	Insipientiae malum	16. 19.
Fortuna unde bona, uel mala	51.	Intemperantia quid	102.
Fortuna bona qualia	52.	Ioannes Picus Mirandula	161.
Fortune non credendum	145. 146.	Iratus, & Furiosus quo differant	102.
Fortune bonis qualiter utendum.	152. 153.	Iouem per ipsum iurare maximum fuisse.	
Fortune Bona qualia censenda.	170. 178	14.	
Fortuna & corporis bona nocere saepius		Iurandi ritus apud ueteres	14.
172.		Iustitia quid	106.
Fortunatorum domicalium	92.	Iustitiae comites	106.
Frontis Hilaritate abutentes	142.	Lædencia plurimum timere solet.	129.
Furor quid	102.	Læsus plurimum timere solet	129.
Furiosus, & iratus quo differant	102.	Læticia gestiens quae	148.
Gaudium quale esse debet.	148.	Liber Vitæ	26.
Genius quid.	10.	Liber qui esse meretur	119. 125. 126.
Geometrarum consuetudo.	23.	Liberalitas quid	106.
Geometriae qualiter danda opera.	157. 159.	Libera causa quae sit	150.
Habitus ex quibus generetur	183.	Libertas quid	119.
Herculis proprium	20.	Logica qualiter danda opera	157.
Hieroclis dictum	55.	Luctus quid, & quae in eo turpia	63.
Hilaritate frontis abutentes	142.	Luxuria unde dicta	141.
Hominibus ferè prudentiores	130.	Luxuria quid & eius malum	141.
Honestum tantummodo bonum esse.	170.	Luxuriae Inopia filia	141.
Humanae uitæ gradus tres	54.	Luxuriae currus qualis	141.
Ignorantiae uis	122.	123. Malus in alium reijcat culpam suam.	
Ignorantia Scientiae hostis	140.	140.	
Ignorantiae malum	179.	185. Malorum passim copia	164. 165.
Ignorantia non similis in quolibet reperitur		Malis gaudentes	118.
Ignorantia quae mala sequuntur	15. 16.	32. Malum Bonum esse dicentes	122.
Ignorantiae causae quae	32. 33.	34. Mali hominis descriptio	122.
Ignarus, & Sæns quo differunt	15.	Mali plures, quae boni	7.
Ignari natura qualis	74. 140.	Mala quae sint	17. 52. 185.
Ignori nulla cupido	163.	Malos quandoque prodesse	40.
Imperatorum in coronis dandis consue-		Malorum iudicium quale	171.
		Malum summum in quo.	

<i>Mala à bonis separanda</i>	174	<i>Mortem, & uitam non differre.</i>	175.
<i>Malum boni causa esse non potest.</i>	181.	<i>Mors que optima censenda.</i>	175.
<i>Malorum principium quod.</i>	181.	<i>Mori honeste melius, q̃ male uiuere.</i>	175.
<i>Mansuetudo quid.</i>	106.	<i>Morum cognoscendorum inditia.</i>	142.
<i>Mansuetudo qualis esse debet.</i>	106.	<i>Mulier peccati causa.</i>	8.
<i>Marsi populi quales.</i>	131.	<i>Munificentia quid</i>	153.
<i>Mathematicis qualiter studendum.</i>	159.	<i>Munificentiae quando nullus locus</i>	153.
161.		<i>Musicae laus, atq; uituperatio.</i>	73.
<i>Mathematicis Aegyptij operam cur dent</i>		<i>Musici quales</i>	73.
159.		<i>Musicae qualiter danda opera</i>	157.
<i>Mathematicorum differentiae.</i>	161	<i>Naturalis causa quae sit.</i>	150.
<i>Medela duplex.</i>	100.	<i>Nauta laudandus, aut uituperandus quis.</i>	
<i>Medianae species quinque.</i>	100.	137.	
<i>Medicorum consuetudo.</i>	31.	<i>Oblationes pro templis quae</i>	4.
<i>Media perfecti officium.</i>	101	<i>Obluio Animae unde sit</i>	33.
<i>Medicorum & Virtutum inter se comparatio.</i>	128.	<i>Opinio quid, & cetera eius natura</i>	36.
	143.		
<i>Medicorum in secandis morbis mos.</i>	174.	<i>Opposita qualiter eidem inesse possint, aut non</i>	152.
<i>Meditullium.</i>	91.	Oratoriae uis.	71.
<i>Medium quale esse debeat.</i>	167.	<i>Patentiae exemplum.</i>	144.
<i>Mendacium quale.</i>	68.	<i>Parmenidis historia.</i>	13.
<i>Meretrix ubi nulla.</i>	55.	<i>Peccatis gaudentes.</i>	118.
<i>Meretricium natura qualis.</i>	35.	<i>Peccatorum causae quae.</i>	121.
<i>Meretricium cura ardua quid.</i>	55.	<i>Peccatae amissae consolatio.</i>	147. 149.
<i>Meretrices cui assimulentur.</i>		<i>Peripateticorum redargutio.</i>	74.
<i>Meretricium persuasio qualis.</i>		<i>Perseuerantiae laus, fructusq;</i>	134. 137.
<i>Meretria seruire turpissimum.</i>		<i>Pharmacum, & eius contrarium.</i>	133.
<i>Meretrida ars à qua & ubi reperta.</i>	106.	<i>Philosophus an fabulis uti debeat.</i>	12.
<i>Modestia quid.</i>	64.	<i>Philosophi plerumq; mali.</i>	160. 164. 165.
<i>Moeror quid.</i>	135.	<i>Philosophi à quibus pulsati, & quare.</i>	164.
<i>Molestiae tempore quae fieri solita.</i>	135.	<i>Philosophi adepts magistratus plerumq;</i>	
<i>Molestorum signa.</i>	100.	<i>tyranni effecti.</i>	165.
<i>Morbus quid.</i>	100.	<i>Pythagorae historia.</i>	13.
<i>Morbus duplex.</i>	100.	<i>Pythagoras de litera. γ.</i>	41.
<i>Morbi curatio qualis esse debet.</i>	176.	<i>Plato de animae obliuione.</i>	33.
<i>Morbum prodesse interdum</i>	172.	<i>Platonis de sensu animarum in corpore, & earum in coelum reditu.</i>	117.
<i>Mors quae mala, aut bona putanda.</i>	172.	<i>Poenitentiae consideratio.</i>	66. 169.
175.		<i>Poetarum intentio.</i>	70.
<i>Morte Vitia deteriora esse.</i>	18.		
<i>Mortem non esse malum.</i>	175.		

Poetria, ac poetarum consideratio.	70.	Scientia bonum maximum.	16.	185.
Potantum diuersitas.	34.	Scientia proassus.		69.
Principia Rerum prima duo esse secundum Scientiarum genus triplex quosdam.		181.	Scientia, quo à fide, et opinione differat.	143
Probitas quid.		106.	Scientiarum inspectuarum natura.	166.
Probi qui censendi.		106.	Scientia ignorantia hostis	140.
Premium magnum sine magno labore non Scientia bonum.				179 .185.
adipiscamur.	87.	88.	Scientia fructus.	179.
Premium incitat ad uirtutes		109.	Scorta cui assumuntur.	55.
Premia magna non nisi per magnos labores.			Scotus aut doctor subtilis.	118.
Prudentis officium.	129	134.	Scripta aliorum s. usurpantes.	in epistola.
Psylli populi quales		130.	Segniter malum	138.
Punitio quid, et qualis esse debeat.	59.	60.	Seres, populi neque meretrices, neque adulterium admittunt.	55.
Purgatorie Virtutes quæ.		77.	Serpentes quibus nocere non possunt.	131.
Quies uires reparat.		89.	Serui, stulti omnes.	100.
Requies uires reparat.		89.	Seruorum officium.	157.
Rerum genus triplex, bonarum, malarum, Seruitutis grauitas.				119.
indifferentium		17.	Seruare uitis seruitus grauisima.	119.
Rerum principia prima duo esse secundum Socrates aut se nihil scire solitus sit asserere quosdam.		181.	68.	
Risus aut homini tributus.		142.	Socrates tantum circa moralem philosophiam uersatus.	67. 69.
Risus abutentes		142.	Socratis studium quale.	157.
Risus qualis esse debeat		142.	Socratis de Mathematicis sententia.	157.
Sacellum quid		3.		
Salus quibus medijs habeatur.		27.	161.	166.
Sancte ad uiuendum quod adiuuent maxime.	90.		Solum quid.	28.
Sanctos spernentium redargutio.	3. 74. 92.		Spei efficacia.	107.
108.	184.		Sphingis consideratio.	16. 70
Sapiens tantum liber		16.	Stilponis philosophi sapiens dictum.	52.
Sapientia Vfus filia.		183.	Studium circa quid esse debeat.	157. 159.
Sapientia laus		156.	Studium quale esse debeat.	15.
Sapientia gradus duplex.		124.	Stultitia malum.	16. 19.
Sapientia dei qualis.		130.	Stultitia cause quæ.	32. 33. 34.
Sapientia quid, ac eius excellentia.		183.	Stultos omnes seruos esse.	16.
Saturni consideratio.		2.	Stulti Serui omnes.	100.
Sciens et Ignarus quo differunt.		15.	Suadela, quid, et eius uis.	29.
Scædi Veri cupiditas inserta omnibus.	15. 21.		Suadere qui maxime possint.	28.
Scientia ueræ puritas		103.	Summi boni sententia.	141. 185.
Scientia ueræ officium.		105.	Temperantia quid, et eius comites.	106.

<i>Temperantia proprium.</i>	102. <i>Vite humane gradus tres.</i>	34
<i>Timere quæ maxime solemus.</i>	129. <i>Vite necessaria primum acquirenda.</i>	155.
<i>Tyranni maxime ex philosophis.</i>	164. <i>Vitam, & mortem non differre.</i>	175.
<i>Tristitia quid, & quotuplex.</i>	61. <i>Vitia q̄ plurimi sequuntur.</i>	7.
<i>Tristitia sine, nemo esse potest.</i>	64. <i>Vitiorum amatores.</i>	7.
<i>Vallum quid.</i>	6. <i>Vitia morte deteriora esse.</i>	18.
<i>Venena quibus non nocent.</i>	131. <i>Vitum quid.</i>	19.
<i>Veritas qualis.</i>	68. 168. <i>Vitiorum potatio.</i>	31.
<i>Veræ discipline propriū.</i>	94. 95. 96. 97. <i>Vitiorum fertilitas.</i>	76.
<i>Veri sædi cupiditas inserta oibus.</i>	15. 21. <i>Vitiorum, & Virtutum discrimen.</i>	84.
<i>Vestibulum quid.</i>	9. <i>Vitiorum imitatores passim, abundeq; res</i>	
<i>Via unde difficilis.</i>	83. <i>periri.</i>	100. 109.
<i>Vie duæ, Vite huius.</i>	41. <i>Vitia uincētib; præmia danda.</i>	109.
<i>Viaticū quid, qualiterq; parandū.</i>	156. <i>Vitiorū cur tam frequens multitudo.</i>	109.
<i>Viperæ morsus natura.</i>	129. 110. 120.	
<i>Virtus quid.</i>	19. 127. <i>Vitijs gaudentes.</i>	118.
<i>Virtutum amatores.</i>	7. <i>Vitijs seruire seruitus grauisima.</i>	119.
<i>Virtutes pauā amplexantur.</i>	7. <i>Vitiorum uis.</i>	120.
<i>Virtutum propriū.</i>	127. 128. 132. 133. <i>Vitiorum natura.</i>	154.
<i>Virtutum prædictio quibus odiosa.</i>	147. <i>Vitiorum iudicium quale.</i>	171.
<i>Virtutē ad ipsam qualiter accedendū.</i>	154. <i>Vitiorum nervos diuitias esse.</i>	177.
<i>Virtuti quando opera danda.</i>	155. <i>Viuerē male nulli eligendum.</i>	175.
<i>Virtutes purgatorie quæ.</i>	77. <i>Voluptas quid, & reliqua eius natura.</i>	38.
<i>Virtutum genera quatuor.</i>	77. 39. 40.	
<i>Virtutum efficacia.</i>	79. 80. 88. <i>Voluptati quilibet pronus est.</i>	29. 30. 40.
<i>Virtus Via qualis.</i>	83. <i>Voluptatis finis.</i>	35.
<i>Virtutum, & Vitorū discrimen.</i>	84. <i>Voluptatis repertori Xerxes præmiū stat</i>	
<i>Virtutes unde germanæ.</i>	87. <i>tuit.</i>	38.
<i>Virtutes cur datæ.</i>	87. <i>Voluptatum turpium proprium.</i>	39.
<i>Virtutum puritas.</i>	103. <i>Voluptas nomen indifferens.</i>	40.
<i>Virtutum plurium definitio.</i>	106. <i>Voluptuarij qui.</i>	74.
<i>Virtutum felicitas mater.</i>	108. <i>Vsus res bonas efficiat, aut malas.</i>	17.
<i>Virtutum causæ.</i>	108. <i>Vsus rerū, nō res attēdi debere.</i>	177. 178.
<i>Virtutū, et Medicorū inter se cōpatio.</i>	128. <i>Vsus, Sapientiam filiam esse.</i>	183.
<i>Vita quid.</i>	24. <i>Xerxes Voluptatis repertori præmiū stat</i>	
<i>Vitam hanc mortem esse.</i>	24. <i>tuit.</i>	38.
<i>Vitam humanam tribus contineri.</i>	24.	
<i>Vite humane spatium.</i>	24. <i>Cebetis Thehani tabulæ finis cū Cōmen</i>	
<i>Vite præsentis conditio.</i>	27. <i>tariolo Ioan. Camertis Theol. Craconiæ, in</i>	
<i>Vite huius, Vie duæ.</i>	41. <i>Officiā Hiero. Victoris. Mense Iunio. An.</i>	

M. D. XXIII.

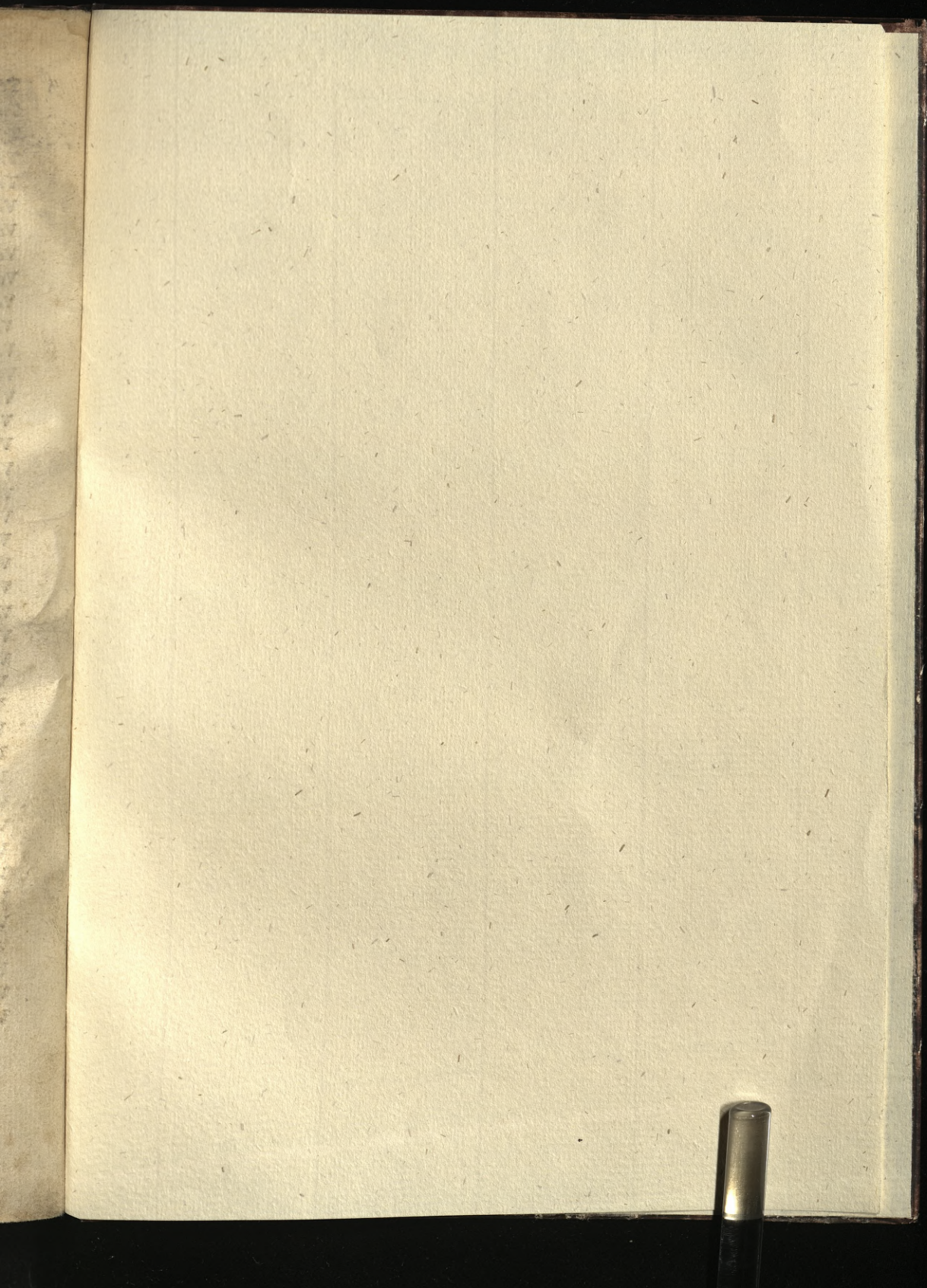
ἔφατε λόγ μακροῦ βίου

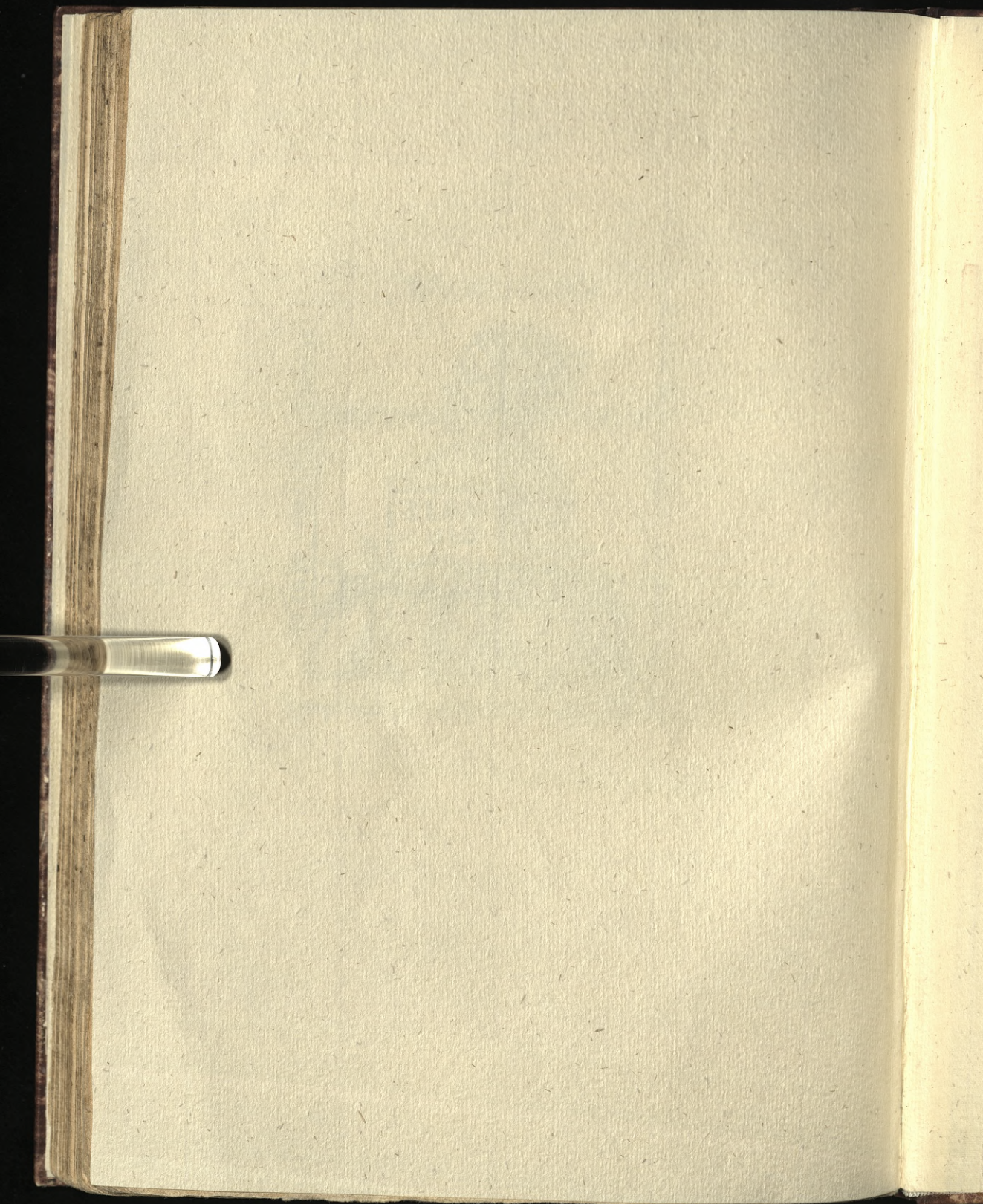
SCILICET
ULTIMA
SEMPER

EXPECTANDA
DIES
HOMINI
EST.

ἤκουσθε οὖν, οἴδατε πλὴν ἡμέραν οὐδ' ἐπὶν ὥρα

A

5400, -

~~6625/1~~

66

6776/17

